

༡༡། །མདོ་སྟོང་ཁྲིན་འདིར་བོད་གི་རྒྱལ་ཕྱོད་ནང་ནས་མདོན་པར་འཕགས་པ་སྟེ་དགེ་
རྒྱལ་པོའི་ཆེད་གཏེ་ཡིག་ཚང་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་ཇི་བཞུགས་གི་མཚན་ཐོ་དགས་རིམ་
ཅམ་བཀོད་པ་སྐྱེ་རེད་ས་གསར་པའི་འཇུག་བག་ཅེས་པ་བཞུགས་ལགས།

རོ་སྐུལ་བཀའ་ལུགས་ཆེ་རིང་།

ཨོ་བདེ་ལེགས་སུ་གྱུར་ཅིག། །དེ་ཡང་དང་བོ་སྟེ་དགེ་རྒྱལ་པོའི་ཡབ་མེས་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་སྤྱད་ཆ་ནས་བཟུང་གཏུང་
རབས་མཚན་སྲེང་བསྟར་བ་དང་ཆབས་ཅིག་དབྱུང་གཏུང་སྤྱད་ཅམ་སྟོན་དབང་དུ་བཏང་ནང་། བོད་མི་མཚོག་རྒྱུད་ལུས་མེད་
ཁོ་བོ་ལྟ་བུས་ཆེ་གཏུང་བཅོན་གསུམ། འཕེན་སྤྱད་དར་གསུམ། གཞན་བས་ཁྱད་དུ་འཕགས། རིགས་རྒྱུད་བཟང་། ལོ་རྒྱུས་
རིང་། བྱས་པ་ཆེ། ཡིག་ཚང་མང་། ཨ་སྟོན་གནམ་གི་སྐར་མ་ལས་གངས་མང་པའི་བཤད་སྐྱབ་གི་གདན་ས། དོག་མོ་ས་ལ་
མི་ཤོང་ལེ་མཁས་གྲུབ་གི་འབྲུང་ཁྲུངས་སྟེ་དགེའི་ཡུལ་ལུང་སྤྱི་དང་། གྲེ་བག་སྟེ་དགེའི་རུས་མཚོད་དང་གཏུང་རབས་ཡིག་
རྟེན་ཡུལ་དུས་གིས་རྒྱུན་དང་མཐོང་རྒྱ་རྒྱུད་སྟབས་རྒྱ་ཆེན་པོ་གང་དང་ཅི་ཡང་མ་མངལ་ཞིང་། ད་ལྟའི་ཆར་སྐོས་ལྟ་བུར་
དུང་ཡིག་ཨོ་རྒྱན་ཡེ་ཤེས་གིས་ ༡༧༡༩ ལོར་བརྟམས་པ། འབྲུམ་གི་དཀར་ཆག་མཐོང་ན་མདོན་པར་དགའ་བ་ལས། “ཐོག་
མར་བོད་གི་འཕྲོ་བ་འདིར། །རྒྱ་(སྐྱ་) འབྲུ་དབྱེ་གདོང་(ལྷོང་) བཞི་ལས་ཆད་མོད་ཀྱང་། །དེ་རྣམས་ཀུན་གི་ཁང་པོའོས་པ་ཡི།
།ཆེ་རིང་གནམ་གི་མཐོངས་ནས་འོད་གསལ་ལྷ། །བསམ་བཞིན་མི་ཡི་རྗེ་བོར་ཤེབས་པ་ཡི། །ཁང་པོ་ལྟ་སྟེ་དཀར་པོ་སྟོར་རིགས་
ལས། །ཆས་ཉེ་སྟོང་སྟོང་ཕོགས་སུ་ཡོད་པའི་ནང་། །དུ་(རྩ་) ཆེན་རྒྱལ་མོ་ཆོ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་ལས། །མགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་
བཟང་དང་མགར་དམ་པ།”¹ ཞེས་དང་།

ཀུན་མཁྲེན་མི་ཉུ་བའ་ཆེན་ཆོས་གི་འབྲུང་གནས་ (1700–1774) ཞབས་གིས་ ༡༧༣༤ ལོར་མཚན་པ། སྟེ་དགེ་
བཀའ་འབྲུང་དཀར་ཆག་རྒྱ་འོད་གཞོན་ལུའི་འཁྲི་ཤིང་ལས། “དེ་ལྟ་བུའི་ཡུལ་དུ་བྱུང་བའི་མིའི་དབང་པོ་འདིའི་རིགས་བརྒྱུད་
(རྒྱུད་) གི་ཁྲུང་པར་ནི། མི་དབང་འདི་ཉིད་གི་དུང་ཡིག་འཇམ་དབྱངས་དགའ་བའི་སྟོ་གོས་གིས་ཡིག་ཚང་ཁྲུངས་མ་ལས་
བཏུས་པའི་གཏུང་གི་སྟོར་བ་བྱས་པ་ལྟར་འགོད་ན། དེའང་བོད་ཆེན་པོའི་སྟོངས་འདིར་སྦྱིར་སྦྱ་ (དབྱ་) འབྲུ་སྟོང་ (ལྷོང་) སྐ་
སྟེ་རུས་ཆེན་བཞི་དང་། སྟོ་སྟེ་དཀར་པོའི་རིགས་ཉེ་མི་རིགས་སུ་བྱུང་བར་གྲགས་པ་ལས་གི་ལ། དེ་ལས་ཀྱང་གྲེ་བག་ཉུ་
རྩ་ཆེན་རྒྱལ་མོ་ཆོ་བཅོ་བརྒྱད་དུ་གྲགས་པ་འགར་གེ་འགོ་ལ་གསུམ། གསུང་གསེར་འགོ་ལ་གསུམ། ཅི་འབྲུ་གཞག་གསུམ།
ཤོལ་སྟག་ལྱང་གསུམ། གཅེ་སིང་རམ་གསུམ། ལྷག་པོ་བྱ་གསུམ། རྣམས་ལས་འགར་གི་རིགས་འགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་
དང་། འགར་དམ་པར་གྲགས་པ་སྐྱེ་མཚེད་གཉིས་བྱུང་སྟེ།”² ཞེས་དང་། “འགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོས་སྤང་མདོ་དུག་གི་

1 སྟེ་དགེའི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དོན་རྒྱ་འོད་གསལ་དཔེ་མེ་ལོང་། ལུབ་བསྟན་སྤྱད་ཆོགས། (1955 ལོར་སྐྱེ་འབྲུངས་) བོད་གི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དབྱུང་
གཞིའི་རྒྱ་རྒྱུ་བཟང་ལས་བསྐྱེགས། འདོན་ཐེངས་ ༣༩ པ། བོད་རང་སྟོང་སྟོངས་སྟེད་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་སྟོང་སྟོང་ལུ་ཡོན་རྟན་ཁང་། བོད་
སྟོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༡༠ ཤོག་གངས་ ༣༠༩

2 བདེ་བར་གཤེགས་པའི་བཀའ་གངས་ཅན་གི་བརྟམ་དངས་པའི་ཕྱི་མོའི་ཆོགས་ཇི་སྟེད་པ་པར་དུ་བསྐྱབས་པའི་རྒྱལ་ལས་ཉེ་བར་བརྟམས་

སའི་ཆ་བདག་གི་ར་མཛད་དེ། དེའི་སྐུ་མ་གཉིས་ཀྱི་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་གྱིས་འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པའི་ཞབས་པད་བརྟེན་ནས་གསོལ་དཔོན་གྱི་ལས་ཀ་བརྩུང་།³ ཞེས་དང་།

ལྷན་མ་ཞུ་ཆེན་ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་ (1678–1774) ཞབས་ཀྱིས་ ༡༧༧༧ ལོར་མཛད་པ། ལྷེ་དགོ་བསྟན་འགྲུང་དཀར་ཆག་འོ་མཆར་ཚུ་གཉེན་འབེལ་བའི་རྒྱ་བ་གསར་བ་ལས། “སྤྱིར་བོད་ཆེན་པོར་གྲགས་པའི་མིའི་འགྲོ་བ་ལའ་ཆེ་བ་དག་ནི་སྤྱི་ (དབང་) འགྲུ་སྤྱོད་ (སྤྱོད་) ཞེས་བྱ་བ་སྤེ་རུས་ཆེན་བཞི་དང་། དེ་རྣམས་ཀུན་གྱི་ཞབ་པོར་འོས་པ་སྤོ་ལྷ་སྤེ་དཀར་པོའི་རིགས་ཉེ་མི་རིགས་ལྟར་བྱུང་བར་གྲགས་པ་ལས་འདི་ཕྱི་མ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལས་མཆེད་པ་སྟོད་སྟོད་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་ནང་གསེས་ཏེ་ཆེན་རྒྱལ་མོ་ཆོ་བཙེན་བརྒྱུད་དུ་གྲགས་པ་བྱུང་དོ། །དེའད་ཅི་ལྟར་ཞེན། འགར་གོ་འགོར་ (གོང་དུ་འགོལ་བྱིས་འདུག) གསུམ་དང་། གསུང་གསེར་འགྲོམ་གསུམ་དང་། འོལ་སྟག་འཕུང་ (གོང་དུ་བྱུང་བྱིས་འདུག) གསུམ་དང་། ཅི་འདུག་ཞེས་གསུམ་དང་། གའ་ཅི་སིང་རམ་གསུམ་དང་། ལྷག་པོ་བྱ་གསུམ་སྟེ་ཆོ་བཙེན་བརྒྱུད་དེ། དེ་དག་གི་ཡ་གྲུལ་དུ་གྲུར་པའི་འགར་གྱི་རིགས་སོ། །རིགས་དེ་ལས་སྤྱེས་པའི་སྤྱེས་བུ་དམ་པ་འགར་ཆེན་ལེ་ཤེས་བཟང་པོ་དང་། འགར་དམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་མཆེད་གཉིས་བྱུང་དོ་ཞེས་གྲགས་པོ། (གྲགས་སོ།)།⁴ ཞེས་དང་། “འགར་ཆེན་ལེ་ཤེས་བཟང་པོ་ནི་སྟོད་སྟོད་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་དང་མཐུ་ཚལ་མཛད་དུ་བྱུང་བཞིག་སྟེ། དེས་སྤྱང་མཛོད་དུ་གྱི་ལོ་ལོར་འཛིན་མའི་ཆ་ཡངས་པ་བདག་གི་ར་མཛད་དོ། །དེ་ནི་སྤྱི་ལོ་ལོར་འཛིན་པའི་དབང་ཐང་གི་ལྷོན་པ་རབ་ཏུ་རྒྱས་པའི་གྲིབ་མ་ལ་འབངས་ཀྱི་ཆོགས་མཐའ་དག་ལ་བསོད་སྟོད་ཅིང་བཀའ་ལུང་ཐམས་ཅད་རྒྱན་བཟང་པོ་ལྟར་དུ་བསྐྱེད་པ་བྱུང་དོ། །དེ་ལ་རིགས་ཀྱི་སྐུ་མ་གཉིས་བྱུང་བའི་དང་པོ་ནི་སྟོད་སྟོད་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་དང་། གཉིས་པ་རྩ་རྒྱ་རུ་ཞེས་བྱ་བ་གཉིས་ཉེ”⁵ ཞེས་གསུལ།

གོང་དུ་ལུང་བྲངས་པ་རྣམས་ལ་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ཏུར་ཏུ་རར་བཞུགས་ནས་བསམ་ཚུལ་བརྗོད་དགོས་པ་གང་ལ་སྟེ། དང་པོ་དུང་ཡིག་མོ་རྒྱན་དོ་རྗེ་དང་། སི་ཏུ་པའ་ཆེན། རྒྱ་ཆེན་ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་རྣམ་གསུམ་ནས་སྤེ་དགོ་ཆང་ནི་སྤྱིར་སྤོ་ལྷ་སྤེ་དཀར་པོའི་རིགས། ལྷེ་བྲག་ཏུ་རྩ་ཆེན་རྒྱལ་མོ་ཆོ་ ༡༥ དུ་གྲགས་པའི་ནང་གསེས་འགར་ཡིན་ཞེས་གསུལ། འདིའི་ནང་མགར་སྟོད་བཙེན་ལུལ་བརྩུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་གང་ཡང་བཀོད་གནང་མི་འདུག།

པའི་གཏམ་བཟང་པོ་སྟོ་ལྷན་མོས་པའི་ཀུན་ཡོངས་སུ་ཁ་བྱེ་བའི་རྒྱ་ལོད་གཞོན་ཏུའི་འཁྲི་ཤིང་ལས་རྒྱལ་བའི་གསུང་རབ་གངས་རིའི་ཁོང་དུ་དེང་སང་ཅི་ཙམ་སྤྱང་བ་མར་དུ་བསྐྱབས་པའི་བྱུང་བ་དངོས་ལེགས་པར་བཤད་པའི་ཡལ་འདབ་སྟེ་དུག་པའོ། །(སྤེ་དགོ་བསྟན་འགྲུང་དཀར་ཆག) སི་ཏུ་པའ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་འགྲུང་གནས་ཀྱིས་ ༡༧༣༧ ལོར་མཛད་པ། དཔལ་སྤུངས་དཔེ་རྙིང་གསར་བསྐྱབ། སི་ཏུ་ཆོས་འགྲུང་གི་གསུང་འདུལ། ཉ། དཔལ་སྤུངས་གསུང་རབ་སྤར་སྐྱབ་ཁང་། ཤེས་རབ་སྤྱིང་། ༢༠༡༠ འོག་ལྷེ་བ་ ༡༧༧ན།

3 གོང་གསུལ་འོག་ལྷེ་བ་ ༡༧༧བཟལ།

4 ཀུན་མཁྲིན་ཉི་མའི་གཉེན་གྱི་བཀའ་ལུང་གི་དགོངས་དོན་རྣམས་པར་འབྲེལ་པའི་བསྟན་བཙེན་གངས་ཅན་པའི་སྐྱད་དུ་འགྲུང་དོ་འཆོལ་གྱི་ཆོས་སྤྱིན་རྒྱན་མི་འཆད་པའི་དོ་མཆར་འགྲུལ་གྱི་ཕྱི་མོ་རྗོགས་ལྷན་བསྐྱལ་པའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་སྤྱིན་པུང་རྒྱས་པར་དཀྱིགས་པའི་ཚུལ་ལས་བརྟེན་པ་པོ། །(སྤེ་དགོ་བསྟན་འགྲུང་དཀར་ཆག) རྒྱ་ཆེན་ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་གྱིས་ ༡༧༧༧ ལོར་ལྷན་བྲུབ་སྟེ་གི་ཆོས་ལྟར་གྲེས། ལྷེ་དགོ་བསྟན་འགྲུང་པོད་ལྷེ་བ་ ༡༦༣བ།

5 གོང་གསུལ་འོག་ལྷེ་བ་ ༡༦༣ན།

དང་མོག་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ནང་མཛད་པར་གྲགས་ཤིང་ཕྱིས་དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པར་ཞལ་སྐོང་མཛད་དམ་སྟེ་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་མཛོད་དབུ་ནག་མིུ་འབྲེ་ཆགས་ནང་། “ནང་ཁམ་ (ཁམས་) བོད་བྱ་སྟེན་བདུན་ཅི། །དབ་འབྲུ་སྐོང་གསུམ་སྐྱ་དང་བཞི། །ཁུ་བོ་དབལ་ (དབལ་) ལྷ་ (ལྷ) གཉིས་དང་མི་ཚོ་དུག །ཞང་པོ་སྐོ་ལྷ་སྟེ་ལྷེ་ (སྐོ་ལྷ་སྟེ་ ?) དཀར་བོ་དང་བདུན།”⁶ ཞེས་དང་། “དེ་ལ་ཕྱའི་སྲིད་པ་སྐོས་དུག་གི་སྲིད་ཐབས། །གཏུང་དུག་མིུ་བྱང་ལྷང་། (ལྷངས་) །མི་བྱ་རྒྱས་དུག་གི་ཞིབ་ཅིས། །བོད་བྱ་སྟེན་གྱི་རྒྱུ་ཅིས། །གཉེན་ཚོ་སྟེན་བཞིའི་ཆེ་ཅིས། །ཞང་པོ་སྐོ་ལྷ་སྟེན་ཅིས་ལ་སོག་(སོགས་) མང་དུ་གྲིང་ (གྲིང་) ཡང་། །ལས་ཆེ་རྒྱུད་ཀྱི་གང་ (གོང་) བ་མ་ཤོར་བ། །མི་རྩེ་ལྷས་མཛད་སྟེན་པོ་སྐོང་། །མལ་རྩ་རྩ་གཤམ་གི་སྐྱ་སྐྱད་མ་ཆད་བ། །མི་མཚོག་སྟེས་བྱ་མེ་ (བམེ་) ལྷང་དག། (དབ་) །དཔའ་རྒྱ་སྟེན་གི་མཆེ་སྲིད་མ་གྲུག་བ། །ལྷང་མ་ཡ་མེད་ཨ་ལྷག་འབྲུ། །སྟེན་གོར་ (དཀོར་) མཛོད་ཀྱི་བང་བ་མ་སྐོང་བ། །ཡིག་ཚངས་ (ཚང་) ཅན་གྱི་དམ་ཚ་སྐྱ། །བརྒྱན་ (བཅུན་) དར་དཀར་ལ་རྩི་མས་མ་གོས་བ། །ཆེ་བརྒྱན་ (བཅུན་) གཉན་པོ་ཞང་པོ་སྐོ།”⁷ ཞེས་བ་ཅམ་ལས་ཞང་པོ་སྐོ་ལྷེ་རྒྱུ་ཀྱི་འཆད་རྒྱལ་ནང་གསེས་དབེ་བ་གངས་འདེན་སོགས་ཞིབ་ཆ་མ་གསལ།

དབུ་ནག་མིུ་འབྲེ་ཆགས་དང་། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་མཛད་པའི་བོད་མི་བྱ་གདོང་ (གཏུང་) དུག་གི་རྒྱུ་མཛོད་ལེ་ཉོག་སྐྱེད་ཚལ་གཉིས་ནང་སྐབས་དབ་རིགས་འཆད་སྐབས་ནང་གསེས་མགར་རམ་འགར་ཞེས་པ་མ་གསལ། གཅིག་བྱས་ན་ནང་གསེས་ཞིབ་ཉོག་མ་བྱེ་བའི་དབང་གིས་སལ། ལྷ་གཞིགས་རྒྱངས་ཀྱང་དབ་རིགས་ཡིན་སྟེ་སྐབས་རྒྱངས་ཀྱི་བོ་ཉི་བམེ་རུའི་ནང་ལའང་དབ་འམ་ལྷ་རིགས་དབེ་སྐབས་མགར་གྱི་སྐོར་གང་ཡང་མ་གསལ། ལྷག་ལྷང་ག་ཟེ་ཡང་དབ་རིགས་ནང་ནས་ཁ་བོ་བྱ་དགུའི་གས་སྐྱམ་ལྷང་གི་ག་ཟེ་ཡིན། བར་ཁམས་ཉོར་ཚོ་བ་སུམ་ཅུ་སོ་དགུའི་ལྷང་པོ་དཀར་ནག་སེར་གསུམ་གྱི་རྒྱུ་བརྒྱད་ཡང་དབ་དཀར་ལྷང་པོ་ཡིན་ཡང་ལྷང་རབས་ནང་མགར་གྱི་སྐོར་གང་ཡང་མ་གསལ། མདོ་ཁམས་རྒྱལ་མོ་ཆོ་བ་རོང་གི་ཁྱོ་སྐབས་རྒྱལ་པོས་གཙོས་རྒྱལ་ཁག་རྣམས་ཀྱང་དབ་རིགས་ལྷང་ཁ་ཡིན་ཡང་རྒྱུ་མཛོད་མཛལ་བས་ནང་མགར་གྱི་སྐོར་མ་གསལ། མདོ་དོན་མ་འོངས་པར་དབ་དཀར་གཅིག་ལུའི་རྒྱུ་མཛོད་རྒྱུ་པ་ཐོབ་ཆེ་འགར་གྱི་སྐོར་ཡོད་དགོས་པ་སྣང་ཞིང་། དེ་མིན་རུའི་རྒྱུ་མཛོད་རྒྱང་པ་ཡོད་ན་དེ་ལའང་ཞིབ་འཇུག་མཛད་རྒྱུ་ཤིན་ཏུ་བྱ་གལ་ཆེ་ལོ།

ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བོད་དབུས་སྟོ་བར་གཡུ་རུ་བྱུ་ལུལ་བཅན་པོའི་སྐྱ་རྒྱུད་དུ་བྱོན་པ་དོན་དམ་སྐྱ་བའི་སེང་གོས་དུས་རབས་ ༡༩ སྟོང་ཆར་མཛད་པའི་བཤད་མཛོད་ཡིད་བཞིན་ཅོར་བུ་ལས། “སྐྱ་ (རྒྱ) ལ་གོ་ལའི་ (གོ་ལའི་) ལྷ་བརྒྱད་ཟེར་ཅོ་ན། །ཡལ་གཅིག་ལྷ་ཡལ་གྱང་ཐང་ན། །ལྷ་ཆེན་ཁྱི་ཤེལ་དཀར་པོ་ཡིས། (ཡི་) །ཕྱགས་ལས་སྐུལ་པའི་ཁྱེུ་གཅིག་ །སྐྱ་ཡི་ཡལ་དུ་གོ་ལེ་ཆགས། །དེས་ནི་སྐྱ་ཡི་རྩེ་མཛད་པས། །མཚན་ནི་སྐྱ་རྩེ་གོ་ལེ་པོར་བཏགས། །སྐྱ་རྩེ་གོ་ལེ་པོ་དེ། །མི་ཡི་ཡལ་དུ་བྱོན་ནས་སྐྱ། །དེ་དང་རྩེ་མོ་ལྷག་ཚོས་སྐྱ། །སྐྱར་མོ་བསིལ་དང་གཤོས་ (བཤོས་) པའི་སྐྱས། །སྐྱ་ལ་གོ་ལོ་”

6 The Call of the Blue Cuckoo, An Anthology of Nine Bonpo Texts on Myths and Rituals, Bon Studies 6, Edited by Samten G. Karmay, Yasuhiko Nagano, National Museum of Ethnology, Osaka, 2002 འོག་གྲངས་ ༡༣༤ (24b)

7 གོང་གསལ་ The Call of the Blue Cuckoo, An Anthology of Nine Bonpo Texts on Myths and Rituals, འོག་གྲངས་ ༡༣༤ (25b)

(ལེ་) ལྷ་བརྒྱུད་བྱུང་། །ངམ་དང་སྐྱབས་དང་གཞུང་དང་གསུམ། །འགར་དང་དཀར་དང་སྟོན་དང་གསུམ། །སྟོས་དང་ངན་
ལམ་གཉིས་ཏེ་བརྒྱད། །རྩ་གོ་ལེ་ལྷ་བརྒྱུད་ཟེར་བ་ཡིན།”⁸ ཞེས་གསལ།

ལྷ་དྲུགས་རྒྱལ་རབས་འཆི་མེད་གཏེར་ལས། “ད་ནི་འབངས་མི་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དབང་དུ་བགྱིས་ན། སྤྱིར་
འདི་ག་ཉེན་གྱི་ཁམས་འདི་ན། མི་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་པོ་བཞི་ཡོད་དེ། སེམས་ཅན་གྱི་ཁོག་བ་དང་། མགོ་རྒྱུས་དམ་
ཆད་ (བརྒྱུས་འཆད་ ?) དང་། མི་རབས་ཤིང་ཅ་དང་། སྟོང་སྤེ་མིའི་འབྱུང་སྤིང་དང་བཞི་ལོ།”⁹ ཞེས་དང་། “དེ་ལ་སྟོ་འཇམ་
བུ་སྤྱིང་བའི་མི་ནི། རིགས་མི་མ་ཐུན་བ་ཁྱི་དུག་སྟོང་ཡོད་བ་ལས། རིགས་བཞི་ཡོད་དེ། དེ་ལ་གནམ་བབས་བཞི་དང་། ས་
སྟོང་གི་མི་བཞི་དང་བརྒྱུད་དུ་གྲུས་སོ། །དེའི་སྤིང་ལུགས་ནི། དང་པོ་ཅེ་ཡང་མེད་པའི་སྟོང་བ་ལས། སྤིང་བའི་མཚོ་མོ་མེ་
ལོང་དང་འབྲ་བ་ཅིག་སྤིང་དོ། །མཚོ་མོ་དེའི་ནང་དུ་ལྷགས་ཀྱི་སྟོང་པོ་ཡལ་ག་བཞི་དུ་གྲུས་བ་ཞིག་སྤྱིས་སོ། །དེའི་རྒྱབ་
ཕྱོགས་ཀྱི་ཡལ་གའི་སྟེང་དུ་གསེར་གྱི་བྲུང་གཡུའི་གཤོག་བ་ཅན་ཅིག་ལ་རིན་པོ་ཆེའི་མཚུ་སྤེར་ཅན་ཅིག་བྱུང་སྟེ། དེ་
ལས་མགར་དང་། ལྷུང་པོ་དང་། མང་བེར་དང་སྤྱི་ནམ་ལ་སོགས་བ་ཞང་ཞུང་རྒྱལ་རིགས་དང་རྗེ་རིགས་དང་རྒྱང་རིགས་
དང་གསུམ་ནི་གནམ་ལས་བབས་སོ།”¹⁰ ཞེས་དང་། “སྤྱིར་ཆ་མེད་ཁངས་མེད་ཀྱི་རུས་ཀྱང་མང་དུ་ཡོད། གནམ་གྱི་རུ་
བཞི་ངན། སའི་ནང་བཞི་ངན་ལོ། །བར་ན་གཡུང་པོ་མི་བཞི་ངན་ལོ། །སྤྱོད་ལམ་རུས་སུ་སོང་བ་ཡང་ཡོད་དོ། །མིང་རུས་སུ་
སོང་བ་ཡང་ཡོད་དོ། །ཡལ་རུས་སུ་སོང་བ་ཡང་ཡོད་དོ། །མགོ་རྒྱུས་ཟེར་བ་ནི་མི་ཡིན་ལ། །དམ་ཆད་ཟེར་བ་ནི་ལོ་རྒྱུས་
ཡིན་ལོ། །མགོ་རྒྱུས་དམ་ཆད་ཀྱི་ལུགས་སོ།”¹¹ ཞེས་གསལ།

8 བཤད་མཚོན་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ། ཀུན་བཟང་སྟོབས་རྒྱལ་གྱིས་ ༡༩༧༦ ལོར་སྟོ་འབྱུག་མེས་ལུང་སྤྱད། དེའི་རིམ་འོག་གྲངས་ ༡༩༩

9 ལྷ་དྲུགས་རྒྱལ་རབས་འཆི་མེད་གཏེར་ཞེས་བུ་བ་བཞུགས་སོ། །བསོད་ནམས་ཆེ་བཟོན་ཡོ་སོ་བ་དགེ་ལྷན་ (1878-1946) ཀྱིས་ ༡༩༤༠ ལས་
བཟུང་འབྲི་འགོ་བརྩམས་བ་དང་། ལྷུས་བསོད་ནམས་སྐབས་ལྷན་དགེ་ལྷན་ (1904-1981) ཀྱིས་ཞུ་བསྐྱོགས་བགྱིས་པ། Sterling Publishers
Private Limited, New Delhi, 1976 འོག་གྲངས་ ༩

10 བོད་གསལ་འོག་གྲངས་ ༧

11 བོད་གསལ་འོག་གྲངས་ ༩
མིའུ་གདུང་དུག་དང་འབྲེལ་བའི་རུས་མཚོན་སྟོར་གཤམ་གསལ་དཔྱད་ཅོང་ནམས་ལའང་སྤྱན་རས་ལུང་ཅོང་གཡོ་བར་མཚོན་ཅིག །
རྫོགས་བཀའ་མཛུགས་ཆེ་མོད། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་སྐྱེད་བཞིན་གཞི་ཁག་གསུམ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་སྐྱེད། ཆོལ་གསུམ་ལོ་རྒྱུས་སྟེ་ཆོན་
ནས་ཕྱོགས་བསྐྱོགས། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ཁང་། རྩ་རམས་ས་ལ། ༢༠༠༡ འོག་གྲངས་ ༩༩-༡༠༥

Vitali, Roberto, ‘Tribes which populated the Tibetan plateau, as treated in the texts collectively called the ‘khungs chen po bzhi’ in *Cosmogony and the Origins*, Lungta 16, Amnye Machen Institute, Dharamshala, Spring, 2003, pp.37-63;
Samten G. Karmay, ‘The Appearance of the Little Black-headed Man’, (Creation and procreation of the Tibetan people according to an indigenous myth) *Journal Asiatique*, Tome, CCLXXIV, 1-2, Paris, 1986. pp.79-138; Translated from French by Veronique Martin, Samten G. Karmay, *The Arrow and the Spindle Studies in History, Myths, Rituals and Beliefs in Tibet*, Mandala Book Point, Kathmandu, 1998, pp.245-281;
Stein, R. A., *Les tribus anciennes des marches Sino-Tibetaines; legendes, classifications et histoire*, Bibliotheque De l’Institut des Hautes Études Chinoises, Volume xv, Paris, 1961, Presses universitaires de France, pp.1-105;
Hermanns, P. Matthias (SVD, Amdo, Nordost-Tibet) (Übersetzt Und Erklärt), ‘Überlieferung Der Tibeter, Nach

རི་རྐྱན་དུ་བོད་མི་བྱ་གདོང་ (གའུང་) རྒྱག་གི་རུས་མཛོད་མེ་ཉོག་སྦྱེད་ཚལ་ལས། “བོད་ཀྱི་རུས་མཛོད་ཡིག་ཁུངས་
དག་མོ་དགོན། །ཚོམ་ཡིག་འབྲི་མཁན་སྤྲོགས་རིས་མེད་པ་དགོན། །ལྷ་སྦྱང་དག་འབྲས་ (འབྲུལ་) ལ་བསྐྱད་དེ་བ་ཐེར་དགོན།
།དེང་རབས་དུས་འདྲིར་འཚོམ་ (འཚོམས་) པའི་རྒྱལ་རབ་ (རབས་) དགོན། །འདི་འདྲི་དགོན་ལ་བཞི་ཡིས་མཛར་བ་ན།
།མགོ་རྩ་མེད་པའི་རུས་མཛོད་འདི་ཅམ་ཡང་། །དལ་བ་བརྒྱ་ལྟོ་ཡོད་པ་ཤེས་བཞིན་དུ། །ཨ་མཚར་གཏམ་གྱི་སྦྱོར་བ་འདི་
རྣམས་མེས།”¹² ཞེས་གསུངས་པ་ཅེས་མི་བདེན།

ཕྱི་དགོན་ཚང་གི་མི་རབས་གོང་མ་འགར་དམ་པ་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་ (1180–1240) སྐྱད་བོན་ (འགར་) ལུ་རྒྱན་
(1239–1313)¹³ གྲིས་ (འཕེང་མོ་ལུག་གི་དབྱུང་རྒྱ་ར་བའི་ཆེས་བརྗོད་ལུ་ལ། དཔལ་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་ཚོས་ག་ (ག་) ཚོས་
སྤྲིངས་རིན་ཆེན་སྦྱངས་པའི་དགོན་པར་ཐེག་པ་མཚོག་གི་དགོ་སྦྱོང་འཕུ་རྒྱན་པས་སྦྱར་བའོ། ཞེས་) གྲི་ལོ་ ༡༢༤༥
ལོར་མཛོད་པའི་རྗེ་བཙུན་ཆེན་པོ་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་རྣམ་ཐར་ལས། “སྦྱལ་སྦྱུ་བརྒྱ་ལ་སྦོལ་མ་མང་དུ་བྱུང་བའི་ནང་ནས་
ཉེ་བའི་སྤས་བརྒྱད། དེའི་ནང་ནས་སྦྱལ་སྦྱུ་རྒྱལ་ (བ་) མཚོག་དབྱངས་དང་། ཁོན་ (འཁོན་) ལ་ག་རྩོ་རྩེ་དང་། གཡུལ་
སྦྱུ་སྦྱིང་པོ་དང་གསུམ། གྲུབ་པ་ཐོབ་པ་དང་། མཁས་པ་གཡེར་ཐོན་ཚོད་པ་དང་བལ་བ་གསུམ་བྱོན། དེ་གསུམ་ལ་དབ་
ཀར་གྱི་དྲངས་མ་འཕྱར་ (འགར་) ལྷ་རྩེ་དཔལ་གྱི་བྱམས་པས་གཏུགས་སོ། །འགར་ལ་འང་རྒྱད་བཞིའི་སྟེ། ལྷ་རྩེ་དཔལ་
བྲམས་གྱི་ཚོས་རྒྱད། སྦྱངས་ (སྦྱོང་) བཅོན་ཡུལ་བཟུང་གི་འབྲུལ་རྒྱད། བཅོན་བཟུང་པའི་དཔལ་རྒྱད། སྦྱེ་རང་པག་
མཛུག་གི་ཀལ་རྒྱད་དང་བཞིའོ། །འབྲུལ་རྒྱད་ནི། དབྱས་ཅང་། མོན། འོ་པོ་ཚོན་ལ་བྱུང། དཔལ་རྒྱད་ནི་རྒྱ་འཛོང་
(འཛང་ ?) ལས་ས་མ་འདའ་རྣམས་སྟེ། ཀལ་རྒྱད་ནི་བྲག་ར་གླིང་ཆེན་ལུ་ (མི་) ཉག་སྦོད་སྦྱང་ཀུན་ལས་བྱུང། ཚོས་རྒྱད་

Einem Manuskript Aus Dem Anfang Des 13. Jahrh. N. Chr. , Monumenta Serica (Journal of Oriental Studies of the Catholic University of Peking), Vol xiii, 1948, pp.189–203;

Hermanns, P. Matthias (SVD Sining, Prov. Tsinghai, Nordost-Tibet), ‘Schöpfungs- und Abstammungsmythen der Tibeter’, *Anthropos* Vol. 41–44 (1946–9), pp.275–298, pp.817–847.

དགའ་ལྷན་ལའར་རྗེ་མོ་སྦྱུ་མེད་བཞི་པ་ཡེ་ཤེས་ཐུབ་བསྟན་རྒྱ་མཚོས་ (1805 ལོར་སྦྱུ་འབྲུངས་) མཛོད་པའི་རུས་མཛོད་ལས་འབྲོས་པའི་
གཏམ་དུ་བསྐྱད་པ་ལུ་ཉིག་འབྲི་ཤིང་ཞེས་པ་དང་། རས་ཚང་སྦོམ་སྟེ་ནང་ཆེན་རྒྱལ་པོའི་དབྱ་རྒྱ་ཁག་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་བྲམས་མེ་ལྷ་མཚོག་སྦྱུ་མེད་
གསུམ་པ་ཚོས་དཔལ་རྒྱ་མཚོས་མཛོད་པའི་བོད་མི་འུ་གའུང་དུག་གི་རུས་མཛོད་ཆེན་མོ་གཉིས་པོ་འཚོལ་ཞིབ་དགོས་གལ་ཆེ།

12 མགོ་ལོག་གི་རུས་མཛོད། བོད་མི་བྱ་གདོང་ (གའུང་) རྒྱག་གི་རུས་མཛོད་མེ་ཉོག་སྦྱེད་ཚལ་ཞེས་བྲུབ་བཞུགས་སོ། །ཕྱི་ལོ་ཆོག་སྦྱང་དགུ་
བརྒྱ་བརྒྱད་བཙུ་གྲངས་ནང་མགོ་ལོག་ (?) ཞུལ་ནས་སྦྱོར་གྱིས་སྦྱུ་སྦྱར་དེ་བ་གཞུགས་ཤོག་གངས་ ༡༤༢

13 མཁས་དབང་སྦྱུ་ཞབས་ར་མེ་དགོན་མཚོག་རྒྱ་མཚོ་ (1968 ལོར་སྦྱུ་འབྲུངས་) མཚོག་གིས་ལོ་མང་ཡིང་འཚོལ་བསྟེ་ལྷ་བསྐྱིགས་མཛོད་ཅིང་
༡༠༠༤ ལོར་སྦྱར་བསྐྱུན་བགྲིས་པའི་དཔལ་འབྲི་གྲང་བཀའ་བརྒྱད་ཀྱི་ཚོས་མཛོད་ཆེན་མོའི་བོད་མི་པར། རྗེ་མགར་དབོན་ (ལུ་རྒྱན་) གྱི་བཀའ་
འབྲུལ་ལས། བཀའ་བརྒྱད་ཡིད་བཞིན་རྩོར་བུ་ཡི་མེད་པའི་རྣམ་ཐར་ལས། རྗེ་རྗེ་འཚང་གི་རྣམ་ཐར། ༡༣༡ ལས་ ༦༣༤ བར། རྗེ་བཙུན་ཉེ་ལོ་པའི་
རྣམ་ཐར། ༦༣༤ ལས་ ༡༤༣༡ བར། རྗེ་བཙུན་ལྷ་ལོ་པའི་རྣམ་ཐར། ༡༤༣༡ ལས་ ༡༥༡༣ བར། རྗེ་མང་པའི་རྣམ་ཐར། ༡༤༣༣ ལས་ ༡༥༡༣ བར།
རྗེ་བཙུན་མིང་ལ་རས་པའི་རྣམ་ཐར། ༡༥༡༣ ལས་ ༡༥༡༣ བར། རྗེ་དུགས་པོ་ལྷ་རྩེའི་རྣམ་ཐར། ༡༥༡༣ ལས་ ༡༥༡༣ བར། རྗེ་པག་གྲུའི་
རྣམ་ཐར། ༡༥༡༣༡ ལས་ ༡༥༦བལ། རྗེ་བཙུན་ཆེན་པོ་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་རྣམ་ཐར་དགོ་སྦྱོང་ལུ་རྒྱན་པས་སྦྱར་བ། ༡༣༡ ལས་ ༡༠༣༥ བར།
རྗེ་བཙུན་མགར་གྱི་དབོན་གྱི་རྣམ་ཐར། ༡༣༡ ལས་ ༤༣༥ བར།

ནི་ཡངས་པ་ཅན་ནས། དོལ་ཚོར་ནས། ཡི་ཡུལ་ཀུན་ལ་བྱུང་ལ། ལྷན་པར་དུ་ལྷ་རྗེ་ནི། འདན་དུ་ཕྱོག་སྐྱུབ་པ་བྱས་པས་ཡི་
 དམ་སྒྲིལ་ཞལ་མཐོང་། མགོན་པོ་བྱམས་པས་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས། བྱམས་པའི་ཚོས་ལྷ་གསལ། མཚན་ཡང་འགར་ཨ་སྐྱེ་
 དཔལ་གྱི་བྱམས་པ་ཞེས་བྱ་བར་ཐོགས། འཇིག་རྟེན་གྱི་དག་ལྷེད་ཐམས་ཅད་འདྲ་དུ་བཀོལ། རིགས་ (རིག་) འཇིག་གྱི་
 སྲུངས་མ་གསེར་ཁབ་ཅན་གྱིས་བྲན་བྱེད། དེ་རུ་ (དེལ་བྱ་) སེར་པོ་རྟ་སྐྱད་འཆེར་བསྐྱོལ་ (དཔོལ་) བའི་དུས་ན་ཞི་ཁྲོའི་
 དཀྱིལ་འཁོར་མདུན་དུ་འཕྱོན། དེལ་བྱ་ནག་པོ་རྩྭ་སྐྱ་སྐྱོགས་པ་བསྐྱོལ་ (དཔོལ་) བ་ཅོམ་གྱིས་དཔལ་སྐྱོང་ (སྐྱང་) གི་མིག་
 ཐང་ལ་འབྲུལ་བ་ཅོམ་བྱུང། བྱིན་བརྒྱབས་དང་རུས་པ་མཐུ་དང་རྩ་འབྲུལ་བྲུག་ན་རྗེ་རྗེ་ལ་འབྲན་པ་ཅིག་ཕྱོག་སྐྱེ། དཔུང་
 བརྒྱ་དང་བརྒྱ་རྩ་ཅ་བཞི་ལོན་པ་ན་དེལ་བྱ་སེར་པོ་རྟ་སྐྱད་འཆེར་བསྐྱམས་ (བསྐྱམས་) ནས་སྤང་པོ་ལྷག་མེད་དུ་མཁའ་
 སྐྱོད་དུ་བཞུད་དོ། །དེའི་སྲས་དཔལ་གྱི་ཡོན་ཏན། དེའི་སྲས་དཔལ་གྱི་ཕུར་བུ། དེའི་སྲས་དཔལ་གྱིས་ (གྱི་) འཕྲུང་གནས།
 དེའི་སྲས་དཔལ་གྱི་བཟའ་ལེས་དང་ལྷོ། །དཔལ་ལྷའི་ཆེ། དེལ་བྱ་ནག་པོ་རྩྭ་སྐྱ་སྐྱོགས་ཀྱང་ཡོད་དོ། །མཐུ་དང་རུས་པའང་
 ལོང་དང་འབྲ། དེ་ནས་དཔལ་གྱི་བཟའ་ལེས་གྱིས། དེལ་བྱ་ནག་པོ་རྩྭ་སྐྱ་སྐྱོགས་བསྐྱམས་ནས་སྤང་པོ་ཅན་དུ་བཞུད་དོ། །དེའི་
 སྲས་དཔལ་གྱི་སྐྱ་མ། དེའི་སྲས་བཟའ་ལེས་སྐྱ་མ། དེའི་སྲས་ཡོན་ཏན་སྐྱ་མ། དེའི་སྲས་ལེས་རབ་སྐྱ་མ། དེའི་སྲས་བྱང་ཆུབ་
 སྐྱ་མ་དང་ལྷོ། །དེའི་སྲས་བྲགས་པའི་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྲས་དཀོན་མཚོག་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྲས་དགེ་འདུན་རྒྱལ་
 མཚན། དེའི་སྲས་བྱམས་པའི་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྲས་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་དང་ལྷོ། །དེའི་སྲས་དཔལ་གྱི་བྱམས་པ་ནི།
 བྱ་ཚོད་གྱི་ཐུལ་པ་མནའ་ནས་དཔུང་རྒྱུ་ (བརྒྱུ་) དང་བརྒྱ་ལོན་པ་ནི་དགའ་ལྷན་དུ་བཞུད་ཟེར་དོ། །དེའི་སྲས་དཔལ་
 འབྲུལ། དེའི་སྲས་དཔལ་བྲགས། དེའི་སྲས་དཔལ་གདོད། (རྫོར་ ?) དེའི་སྲས་དཔལ་ལྷན་མ་དང་ལྷོ། །དེའི་སྲས་དཔལ་
 གྱི་ཅེ་མོ། དེའི་སྲས་བཞིལ། གཙུག་རྟོར་འབྲུལ། ཡེ་ཤེས་འབྲུལ། བསོད་ནམས་འབྲུལ། ལྷ་འབྲུག་ཀྱང་ཟེར་ ཕུར་བྱ་འབྲུལ་
 དང་བཞིལོ། །དེ་ལ་ཡེ་ཤེས་འབྲུལ་ནི་གནས་བྱུག་ཏུ་ལེ་སྐྱད། བསོད་ནམས་འབྲུལ་ནི་རྗེ་བཙུན་བཙེད་ (འགར་དམ་པ་
 ཚེན་ཚོས་སྤྱིངས་) དོ། །གཤུང་རྒྱུད་འདི་རྣམས་སྤྱི་སྤྱི་དཔོན་བརྒྱན་སྤྱི་སྤྱི་རྒྱུད་པ་ཟམ་མི་ཆད་དེ། མཐུ་དང་རུས་
 པའི་ཅལ་ཐོན་པ། སྐྱགས་བྱི་ནང་གཉིས་ལ་མཁའ་པར་ཐག་ཚོད་པ། བཀའི་ལྷ་མ་སྤོན་སྤོན་བརྒྱུད་འདྲ་དང་པོ་ཉར་མངག་པ།
 འཕྲིན་ལས་རྣམས་ (རྣམ་) བཞི་ལ་ཐོགས་པ་མེད་པ་འབའ་ཞིག་ཕྱོག་པ་ཡིན་གསུངས། གཤུང་རྒྱུད་འདི་རྣམས་ལ་ཡོན་
 ཏན་གྱི་ཚོགས་རྣམས་པར་ཐར་པ་མང་དུ་ཡོད་དེ། ཡི་གེ་མང་གིས་འཇིགས་པས་མ་བྱིས་སོ། །སྐྱུལ་སྐྱུ་བརྒྱ་འབྲུང་གནས་
 ནས་སྐྱུལ་སྐྱུའི་རྒྱུད་པ་ཟམ་མ་ཆད། ལྷ་རྗེ་ཡེ་ཤེས་སྐྱ་མ་ནས་བསྐྱོལ་ (སྐྱོལ་) ལྷོན་གཙུག་རྟོར་ཡན་ཆད་དུ། གཤུང་རབ་
 (རབས་) ཉི་ཤུ་རྩ་གསུམ་ལ་མཁྱེན་པ་དང་བྱིན་རྒྱབས་འཛོམ་ (འཛོམས་ ?) བ་ཅིག། །མཐུ་དང་རུས་པའི་ཅལ་ཐོན་ནས་
 བདུད་དང་དཔལ་པ་ཐོག་རྗེས་བྱས། རྗེ་བཙུན་ཚོས་སྤྱིངས་ (སྤྱིངས་) པའི་རྣམ་ཐར་ལས་གཤུང་རྒྱུད་སྐྱོས་པའི་སྐྱབས་ཏེ་
 གཉིས་པའོ། །དེ་ནི་འགར་རྒྱུད་བཞིའི་ལ། ལྷ་རྗེ་བྱམས་པའི་ཚོས་རྒྱུད་ལ་སྐྱུ་འབྲུངས་པར་མཚན་པ་རྗེ་བཙུན་ཚོས་སྤྱིངས་
 པ་དེ། ཡལ་ནི་སྐྱོས་སྐྱོན་དཔལ་གྱི་ཅེ་མོ། ཡུམ་ནི་ཚོ་བོ་ཟ་ (བཟའ་) དགེའ་མཐར་ཞེས། བྱ་སྐྱེ།¹⁴ ཞེས་གསལ།

14 དཔལ་འབྲི་གུང་བཀའ་བརྒྱུད་གྱི་ཚོས་མཚོད་ཆེ་མོ་བཞུགས་སོ། །ཤོད་མི་པ། ༡༠༠༧ ལོག་གུངས་ ༣༡༩-༣༢༡
 བཀའ་བརྒྱུད་ཡིད་བཞིན་རྫོང་གྲུ་ཡི་སྤོང་བའི་དབུ་ཕྱོགས་བཞུགས་སོ། ། Published by S.W. Tashigangpa, Leh, Ladakh, 1972

དབྱིན་རིའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༡༥-༤༡༦ བར་ལའང་གསལ། དེ་བུ་ལྷི་མཛད་པ་པོའི་མཚན་དང་སློང་བཟོད་བཅས་ནང་ཚོས་པ་པོ་གྲུབ་མོ་བའི་རྒྱན་པ་
རིན་ཆེན་དཔལ་ (1230-1309) ཡིན་ཞེས་ངོས་འཛིན་བཞག་པོར་བྱུང་འདུག།

ཇི་བཅུན་ཆེན་པོ་ཚོས་སྤྱིང་པའི་རྣམ་ཐར་བཞུགས། །བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྐྱེགས་བཞུགས་སོ། །ཤ། (73) དཔལ་བཟེགས་བོད་ཡིག་
དཔེ་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྐྱེགས། མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་གིས་པར་དུ་བསྐྱུན། ༢༠༡༣ དབྱིན་རིའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༠༡-༤༠༤

ཇི་བཅུན་ཆེན་པོ་ཚོས་སྤྱིང་པའི་རྣམ་ཐར་བཞུགས། །བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྐྱེགས་བཞུགས་སོ། །ཤ། (74) དཔལ་བཟེགས་
བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྐྱེགས། མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་གིས་པར་དུ་བསྐྱུན། ༢༠༡༣ དབྱིན་རིའི་ཤོག་གྲངས་

༡-༦ རོང་གསལ་རྣམ་ཐར་གཉིས་པོའི་མ་དབེ་ནི། བཀའ་བརྒྱུད་ཡིད་བཞེན་ལོར་བུ་ཡི་སློང་བའི་དབུ་ཕྱོགས་བཞུགས་སོ། །Published by
S.W. Tashigangpa, Leh, Ladakh, 1972 ཞེས་པ་དེ་རེད། ༡༩༦༣ མ་དབེའི་རྣམ་ཐར་གྱི་མར་མཚན་བྱང་མེད་སྐབས་ད་ལན་ ༢༠༡༣ སྤར་

མར་རྣམ་ཐར་དང་པོའི་མཚན་བྱང་བལུས་ནས་བཞག་པོར་མཛད་འདུག། །བོད་དངོས་རྣམ་ཐར་ཕྱི་མ་ཉི་ཇི་བཅུན་འགའ་ཀྱི་དབོན་འགའ་སྟོན་དར་
མ་འབྲུམ་མམ་དར་མ་ཡོན་ཉན་གྱི་རྣམ་ཐར་དེད་ལགས།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་བསྐྱེགས་ཀྱི་དཀར་ཆག་བཞུགས་སོ། །(69-70) དཔལ་བཟེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ནས་
བསྐྱེགས། མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་། ༢༠༡༣ དཀར་ཆག་ཤོག་གྲངས་ ༣ རང་། གྲུབ་ཆེན་ལྷ་རྒྱན་པ། ཞེས་དང་། ཤོག་གྲངས་ ༣༢

ནང་། གྲུབ་ཆེན་ལྷ་རྒྱན་པ་རིན་ཆེན་ཆེན་དཔལ་གྱི་གསུང་། ཇི་བཅུན་རིན་པོ་ཆེ་ཚོས་སྤྱིང་པའི་རྣམ་ཐར་། དབུ་ཅན་གྲིམ་མ། ༡༩ གྲུབ་ཆེན་ལྷ་རྒྱན་པ་
རིན་ཆེན་དཔལ་གྱི་གསུང་། ཇི་བཅུན་ཆེན་པོ་ཚོས་སྤྱིང་པའི་རྣམ་ཐར་། དབུ་ཅན་གྲིམ་མ། ༢༡ ཞེས་དང་། ཤོག་གྲངས་ 67 རང་། མཛད་པ་པོའི་

རྣམ་ཐར་ལང་གྲུབ་ཆེན་ལྷ་རྒྱན་པ་རིན་ཆེན་དཔལ་ (1230-1309) ཀྱི་རྣམ་ཐར་བཞག་པོར་གནང་འདུག། །བོད་དུ་ཞུས་ཟེན་པ་བཞེན་འགར་ཚོས་སྤྱིང་པ་
པ་དང་དབོན་འགའ་སྟོན་དར་མ་འབྲུམ་རྣམ་ཐར་གཉིས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཚོས་པ་པོ་ནི་འགར་དབོན་ལྷ་རྒྱན་ (1239-1313) ཞབས་ཡིན་ལ་རྣམ་ཐར་བྱུང་དུ་

ཞིག་གྲང་ལྷོ་རོང་ཚོས་འབྲུང་། བོད་སྤོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུང་ཁང་ནས་བསྐྱུན། ༡༩༩༤ ཤོག་གྲངས་ ༤༤༠-༤༤༡ བར་ནང་གསལ་
བར་དེར་གཞིགས་འཚེ།

དཔལ་འཕྲི་གུང་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཚོས་མཛོད་ཆེ་མོ་བཞུགས་སོ། །བོད་མི་པ། (འགར་དབོན་) ལྷ་རྒྱན་གྱིས་ (གྲུས་ལྷན་འགའི་དོན་དུ་ལྷ་རྒྱན་
པས། ཤིང་པོ་འབྲུག་གི་ལོ། དབྱར་རྒྱ་འབྲིང་པོའི་ཚོས་ཉི་ལུ་ལ་དཔལ་རིན་ཆེན་སྤངས་པའི་དགོན་པར་བཞག་པ་ཞབས་མཛུགས་ལེ་འུ་སྟེ་ཉི་ལུ་གཅིག་

པའོ། །ཞེས་) ༡༣༠༤ ལོར་མཛད་པའི་ཇི་བཅུན་འགའ་ཀྱི་དབོན་ [འགར་སྟོན་དར་མ་འབྲུམ་མམ་དར་མ་ཡོན་ཉན་ (1222-1293)] ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཞེས་
པ་དབྱིན་རིའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༦༩-༤༧༠-༤༧༡ བར་ལས། ‘རིགས་མཐོ་བ་དབྱ་ཀར་གྱི་དྲངས་མ་འགར་ལ་སྐྱེ་འབྲུངས་པ་སྐུལ་པའི་སྐྱེ་ལྷག་མ་མེད་

པར་མཁའ་ལྷོད་དུ་བཞུད་པ་ལ་སྟེ་དཔལ་གྱི་བྱམས་པ། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་ཡོན་ཉན། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་བྱར་བ། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་འབྲུང་གནས།
དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་ཤེས་རབ། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་བག་ཤེས་དང་དཔལ་ལྡན། །དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་སྒྲུབ། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་སྒྲུབ་པ། དེའི་སྤུས་ཡོན་

ཉན་སྒྲུབ། དེའི་སྤུས་ཤེས་རབ་སྒྲུབ། དེའི་སྤུས་བྱང་རྒྱལ་སྒྲུབ་དང་ལྡན། །དེའི་སྤུས་གྲགས་པའི་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྤུས་དགོན་མཚོག་རྒྱལ་མཚན།
དེའི་སྤུས་དགོན་འབྲུན་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྤུས་བྱམས་པའི་རྒྱལ་མཚན། དེའི་སྤུས་ལེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་དང་ལྡན། །དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་བྱམས་པ། དེའི་

སྤུས་དཔལ་འབྲུམ། དེའི་སྤུས་དཔལ་གྲགས། དེའི་སྤུས་དཔལ་གཏོར། (རྫོང་ ?) དེའི་སྤུས་དཔལ་ལྷན་མ་དང་ལྡན། །དེའི་སྤུས་དཔལ་གྱི་རྗེ་མོ། །དེའི་
སྤུས་གཙུག་ཉོར་འབྲུམ། །དེའི་སྤུས་དར་མ་འབྲུམ་མོ། །བརྒྱུད་པ་འདི་རྣམས་ལ་ཡོན་ཉན་དཔལ་ཉུ་མེད་པ་མཁའ་སྟེ། ཇི་ཚོས་སྤྱིང་པའི་རྣམ་ཐར་གྱི་

སྐབས་སུ་བསྟན་ཟེན་པས་འདིར་མ་གྲིས་སོ། །སྐྱུལ་སྤྱིའི་རྒྱུད་པ་ཟམ་མ་ཚང། ཡོན་ཉན་མཐའ་ལས་མཛོད་མི་ལོངས། །སྟེགས་མའི་དུས་འདིར་མང་བྱུང་
བ། །འཕྲོ་བའི་སྐབས་གཅིག་རིན་པོ་ཆེ། །ངོ་མཚར་བ་བས་ཀྱང་མང་དུ་བྱུང། །ཚང་མེད་ལྷགས་ཇིའི་ལྷགས་ཀྱི་ཡིས། །བདག་སོགས་འཕོར་བའི་འདམ་

ནས་དངས། །ཐམས་ཅད་མཁུའི་གནས་སུ་བཞག། །སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་འགྲོ་བའི་མགོན། །ཕྱག་འཚལ་ཉེ་བར་སྐབས་སུ་མཆི། །གཤེད་རབ་
(རབས་) སྐྱོས་པའི་ལེ་འུ་སྟེ་བཞི་པའོ། །དེ་ནི་སྐྱེ་བལྟམ་ (བལྟམས་) པའི་ཚུལ་བཤམ་དེ། དེ་ལ་དཔལ་བསོད་དང་། དཔལ་རྒྱལ་སྤྱན་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ལ།
དཔལ་བསོད་ཀྱི་སྤུས་དཔལ་ཅེ། དེ་ལ་སྤུས་བཞིག་སྟོན་སྟོན། སྟོན་སྤུས་སྤྱི་འབྲུག་གྱང་ཟེ། བསོད་ནམས་འབྲུམ་གྱང་ཟེ་བ་དང་གསལ། དཀར་མོ་

དང་། ཉག་གྱེ་ལོང་གི་མ་ཡང་ཟེ། །མ་དང་མིང་སྤིང་ལྡོ། །སྟོན་སྟོན་ལ། སངས་རྒྱལ་འབྲུམ། རྗེ་ཇི་འབྲུམ། སངས་རྒྱལ་སྐབས། དགོན་མཚོག་འབྲུམ།

བོད་མི་བྱ་བའོང་ (གཤུང་) འུག་གི་རུས་མཚོན་མེ་ཏོག་སྐྱེད་ཚལ་ལས། ‘སྤྱིར་སྐྱེ་ལ་སྐྱེད་ཀར་དང་། སྐྱེ་བའོང་།
 སྐྱེ་བའོང་གི་ལུས་ལ་དང་། དེ་ལ་ཆེ་བྱུག་། འུག་འུག་། བཅོན་འུག་ཆུས་ཀྱི་རིགས་དང་། སྐྱེད་ཀར་བོ་ལ་དབུས་སྐྱེ་བར་སོ། །ཞིང་
 (ཞང་ ?) དང་། མར་བ་ (མར་བ་ ?) སོགས་བཅུ་གཉིས་ཡོད། འུག་ཟེར་བ་ཡང་ཡོད། ལྷོ་རོང་ཚོས་འབྲུང་བྱ། མགར་དམ་
 པའི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་ སྐྱེད་ཀར་གྱི་ནང་ཚན་རིགས་བཞིར་ཕྱེ་བས། ལྷོ་རོང་ཚོས་འབྲུང་བྱ་བའི་དབུས་བཅོང་ (གཅོང་)
 ཀྱན་ཏུ་འབྲུང་། བཅོན་ལ་ཐེགས་པའི་དབའ་རྒྱུད་ནི་འཛང་དང་ས་མཐར་དབྱུང་། ལྷོ་རོང་བཞག་འཇུག་གི་སྐྱེ་བའོང་གི་ཐག་
 དར་ (ར་ ?) དང་མི་ཉལ་སྤོང་སྤོང་ཏུ་འབྲུང་། ལྷོ་རོང་གུམ་པ་དཔལ་གྱི་ཚོས་རྒྱུད་ནི། རྒྱལ་བ་མཚོག་དབྱུང་སྤྱི་ འཕོན་སྐྱེ་
 ཡི་བྱང་རྒྱལ། གཤུ་སྐྱེ་ལོ་གསུམ་ལ་གཏུགས་པས་ལྷོ་རོང་འདམ་ཏུ་བསྐྱུང། འུག་པ་བཞེས་ཏེ་མ་ཐེས་དཔལ་ཏུ་གྲགས།
 རིལ་བུ་སེར་བོ་ཏྲ་སྐྱེད་འཚོར་བ་དཔོལ་ན་ལྷོ་རོང་གསུམ་འདུས། འུག་པོ་རྩྭ་སྐྱོག་པ་དཔོལ་ན་ལྷོ་རོང་དཔལ་སྐྱེད་ཅིག་ཐང་ལ་སྐྱེད།

ལུང་བྱ་འབྲུག་ དར་མ་འབྲུག་དང་སྐུ་བྱ་གོ། །ལུང་བྱ་ལྷུ་ག་ འུགས་འཛིན་དང་སྐུ་བོ་གཉིས། མིང་མིང་བརྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུད་ལོས་དར་མ་འབྲུག་ཡིན་ནོ།
 །དེ་ལ་ཡབ་ནི་སྐྱེ་སྐྱོན་གཙུག་ཏོར་འབྲུག་དཔལ་བྱུག་ན་རྫོང་དང་རུས་པ་མཉམ་ཞིང་། མ་མགོན་གཉིས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་བྱས་པའི་འཛིན་རྟེན་གྱི་ཐེག་
 བྱེད་ཐམས་ཅད་དང་། མ་རུངས་པ་ཐམས་ཅད་བཅོད་ཏུ་འཕོལ་ཞིང་ལྷོ་དང་ལྷུག་གིས་སྐྱེ་ལ་མ་མཚོན་ནས། མི་དང་མི་མ་ཡིན་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་དབུའི་
 མོད་བཞིན་བྱ་ལུང་ནས་ཐམས་ཅད་ཀྱན་གྱི་གཙོ་བོར་བཞུགས་པ་ཡིན་ལ། ལུས་ནི་དབུའ་དབས་རེ་སྐྱེ་མགོན་མ་ (བཟའ) དགེ་མ་སྐྱེད་ཡོད་ཞེས་
 (ཅེས་) བྱ་བ་སྐྱེ་བྱེད་ལེགས་ལ། ལྷོ་རོང་གི་ ལྷོ་རོང་པ་ལ་དགའ་བ། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་གསལ་སྐྱེ་ལ་མོས་ལ། རྫོ་བོ་སྐྱེན་རས་གཟིགས་ལ་ཡི་དམ་བྱེད་
 པ། ཞིང་སྤོང་གི་མཁའ་འགོ་མར་གྲགས་པ་ཅིག་ཡིན་གསུང་།” ཞེས་གསལ།

van der Kuijp, Leonard W.J., ‘Two Early Sources for the History of the House of Sde-dge’. *The Journal of the Tibet Society*, vol. 8 (1988), pp.1-20.

ལྷོ་རོང་ཚོས་འབྲུང་། ཏྲ་ཚོག་ཆེ་དབང་རྒྱལ་གྱིས་སྐྱེ་ལོ་ ༡༧༧༩ ལོར་མཚོན། (དམ་པའི་ཚོས་ཀྱི་བྱུང་བའི་ལེགས་བཤད་ལྷོ་རོང་ཚོས་
 འབྲུང་དམ་ཏྲ་ཚོག་ཚོས་འབྲུང་ཞེས་ཚོས་པའི་ལུལ་མིང་ཏུ་ཆགས་པའི་འོ་མཚར་ཞིང་དགོན་པའི་དཔེ་ཁྱད་པར་ཅན་བཞུགས་སོ།) གངས་ཅན་
 རིག་མཚོན། ༡༩ བོད་ལྷོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་ནས་བསྐྱུན། ༡༩༩༧ ལོག་གངས་ ༧༩༩:༡༧-༧༩:༧

འབྲི་གུང་ཚོས་འབྲུང་། འབྲི་གུང་དགོན་མཚོག་རྒྱ་མཚོས་བཅུ་མས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ༢༠༠༧ ལོག་གངས་ ༣༢༢:༩-༣༢༥:༢༤

སྤོ་བོའི་ལོ་རྒྱུས། ཚོས་སྤྱི་གཤམ་འགྲན་འཁུར་བ་ལུ་རྒྱུ། བོད་ལྷོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ༡༩༩༩ ལོག་གངས་ ༧༩ བྱང་ དཔལ་བུ་ལུང་
 ཚོས་སྤོང་རིན་ཚེན་སྤོངས་གདན་ས་འོག་མིན་བྱང་རྒྱལ་སྤོང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྐབས། “ལྷོ་རོང་དཔལ་བྱེད་ཀྱི་ཚོས་བརྒྱུད། (ཚོས་རྒྱུད་) མོང་བཅོན་
 ལུལ་བཞུང་གི་འབྲུག་བརྒྱུད། བཅོན་ལ་ཐེགས་ཀྱི་དཔལ་བརྒྱུད། ལྷོ་རོང་བཞག་འཇུག་གི་བཀའ་བརྒྱུད་དང་བཞིའོ།” ཞེས་དང་།

གྱི་ལུང་བཀའ་ལུགས་རྒྱ་མཚོ་དང་གྱི་ལུང་ཐུགས་མཚོག་རྫོང་རྒྱུད་གིས་བཅུ་མས་པ་བོད་མི་བྱ་བའོང་ (གཤུང་) འུག་གི་རུས་མཚོན་མེ་ཏོག་སྐྱེད་
 ཚལ་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །མཚོ་སྤོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ༡༩༩༩ ལོག་གངས་ ༡༩-༡༢ བྱང་། “སྐྱེད་ཀར་གྱི་ནང་ཚན་རིགས་བཞིར་ཕྱེ་བས།
 ལྷོ་རོང་ཚོས་འབྲུང་བྱེད་ཀྱི་དབུས་གཅོང་ཀྱན་ཏུ་འབྲུང་། བཅོན་ལ་ཐེགས་པའི་དབའ་རྒྱུད་ནི་འཛང་དང་ས་མཐར་དབྱུང་། ལྷོ་རོང་བཞག་
 འཇུག་གི་སྐྱེ་བའོང་གི་ཐག་དར་ (ར་ ?) དང་མི་ཉལ་སྤོང་སྤོང་ཏུ་འབྲུང་། ལྷོ་རོང་གུམ་པ་དཔལ་གྱི་ཚོས་རྒྱུད་ནི།” ཞེས་སྤོང་བུ་ལོ་འཛུལ་གསལ།

འགར་དམ་པ་ཚོས་སྤོངས་པའི་རྣམ་ཐར་ཐོར་བུ་རེ་འབྲི་གུང་སྐབས་མགོན་ཆེ་ཚང་སྐྱེད་པའི་བཞི་བ་བསྐྱེན་འཛིན་བསྐྱེད་རྒྱལ་མཚོན་
 (1770-1826) ཀྱིས་བྱེད་ལོ་ ༡༩༠༠-༡༩༠༣ བར་བཅུ་མས་ལ། དེས་དོན་བསྐྱེད་པའི་སྤོང་པོ་མགོན་པོ་འབྲི་གུང་པ་ཆེན་པོའི་གདན་དཔལ་ཚོས་ཀྱི་
 ལུང་རྒྱལ་གསེར་གྱི་ལོང་བཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །བོད་ལྷོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་གིས་བསྐྱུན། ༡༩༩༩ ལོག་གངས་ ༡༠༡:༢༠-
 ༡༠༧:༢༡ བར་དང་།

ཁམས་སྐྱོམ་སྤེན་ཚེན་པའི་དགོན་ཁག་རྣམས་ཀྱི་བྱུང་བ་ལོ་རྒྱུས་བསྐྱིགས། བཅོན་ཆེན་རྫོང་སྤོང་པོས་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་གཞུང་དོན་ཁང་།
 ༡༩༩༩ (?) ལོག་གངས་ ༣༢:༩:༢-༣༢:༩:༡༧ བར་གསལ།

མའི་སྲས་ཕྱི་མ་རྣམས་ཡིན་ཞིང། མཁར་རྒྱལ་བ་འབྲུང་བཀའ་འདི་དང་། ཞང་ཚལ་བ་འཕྱོ་བའི་མགོན་པོ་¹⁷ གཉིས་ཡིན་མཚོན་དུ་
 གྲུབ། དེ་གོང་དུ་སློབ་པ་ལྟར་དབྱས་པ་མི་བྱེད་པོ་དེ་འདྲི་བའི་འདུག་ལ། ཞང་ཚལ་བ་དང་། འཕྱི་གུང་པག་གྲུབ་སྲུང་མི་བྱེད་པོ་ཆེ་
 བོ་མ་ཡིན་པ། དེ་འདྲི་བའི་ཚལ་བ་མི་བྱེད་པོ་མཁར་ཞང་འཕྱོ་བའི་མགོན་པོ་འདྲི་བའི་དབྱས་པ་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཆ་པལ་ཆེ་བ་ལ་དབང་བསྐྱར་
 བའི་གདན་རབས་གསུམ་གྱི་མཚམས་འགར་རྒྱལ་བ་འབྲུང་བཀའ་འདི་དང་། ཞང་ཚལ་བོ་ཆེས་ཚྲོད་ལ་སྲས་ཕྱུན་སྲུང་ཚོགས་པ་ཞིག་
 འཕྲུངས་པར་ལུང་བསྐྱར་བ་བཞིན། འགར་མི་བྱེད་པོ་སངས་རྒྱས་དངོས་གྲུབ་འཕྲུངས་པ་ཡིན་ཏེ། ཕྱིས་སུ་ཚལ་བའི་གདན་སར་
 བསྐྱོམ་པས་བསྐྱར་བའི་གཞི་རྒྱུགས། དེའི་སྲས་དཔོན་རིན་ཆེན་རྒྱལ་ཡང་། གོང་མ་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོའི་ལུང་དང་ལས་ཀ་ཆེན་པོ་
 གནང་། འདི་ལ་སྲས་གསུམ་ཡོད་པའི་ཆེ་བ་ཉི་མ་ཤེས་རབ་ཀྱིས་འཕྱོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པའི་ཞབས་པད་བརྟེན་ནས་འཇུག་
 ས་དང་ལུང་བླངས། གཉིས་པ་དཔོན་དགའ་བདེ་ཆོས་སྦྱོང་བྱ་རོག་གཏོང་ཅན་གྱི་སྐྱེལ་པར་གྲགས་པའི་དང་། ཚལ་བའི་དཔོན་སྡེའི་དོན་
 དུ་རྒྱ་ནག་གོང་དུ་ལན་བསུན་བྱོན། མི་ཆེན་ཟམ་ཁ་ལྟ་ས་ (ས་ ?) ཞེས་པས་ཞེན་གྲུས་པས། རྒྱ་ནག་གོང་དུ་བབ་ཀྱི་སྐྱེན་སྦྱོན་
 ཕྱུལ་བར་གོང་ནས་བདག་རྒྱུན་ཡོད་པའི་ཕྱག་རྟགས་ལ་གོང་མའི་ན་བཟའ་ཞིག་གནང་བ། དཔོན་དགའ་བདེའི་སྡེ་གོས་ཀྱི་འོག་དུ་
 མན་བས་ཏེ། ཟམ་ཁ་པ་ལ་འབྲུང་གསོད་མཛད་པས། ཟམ་ཁ་བས་དགའ་བདེ་བསུང་ནས་ཁྲིམས་རར་བྲིད་དེ་སྡེ་གོས་བཟུལ་སམ་
 ལ་གོང་མའི་ན་བཟའ་མཛོད་སྡེ་ཁོས་བརྟུས་མ་པོད། ཕྱིས་སུ་ཟམ་ཁ་པ་ལ་ནག་པོ་གནས་པམ་པར་མཛད། དགའ་བདེའི་གཙུང་རིན་
 ཆེན་དབང་སྐྱེལ་རབ་དུ་བྱུང། དགའ་བདེའི་སྲས་ཆེ་བ་རིན་ཆེན་སེང་གོ་དང་། ཚུང་བ་སློན་ལམ་རྩོམ་སྡེ་ལྟེ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་རྩོམ་པོ་རིན་པོ་
 ཆེ་དང་ཐུགས་རྩེ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབྱེད་ཀྱི་ལྷ་སེང་ཐོག་དང་། འབྲུམ་མོ་ཆའི་གཞུང་ལ། དབྱས་སྦྱིང་འོད་གསལ་འབྲུལ་གྱི་ལྷ་ཁང་
 བཞེངས་པ་སོགས་མངའ་ཐང་ཕྱག་རྩེས་ཤིན་ཏུ་ཆེ། འདིའི་སྲས་ཚལ་བ་ཀུན་དགའ་རྩོམ་སྡེ་ལྟེ་ལྷ་ཆོས་མི་ཆོས་རིག་པའི་གནས་ཐམས་
 ཅད་ལ་མཁས་པའི་ཕྱུལ་དུ་བྱིན་ཞིང། རྒྱ་ནག་གོང་དུ་བྱོན་ནས་ཕྱིར་སེབས་ཏེ་རི་བོ་དགོ་འཕེལ་གྱི་དཔོན་པ་འདེབས་པ་སོགས་
 རྣམ་དཀར་གྱི་མཛད་པ་རྒྱ་ཆེ་ཞིང། དེང་སང་ཞང་ཚལ་བའི་དེབ་ཐེར་དམར་པོ་ཞེས་པའི་རྒྱ་ཏོར་གྱི་ཡིག་ཚང་འདི་མཛད་མཁན་
 ཡིན་ཞིང། སྐྱ་ཆེ་སྤང་ལ་རབ་དུ་བྱུང་ནས་མཚན་དུང་ཆེན་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་དགོ་བའི་སློབ་པོས་སུ་གྲགས། བཀའ་འབྲུང་དང་
 བསྐྱར་འབྲུང་བཞེངས་པ་ཞང་ཚལ་བའི་བཀའ་བསྐྱར་འབྲུང་ཞེས་གངས་ཅན་སྤྲོད་པོན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལུངས་སུ་བྱི་ཕྱི་མོ་བྱེད་པ་
 བྱུང། རྟེན་བཞེངས་ཀྱི་རབ་གནས་ལ་གངས་ཅན་མཁས་པའི་དབང་པོ་བྱ་སྟོན་རིན་པོ་ཆེ་གདན་དུངས་པའི་ལམ་ནས་སངས་ཉིན་ཆལ་
 པ་དཔོན་པོའི་ཁ་ལ་བྱེད་དགོས་པས་དཔེ་ཆ་ལྟ་དགོས་གསུངས་པའི་ལོ་རྒྱུས་བཅས་དེ་བྱིན་གྱི་གདུང་རབས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཆོས་
 དང་སྲིད་ཀྱི་མཛོན་པར་མཛོ་བ་ལ་སྐྱབ་བྱུང་བ་གདུང་བརྒྱུད་འདི་ལས་དབྱས་ཀྱི་ཚལ་བ་མི་བྱེད་པོ་སོགས་ཆད་ཚུལ་འཕྱོས་ཅམ་
 ཡིན་ཞིང། དེ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཉིད་ཀྱི་གདུང་རབ་ (རབས་) དངོས་གཞི་ལྟེ། གོང་དུ་སློབ་པ་ལྟར་འབྲུལ་སྟོན་མགར་སྡེ་བཅན་
 ཕྱུལ་བསུང་ནས་གདུང་རབས་ལྟ་བུ་ ༥ མཁར་ཨ་ཕྱེ་དགོ་བདའ་ལ་གྱི་ ༦ སྲས་ལྟ་རྒྱུ་སྲས་བདའ་ལ་སྟེ། (ཉེ་) འདི་ཉིད་ཕྱིས་
 སུ་ཁམས་ལ་སེབས་ཏེ་འདན་གྱི་བྲག་རྒྱིང་ཆེན་དུ་གདན་ཆགས་པ་དེ་ནས་བསུང་གདུང་རྒྱུང་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་པ་ཡིན།
 དེའི་ ༧ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་ཡོན་ཏན། དེའི་ ༨ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་སྤར་བྲ། དེའི་ ༩ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་འབྲུང་གནས།
 དེའི་ ༡༠ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་ཤེས་རབ། དེའི་ ༡༡ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་བཀའ་ཤིས། དེའི་ ༡༢ སྲས་མགར་དབལ་གྱི་རྒྱལ། དེའི་

17 གུང་ཐང་སྤོ་མ་ཞང་བརྟེན་འབྲུས་གྲགས་པ། (1122/23-1193)

འདུག་སྐྱེས། དེས་ཀྱང་མི་ཚང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་བས་ “གནས་གྱི་མཐོང་ (མཐོངས་) ཉམ་མི་ལུལ་དུ་བབས་པས། མགར་ཆེ་
 ཉམ་ (གནས་ ?) ཚོ་འབྲུག།” །ཅེས་པ་དེར་ “ཤར་མེ་ཉལ་བཞག་ར་དཀར་པོའི་རི་ཅེ་ལ་སྟེང་འོད་གསལ་གྱི་ལྷ་ཞིག་བབས་
 པས་མི་རྣམས་གྱི་ (གྱིས་) གནས་ཉམ་བབས་པའི་མཚན་ལ་མགར་གནས་ཚོ་འབྲུག་ཅེས་བཏགས་པ།” ཞེས་བསྐྱར་
 བཅོས་པར་བསྟོན་གསལ་སྐྱོར་མཛད་འདུག་སྐྱེས།

སྟེ་དགོ་རྒྱལ་པོའི་རུས་རྒྱུད་འཛིན་མི་འད་བ་གཉིས་འདུག་སྟེ། རྒྱུད་ཡིག་ཨོ་རྒྱལ་ཡེ་ཤེས་དང་། ལུག་གཟིགས་
 སི་ཏུ་བཏ་ཆེན་རྣམས་གཉིས་ལྟར་ན་སྟེ་དགོ་ཚང་ནི་ཞང་པོ་སྟོ་ལྷ་སྟེ་དཀར་པོ། དེ་ལ་འད་རྩ་ཆེན་རྒྱལ་མོ་ཆོ་ ༡༩ གྱི་བྱེ་བྲག་
 འགར་ཡིན་ཞེས་གསལ། སྟེ་དགོ་རྒྱལ་པོའི་མེས་པོ་ཡིན་ལ་རྣམ་ཐར་མཛལ་དུ་ཡོད་པ་ནི་འགར་དམ་པ་ཆོས་སྤངས་པའི་
 རྣམ་ཐར་དཔོན་པོ་ (འགར་) ལྷ་རྒྱལ་པས་མཛད་པའི་ནང་། “དབ་ཀར་གྱི་དངས་མ། འགར་ལྷ་རྩེ་དཔལ་གྱི་བྱམས་པ་” ཞེས་
 དང་། “འགར་ལ་འད་རྒྱུད་བཞེད་སྟེ། ལྷ་རྩེ་དཔལ་བྱམས་ཀྱི་ཆོས་རྒྱུད། སྤངས་བཅན་ལུལ་བཟུང་གི་འབྲུལ་རྒྱུད། བཅན་བ་
 རེད་པོའི་དཔལ་རྒྱུད། སྟེ་རང་མག་མཚུག་གི་ཀལ་རྒྱུད། དང་བཞེདོ།” ཞེས་དང་། “ཆོས་རྒྱུད་ནི་ཡངས་པ་ཅན་ཉམས། རོ་ལ་
 རོར་ནས། ལི་ལུལ་ཀུན་ལ་བྱུང་ལ། རྒྱུད་པར་དུ་ལྷ་རྩེ་ནི། འདན་དུ་སྟོན་སྐྱབ་པ་བྱས་པས། ཡི་དམ་ལྷའི་ཞལ་མཐོང་། མགོན་
 པོ་བྱམས་པས་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས། བྱམས་པའི་ཆོས་ལྷ་གསལ། མཚན་ཡང་འགར་ཨ་སྟེ་དཔལ་གྱི་བྱམས་པ་ཞེས་བྱ་
 བར་ཐོགས།” ཞེས་གསལ། ད་དུང་ (འགར་དཔོན་) ལྷ་རྒྱལ་ལྟར་ན་འབྲུལ་གྱི་ལྷ་བཅན་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྷེ་ཏུ་བཅན་ (742-797)
 གྱི་སྐུ་དུས་གདན་འདྲེན་ཞུས་པའི་ཨོ་རྒྱལ་གྱི་སྟོན་དཔོན་བརྒྱ་འབྲུང་གནས་གྱི་ཡང་སྟོན་དབ་དཀར་གྱི་དྲངས་མ་འགར་
 ལྷ་རྩེ་དཔལ་གྱི་བྱམས་པའི་ཆོས་རྒྱུད་ནས་འདྲེན་པར་བྱེད་ལ། འབྲུལ་གྱི་ལྷ་བཅན་པོ་སྲོང་བཅན་སྐུ་མོ་ (617-650)
 དང་། དགུང་སྟོན་ཆེན་པོ་འཇམ། མེད་ཐབས་མེད་པའི་འབྲུལ་སྟོན་སྟོང་ལུང་རམ་པར་སྐུ་འཁྲུངས་པའི་²⁰ མགར་སྟོང་བཅན་
 ལུལ་བཟུང་ (?-667)²¹ རྣམ་གཉིས་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་རུས་དང་ལོ་རྒྱུས་གཙོ་རྩལ་འདོན་མཛད་མི་གདལ།

20 དུང་དཀར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ། རྒྱུད་ལོ་འཛིན་པོ་དེ་ལྟར་བཤམ་པ་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། པེ་ཅིང་། ༢༠༠༢ ལོ་ག་གངས་ ༦༢༢

21 མགར་ཁྲི་སྐུ་འཛིན་རྒྱལ། མགར་མང་ཞང་སུམ་སྤང་། མགར་སྟོང་བཅན་ལུལ་བཟུང་ (?-667) དང་། ཁོང་གི་སྐུ་ལྷ་སྟེ། མགར་བཅན་སྐུ་
 སྟོན་བྱ། (?-685) མགར་ཁྲི་འབྲིང་། མགར་བཅན་སྟོང་། (?-699) སྟོན་ཟེ་མདོ་ཡེ། སྟོན་འབལ་ལོན་བཅས། དེ་མིན་མགར་བཅན་ཉེན་གུང་རྟོན།
 (?-695) མགར་སྐྱག་ར་ཁོང་ལོད།

མཐའ་བ་བཏམ་དོན། མགར་སྟོང་བཅན་ལུལ་བཟུང་གི་གདུང་རྒྱུད་པོད་ན་ཡོད་མེད་ལ་དབྱེད་པ། མདོ་སྐད་ཞེས་འཇུག། ཁྲི་གསལ་བམ་གསུམ་
 པ། ཀན་སུ་ཏུ་པོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞེས་འཇུག་ཁང་གིས་བསྐྱེད་སྐྱེས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ༢༠༠༤ ལོ་ག་གངས་ ༧༡-༧༢ དབྱེད་ཚོམ་འདིའི་ནང་
 རྟོགས་སྟོང་ཆོ་ནན་གཞུང་འདུག། སྟེ་དགོ་རྒྱལ་པོའི་རུས་རྒྱུད་ནི་རྣམས་རྩ་ཡིན་ལ་རྩ་མིན། མདོ་སྐད་པེ་བཤོང་མགར་ཅེ་ནི་མགར་ཆོས་སྤངས་
 པའི་ (1180-1240) གུང་མགར་ཨ་བྱར་དང་མགར་ཟེ་བྱར་སྟོང་བཅན་གཉིས་ཡིན་ཚུལ་ལུང་དངས་འདུག་ནའང་། མགར་དམ་པ་ཆོས་སྤངས་
 པའི་རྣམ་ཐར་ནང་ཡབ་སྟོན་སྟོན་དཔལ་གྱི་ཅེ་མོ་ལ་སྐུ་བཞེད་དང་སྐུ་མོ་གཅིག་སྟེ། སྐུ་བཞེད་གཞུག་ཏུ་འབྲུལ། ཡེ་ཤེས་འབྲུལ། བསོད་ནམས་
 འབྲུལ་མམ་འགར་དམ་པ་ཆོས་སྤངས། གུང་ལུང་བྱ་འབྲུལ། སྐུ་མོ་དཀར་མོ་དང་མིང་སྤིང་ལྷ་འཁྲུངས་ཞེས་དང་། འགར་དཔོན་དར་མ་འབྲུལ་
 མམ་དར་མ་ཡོན་ཏན་ (1222-1293) གྱི་རྣམ་ཐར་ནང་སྟོན་སྟོན་གཞུག་ཏུ་འབྲུལ་ལ་སྐུ་བྱག་དང་སྐུ་མོ་གཉིས་ཏེ། སྐུ་མངས་རྒྱུས་འབྲུལ།
 རྩེ་རྩེ་འབྲུལ། མངས་རྒྱུས་སྐྱབས། དཀོན་མཚོ་གཞུག་འབྲུལ། ལུང་བྱ་འབྲུལ། དར་མ་འབྲུལ་དང་སྐུ་བྱག་ལྷུག། ལུང་བྱ་ལྷུག། ཉམས་འཛིན་དང་སྐུ་མོ་
 གཉིས་བཅས་མིང་སྤིང་བརྒྱུད་འཁྲུངས་པར་གསལ།

ཀུན་མཁུན་སི་ཏུ་བཏ་ཆེན་ལྟར་ན་ “འགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་དང་འགར་དམ་པར་གྲགས་པ་སྐྱེ་མཆེད་གཉིས་
 བྱུང་།” ཞེས་དང་། ཞེ་ཆེན་བྱུང་ཡིག་ལྟར་ན་ “བསོད་ནམས་འབྲུམ་མམ་མགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་” ཞེས་དང་། ཀུན་
 བཟུང་ཆོས་འབྲུང་ནང་། “མགར་དཔལ་གྱི་ཅེ་མོ། འདི་ནས་བཟུང་དེམ་ཤོད་དེམ་མདོ་ (དམ་ཤོད་དམ་མདོ་)”²² ཟེར་བ་
 འདིར་བཞུགས་གཞིས་ཆགས་པ་ཡིན། དེའི་སྐུ་བསོད་ནམས་འབྲུམ་མམ་མགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་དེའི་སྐུ་དུལ་
 (རྩ) སྐྱུ་ཏུ་སྐྱེ་འདི་ནས་དུལ་ (རྩ) སྐྱོང་དཔོན་ཏུ་གྲགས།” ཞེས་གསལ། འགར་དམ་པར་ཆོས་སྤྲིངས་པའི་རྣམ་ཐར་
 བྱང་། “དེའི་སྐུ་དཔལ་གྱི་ཅེ་མོ། དེའི་སྐུ་བཞུགས་ཀྱི་ལུ་གུ་ཉོར་འབྲུམ། (?-c.1235) ཡེ་ཤེས་འབྲུམ། བསོད་ནམས་འབྲུམ་
 མམ་སྐྱེ་འབྲུག། །ཕྱར་བྱ་འབྲུམ་དང་བཞེདོ། །དེ་ཡེ་ཤེས་འབྲུམ་ནི་གནས་བྱུག་²³ ཏུ་ཤི་སྐྱད། བསོད་ནམས་འབྲུམ་ནི་རྩེ་
 བཅུན་བཞེད་ (འགར་དམ་པར་ཆོས་སྤྲིངས་) དོ།།” ཞེས་གསལ། འགར་བསོད་ནམས་འབྲུམ་མམ་སྐྱེ་འབྲུག་ནི་འགར་དམ་
 པར་ཆོས་སྤྲིངས་པའི་སྐྱེ་མིང་ཡིན། དམ་པར་འགར་ཞེས་པ་འདི་གྲུང་སྐྱོབ་པས་སྐྱུ་ལ། རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་མཚན་གཞིན་ཏུ་རྩོམ་
 དང་ཤུག་དཔལ་ཡིན་ཞེད། དམ་པར་འགར་ཆོས་སྤྲིངས་པ་ནི་རྩོམ་རབ་བྱུང་ཡིན། འགར་དམ་པར་ཆོས་སྤྲིངས་པའི་སྐྱེ་མཆེད་
 འགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་ཏུ་བསྐྱེད་པ་འགར་དམ་པར་ཆོས་སྤྲིངས་པའི་མཚན་གྱི་རྣམ་གྲངས་སྐྱུང་འགར་
 ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་ཏུ་སྐྱེད་མི་འདུག།

ཡང་ཕྱེད་པོ་ཡབ་ཆེན་ཆེད་བཟང་རྩོམ་རིག་འཛིན་གྱིས་ ༡༩༩༩ ལོར་མཛད་པའི་ཕྱེད་པོ་ཆོས་རྒྱལ་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ཐར་
 འདོད་དགུ་རབ་འཕེལ་ལྟར་ན། དཔལ་གྱི་ཅེ་མོར་སྐུ་གསུམ། འགར་ཆོས་སྤྲིངས་པ། གཞུང་མགར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ།

22 རྩེད་མའི་ཆོས་འབྲུང་སྐབས་བཅུ་གཉིས་པ་བཞུགས་སོ། །ཕྱི་བསྐྱེད་འོད་གསལ་བསྐྱེད་པའི་ཉི་མམ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེད་
 ཁང་། ༡༯༯༩ ཆགས་ཏུ་ཉི་གསལ་སྐྱེད་སྐྱེ་ལྟར་བྱུག་པ་བྱུག་བསྐྱེད་འོད་གསལ་བསྐྱེད་པའི་ཉི་མམ་གྱི་ལོ་ ༡༯༩༩-༡༯༩༩ བར་ནས་སྐར་
 ཤིང་བརྗོད་ནས་མདོ་ཁམས་ནག་ཤོད་སྤྲིང་རྩོད་འོད་གསལ་སྐྱེད་སྐྱེ་སྐར་ཤིང་བཞུགས་པ་དེ་དག་བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་
 རས་བསྐར་སྐར་སྐབས་སྐར་བྱང་སྐོན་ཆེན་ཉི་སྐྱེལ་བྱུག་པས་མཛད་པ་དེས་གྲུར་བཟུང་ཆོས་འབྲུང་ཆ་ཆར་ཉི་སྐྱེལ་བྱུག་པས་མཛད་ལྟར་
 ཆོས་པ་པོའི་མཚན་བཞོད་ལོར་གྲུར་འདུག། །དེ་བཞུགས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༤:༡༩ བྱང་། “དེའི་སྐུ་མགར་དཔལ་གྱི་ཅེ་མོ། འདི་ནས་
 བཟུང་དེམ་ཤོད་དེམ་མདོ་ཟེར་བ་འདིར་བཞུགས་གཞིས་ཆགས་པ་ཡིན།” ཞེས་བཞོད་ལོར་བྱས་འདུག། བསྐྱེད་པའི་སྐྱེད་པོ་གསལ་ཆེན་སྐྱ་
 འབྲུང་དེས་དོན་ཟབ་མོའི་ཆོས་ཀྱི་འབྲུང་བ་གསལ་བར་བྱེད་པའི་ལེགས་བཤད་མཁས་པ་དག་འབྲེད་པོ་མཚན་གཏམ་གྱི་ལོ་མཚན་ཞེས་བྱ་
 བ་སྐྱེགས་བཅུ་བཞེ་བ་བཞུགས་སོ།། Published by Ugyen Tempai Gyaltsan, Paro, Bhutan (རིན་ཆེན་གཏེར་མཛོད་རྒྱལ་ཆོས་པོད་
 ༤) ༡༯༩༩ ཤོག་གྲངས་ ༩༤:༡ “འདི་ནས་བཟུང་དེམ་ཤོད་དེམ་མདོ་ཟེར་བ་འདིར་བཞུགས་གཞིས་ཆགས་པ་ཡིན།” ཞེས་དག་པར་
 བཞོད་གནད་འདུག།

རོར་བུ་ཆོས་འཕེལ། བོད་བཅོན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་མགར་རྒྱུད་མོན་པོ་རྣམས་ཀྱི་བྱུང་བ་མདོ་ཅམ་བཛོད་པ། མདོ་སྐད་ཞིབ་འཇུག། རྐྱེགས་བཅུ་
 གཉིས་པ། ཀུན་སྐུ་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་འཇུག་ཁང་གིས་བསྐྱེགས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་། ༢༠༠༩ ཤོག་གྲངས་ ༡-༢༠ བར་ལའང་སྐྱེད་
 རས་གཡོ་བར་མཛོད་ཅིག།

23 བོད་མདོ་ཁམས་ནང་ཆེན་པོ་འཛོམས་ཀྱི་སྐོད་བཅུད་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་བྱུང་བ་མཛོད་པའི་དེ་བཟེར་གངས་ཆབ་སྐྱེ་རྒྱུའི་ཐེགས་མ་ཞེས་བྱ་
 བ་བཞུགས་སོ། །སྐོད་བསྐྱེད་འཛིན་ཉི་མམ་བཅུ་པ། ཀུན་སྐུ་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་འཇུག་ཁང་། ༢༠༡༩ ཤོག་གྲངས་ ༤༤:༡༩ བྱང་། “མདོ་ཁམས་གནས་
 བྱུག་ཞི་སྐོད་ཀྱི་གཏམ་མཁའ་སྐྱེ་ཆམ་མཁའ་དམར་ཆ་བྱིང་ཐང་། ཕྱེད་པོ་སྐྱེ་རྩོ་ཉོན་ཤོད། འདན་རྒྱ་ཐག་སྐྱེ་གཞིས་གཞུག་སྐྱེ་བར་བྱས་པའི་ཞི་
 སྐོར་ཡིན་པར་གྲགས།” ཞེས་གསལ།

སྐྱོན་སྐྱོན་གཙུག་གཏོར་འབྲུམ། གཙུག་གཏོར་འབྲུམ་ལ་སྲས་གཉིས་བྱུང་བ། དར་མ་ཡོན་ཏན། གཙུག་སྐྱོན་སྐྱོན་དབལ་གྱི་
 རྒྱལ་མཚན། དབལ་གྱི་རྒྱལ་མཚན་ལ་སྲས་གསུམ་འཁྲུངས་པ། ཨོ་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན། རྩ་བ་གྲུ་བ། ཞེས་
 གསལ།²⁴ འོན་ཀྱང་འགར་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་རྣམ་ཐར་ནང་། “དེའི་སྲས་དབལ་གྱི་ཅེ་མོ། དེའི་སྲས་བཞིའ། གཙུག་གཏོར་འབྲུམ།
 ཡེ་ཤེས་འབྲུམ། བསོད་ནམས་འབྲུམ། ལྷ་འབྲུག་ཀྱང་ཟེར་ སྤྱར་བྱ་འབྲུམ་དང་བཞིའོ།” ཞེས་གསལ། འགར་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་
 (དཔོན་) འགར་སྐྱོན་དར་མ་འབྲུམ་མཐར་དར་མ་ཡོན་ཏན་གྱི་རྣམ་ཐར་ནང་། “དབལ་བསོད་ཀྱི་སྲས་དབལ་ཟེ། དེ་ལ་སྲས་
 བཞིའ། སྐྱོན་སྐྱོན། སྐྱོན་སྤྱར། ལྷ་འབྲུག་ཀྱང་ཟེར། བསོད་ནམས་འབྲུམ་ཀྱང་ཟེར་བ་དང་གསུམ། དཀར་མོ་དང་། འགྲེ་
 མོང་གེ་མ་ཡང་ཟེར། །མ་དང་མིང་སྲིང་ལྷོའོ། སྐྱོན་སྐྱོན་ལ། སངས་རྒྱལ་འབྲུམ། རྫོ་རྫོ་འབྲུམ། སངས་རྒྱལ་སྐྱབས། དཀོན་
 མཚོག་འབྲུམ། སྤྱར་བྱ་འབྲུམ། དར་མ་འབྲུམ་དང་སྲས་བྲུག་གོ། སྤྱར་བྱ་ལྷུམ། འགས་འཛིན་དང་སྲས་མོ་གཉིས། མིང་སྲིང་
 བརྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུང་ཤོས་དར་མ་འབྲུམ་ཡིན་འོ།” ཞེས་གསལ། རྣམ་ཐར་གོང་འོག་གཉིས་ནང་འགར་ཚོས་སྤྲིངས་པར་སྐྱེ་མཚེད་
 མིང་སྲིང་ལྷ་བྱུང་བའི་ནང་འགར་ཚོན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོ་ལྷ་བྱུང་མེད་ལ། སྐྱོན་སྐྱོན་གཙུག་གཏོར་འབྲུམ་ལའང་མིང་སྲིང་
 བརྒྱུད་ཡོད་པའི་ནང་ལའང་སྐྱོན་སྐྱོན་དབལ་གྱི་རྒྱལ་མཚན་ལྷ་བ་འཁྲུངས་མི་འདུག་ན་མི་ཚོགས་རྗེས་འཛོལ་མིག། འཁྲུངས་
 གཤེགས་ལོ་ཚིག་གྲུང་བསྐྱིགས་མིན་དུང་དུང་ཞིབ་ལོལ་བསྐྱར་ནན་ཏན་བྱ་གལ་ཆེ་སྟེ།

མོད་མི་ལྷ་གདུང་བྲུག་གི་ཞང་པོ་སྐོ་ལྷ་སྤེ་དཀར་པོ་ལས་འཆང་བ་རྒྱ། དེ་ལའང་ནང་གཤེས་རྒྱ་ཚེན་རྒྱལ་མོ་ཚོ་ ༡༩
 ཡོད་ཁོངས་འགར་ཡིན་པར་འདོད།

དེ་ཡང་འགར་དམ་མ་ཚོས་སྤྲིངས་པའི་སྐྱེ་མཚེད་དུ་བསྐྱུང་བའི་འགར་ཚོན་ཡེ་ཤེས་བཟང་པོར་སྲས་གཉིས་ཏེ་སྐྱོན་
 སྐྱོན་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་དང་། རྩ་བ་སྐྱ་བུ་གཉིས་འཁྲུངས་པར་བཤད། རྩ་བ་སྐྱ་བུ་ནས་མི་ཐོག་ལྷ་པར་རྩ་བ་ཚོས་ཀྱི་
 རྫོ་རྫོ་འཁྲུངས། རྩ་བ་སྐྱ་བུའི་དེ་མ་ཐག་པའི་སྐྱེ་མཚེད་ཨོ་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་གཉིས་ལ་རྩ་བ་མི་འབོད་པའི་རྒྱ་
 མཚན་ཅེ་ཡོད་དམ། རྩ་བ་སྐྱ་བུ་ནས་རྩ་བ་ཚོས་ཀྱི་རྫོ་རྫོའི་བར་ཁྱོན་པའི་གདུང་རབས་རྣམས་ཀྱི་རྩ་བ་ཀྱི་ལྷ་དྲུགས་རྩ་བ་
 འབོད་སྐོལ་མི་འདུག་པ་རྒྱ་མཚན་གང་ཞིག་ཡོད་དམ། དེ་ཡང་རྩ་བ་ཚོས་ཀྱི་རྫོ་རྫོ་འི་གཞོག་དང་སྤང་ཚང་བཀའ་བརྒྱུད་
 ཀྱི་ཚོས་བརྒྱུད་ཉམས་བཞེས་མཛད་མཁན་ཞིག་ཁྱོན་འདུག་པ་འོག་ནས་འཆང་དོ།།²⁵

24 རྫོ་དགོ་རྒྱལ་རབས། མོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ འོག་གྲངས་ ༥-༦

25 སྤང་བ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ལོ་གསུམ་སྤྱི་ག །ཁན་བྱ་མ་རྫོ་རྫོ་ནས་སྤྱི་ག །མི་ཚོན་དཔེ་སྟེན་ཚོགས་པ། མི་ཚོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་།
 ༢༠༠༦ འོག་གྲངས་ ༢༩༩-༢-༣༠ ཟེང་བརྗོད་ཀྱི་འོག་གྲངས་ ༩ ནང་། “ལོ་གསུམ་སྤྱི་ག་འདིའི་ནང་ཡོད་པའི་གཞུང་ཁོག་གི་རྩ་བ་གཞི་དང་དམངས་
 ཁོང་གི་ཐ་སྲུང་སོགས་རང་སྐོལ་བཞག་པ་ལས། རང་འདོད་ཀྱི་ལག་རིང་བརྒྱུད་སྤེལ་གསལ་སྐྱོན་བསྐྱར་བཅོས་ཀྱི་ལས་ལ་བཅོན་མེད།” ཅེས་བཀོད་
 འདུག་ནའང་། འོག་གྲངས་ ༡༡:༣ “ཁམས་གོང་པོ་ལ་བྱོན།” ཞེས་དང་། འོག་གྲངས་ ༡༣༩:༡༩ “ཁམས་གོང་པོ་དང་ཅ་རི་རྣམས་སྤེལ་འཕྲོ་
 འོན་སྤོགས་མེད་སྟོང་།” ཞེས་དང་། འོག་གྲངས་ ༡༦:༢ “རྒྱ་ཡུལ་ནས་རྫོ་བོ་ཡིད་བཞིན་ཞོར་བྱ་ཡུལ་དབུས་སུ་སྐྱུན་དངས་ཞོར། མི་ཉལ། །མི་
 ཐང། འཇངས། ཁ་བ་དཀར། སྤང་ཁམས། བྲག་ཡལ། གོ་ཚོ། རྫོ་དགོ། །སྤང་བ་སོགས་ཁམས་ཡུལ་གྱི་འཕྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ལ། རྫོ་བོ་རིན་པོ་ཚེར་
 མཛལ་བྲག་མ་ཐོབ་པ་མེད་པར་ལྷ་བྱ་མཛད།” ཅེས་དང་། འོག་གྲངས་ ༡༢༡:༡ “མོད་རྒྱལ་འཕགས་པ་རྫོ་རྫོས་རྒྱལ་མཚན་གོ་འཛོད་དང་། རྫོ་
 དགོའི་བརྒྱུད་དབུས་གཅོང་ལོ་གསུམ་སྤེལ་བཞུགས།” ཅེས་དང་། འོག་གྲངས་ ༡༥༩:༡༩ “གདན་ས་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་བའི་རྒྱ་བོའི་བརྒྱུད་ཀྱི་ སྤང་རྒྱ་

ས་ཆེན་པོ་རྫོགས་ཆེན་དགོན།³² གསལ་སྤྲུགས་ཐབས་ལོ་རྒྱུ་ཐོག་པའི་རིང་ལུགས་འཛིན་བ་དབལ་ཡུལ་དགོན།³³ ལྷ་འགྲུང་ཆེ་བ་

ཤོག་གངས་ 300 བཞུགས།

ལུ་བཟའི་ཆོས་འགྲུང་། ལྷང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྟུན་ཁང་། བེ་ཅེང་། 1920 ཤོག་གངས་ 210-214 བར། གཞོག་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་
དང་གདན་རབས་བརྗོད་པ།

དབལ་ཡུལ་བ་གཞོག་པའི་གདན་རབས་བརྗོད་འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྱིང་བ་ལྷ་བུའི་གཏམ་ཞེས་བུ་བ་བཞུགས་སོ།།
1944 ལོར་མཇུག་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་སངས་རྒྱལ་རྗོལ་རིན་པོ་ཆེས་ (1913 ལོར་སྐུ་འཁྲུངས་) མཛད་པ། དབུ་མེད་བྲིས་མ་དཔེ་གཟུགས་ཤོག་
ལྗེ་བ་ 103 བཞུགས།

“ཁྱད་བར་བོད་ཆེན་པོའི་རྫོངས་ཀྱི་ཐོག་ལེར་སྟོབས་ཀྱི་འཁོར་ལོས་སྐྱུར་བ་ལྗེ་དཔེ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁུལ་འདིར་ནི། ལྷ་འགྲུང་གྱི་བསྟན་
པ་ཁོ་ན་དར་རྒྱས་ཆེ་བས་དགོན་གནས་ཆེ་སྲུང་མང་དུ་བཞུགས་ཤིང་། དེ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྒྱལ་བ་གཞོག་པ་དང་། ལུ་བ་དབང་རྫོགས་ཆེན་པའི་
ཐོན་ལས་ལས་བྱུང་བ་ལ་སྟེ་ཡིན་པས། དེའི་རྒྱལ་མདོ་ཅམ་བརྗོད་ན།” གངས་ཅན་བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་ཤོན་པའི་གསལ་སྤྲུགས་གསལ་རྒྱུད་ཀྱི་གདན་
རབས་མདོར་བསྟན་པ་རྣམས་འོ་ལྷོ་ལོ་དགའ་ཆོལ་ཞེས་བུ་བ་བཞུགས་སོ།། །འཇམ་དབྱངས་མཆེན་བཅའི་དབང་པོའི་ (1820-1892) གསུང་འབྲུག་
སྲུང་སར། བོད་ཆོས་ལ་འགྲུབ་ལྗོད་སྲུང་ལོ་སར་སྲུང་སྲུང་མ། 1940 ཤོག་ལྗེ་བ་ 113-114

འཇམ་གླིང་ཤེས་རིག་རོ་སྤྱོད། གདན་ས་ཆེན་པོ་གཞོག་པོ་རྫོག་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས། བོད་མིའི་རང་དབང་། བོད་རྒྱལ་ལོ་ 3044 ས་སྟེལ་རྒྱ་ 3 ཆེས་
4 ལྷི་ལོ་ 1964 ལྷི་རྒྱ་ 4 ཆེས་ 6 རྫོང་གླིང་བོད་མིའི་རང་དབང་གསལ་ཁང་དུ་དབར། ཤོག་རོས་ 3

32 རྫོགས་ཆེན་ཨོ་རྒྱན་བསམ་གཏན་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟན། ལྷ་འགྲུང་རིག་འཛིན། ལྷ་བུང་དུས་དེལ། ལྷིའི་འདོན་ཐེངས་དུག་པ། ལྷི་ལོ་
3073 ལོའི་ལྷི་རྒྱ་བཟུ་གཅིག་དང་བཟུ་གཉིས། Lausanne ཤོག་གངས་ 10-30

ལྷ་འགྲུང་རྫོགས་ཆེན་ཆོས་འགྲུང་ཆེན་ལོ། (ལྷ་འགྲུང་ལུ་བ་དབང་རྒྱལ་བ་རྫོགས་ཆེན་པའི་གདན་རབས་ཆོས་བརྗོད་དང་བཅས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་
པའི་གཏམ་ཡིད་བཞིན་དབང་གི་རྒྱལ་པོའི་ཕྱིང་བ་ཞེས་བུ་བ་བཞུགས་སོ།།) བསྟན་འཛིན་ཀུན་བཟང་ལུང་རྫོགས་བསྟན་པའི་ཉི་མས་བཅུ་ལྷག་ལྷང་། ལྷང་
གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྟུན་ཁང་། བེ་ཅེང་། 3000 ཤོག་གངས་ 415 བཞུགས།

ལྷ་འགྲུང་རྒྱལ་བ་རྫོགས་ཆེན་དགོན་གྱི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་ཡོངས་འདུས་ལྷོན་པའི་སྤྱོད་ཆོལ་ཅེས་བུ་བ་བཞུགས་སོ།། །འཕགས་ཡུལ་རྫོགས་ཆེན་ཨོ་
རྒྱན་བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་། ཀོ་ལི་རྩལ། 3003 ཤོག་གངས་ 300 བཞུགས།

མདོ་ཁམས་རྫོགས་ཆེན་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས། རྒྱལ་དབང་ཉི་མས་བཅུ་ལྷག་ལྷང་། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། 1923 ཤོག་གངས་ 136 བཞུགས།

ལུ་བཟའི་ཆོས་འགྲུང་། ལྷང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྟུན་ཁང་། བེ་ཅེང་། 1920 ཤོག་གངས་ 214-215 བར། རྫོགས་ཆེན་ཨོ་རྒྱན་བསམ་གཏན་
གཏན་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་གདན་རབས།

སྐལ་བཟང་ནས། རྫོགས་ཆེན་དགོན་དང་རྫོགས་ཆེན་རིམ་བྱོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས། གངས་དགའ་རི་ལོ་ 1914 (1) དགར་མཛེས་ཁུལ་རིག་ཆལ་མཉམ་
འགྲུབ་ལྟན་ཆོག་ས། སི་ཁྲོན་དར་མདོ། ཤོག་གངས་ 23-24

33 དབལ་ཡུལ་རྩམ་རྒྱལ་བུང་རྒྱལ་ཆོས་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟན། ལྷ་འགྲུང་རིག་འཛིན། ལྷ་བུང་དུས་དེལ། ལྷིའི་འདོན་ཐེངས་ལྷ་ལ། ལྷི་ལོ་
3073 ལོའི་ལྷི་རྒྱ་དབུ་བ་དང་བཟུ་བ། Lausanne ཤོག་གངས་ 11-30

དབལ་ཡུལ་རྩམ་རྒྱལ་བུང་རྒྱལ་ཆོས་གླིང་། ལུ་པོ་ནས། མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། 3000 ཤོག་གངས་ 101 བཞུགས། ཡང་གོང་གསལ་ཤོག་
གངས་ 106 བར། ལྷང་ཁང་མཆོག་སྐུལ་སྐུ་ལྷིང་བཞེས་ལུ་བ་བསྟན་དབལ་བཟང་ (1936 ལོར་སྐུ་འཁྲུངས་) གིས་མཛད་པའི་རྒྱལ་དབང་དབལ་
ཡུལ་པའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟན་ཡོངས་འདུས་ལྷོན་བཟང་ནོར་བུའི་རྟོགས་ཞེས་པ་ཡོད་ཅེས་གསལ།

ལུ་བཟའི་ཆོས་འགྲུང་། ལྷང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྟུན་ཁང་། བེ་ཅེང་། 1920 ཤོག་གངས་ 214-215 བར། དབལ་ཡུལ་བུང་རྒྱལ་གླིང་
གི་གདན་རབས།

དབལ་ཡུལ་ཆོས་འགྲུང་གདན་རབས་རྣམ་རིམ་བྱོན་གྱི་རྣམ་ཐང་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུའི་ཕྱིང་བ་བཞུགས། དག་མགོ་མཆོག་སྐུལ་རྒྱལ་བསྟན་

ས་དབང་ཕྱེད་གཤེས་ཆབ་སྲིད་འཛིན་སྲོད་སྲེལ་གསུམ་བྱེད་སོ་གཉེར་ཚེན་ ལ བྲག་མཛོད་ཆེ་ཆུང་ ༡ ལྷི་ཡི་དཔོན་ཚེན་ ༥³⁷

འབྲངས་) ལྷི་ཕྱོང་ཚོར་དངོས་ལ། བྲག་གཡལ་བ་བྲག་ས་པས་ཚོམ་སླེག་བྲམ། Printed at Sherig Parkhang, 2004 འོག་གངས་ ༡༩-༣༩

ཁམས་ཕྱོགས་ཕྱེད་གཤེས་ཆེད་གི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་རྒྱབ་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ། ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ་བཞུགས། དེ་བ་དང་སོ། ལྷང་གོའི་པོད་ལྷི་ཡེས་རིག་ཞེས་འབྲུག་ལྷེ་གནས་ཀྱི་ཚོས་ལྷགས་ལོ་རྒྱུས་ཞེས་འབྲུག་སོའི་དང། ལྷང་གོ་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་མཛོ་རིམ་སློབ་སྦྱོང་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཞེས་འབྲུག་ཁང། ཟེ་ཞོན་ཞིང་ཚེན་དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཚོས་ལྷགས་ཅུང། དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཡིག་བསྐྱར་ཅུང་བཅས་ལས་ཁུངས་བཞི་ནས་བཅའ་སྲིད་བྲམ། (ནང་ཁུལ་ཡིག་ཆ) ༡༩༩༥ ལོའི་ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༥ ལ། འོག་གངས་ ༩༠༥-༩༥༥ བར་དང།

ཁམས་ཕྱོགས་མེར་བུལ་རྫོང་གི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་རྒྱབ་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ། ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ་བཞུགས། དེ་བ་གཉིས་ལ། འོག་གངས་ ༡༢༡-༡༥༥ བར་དང།

ཁམས་ཕྱོགས་རྩ་ཆུ་ཁ་རྫོང་གི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་རྒྱབ་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ། ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ་བཞུགས། དེ་བ་གཉིས་ལ། འོག་གངས་ ༡༤༣-༡༥༤ བར་དང།

ཁམས་ཕྱོགས་དབའ་ལྷུལ་རྫོང་གི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་རྒྱབ་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ། ཁམས་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་བཤད་པ་ནང་བསྟན་གསལ་བའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྲ་བ་བཞུགས། དེ་བ་གསུམ་ལ། འོག་གངས་ ༩༩-༣༣༤ བར་ལ་གཟེགས་འཚལ།

ཕྱེད་གཤེས་ཆེས་འབྲུང། (མདོ་སྐད་ཚོས་རྒྱལ་སྡེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་ལས་འཕྲོས་པའི་ཚོས་ཀྱི་བྱང་ཚུལ་མདོ་ཚམ་བཞེད་པ་གཟུར་གནས་སློབ་མཛུགས་དབྱེས་པའི་ཉམས་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞེས་བྲ་བ་བཞུགས་སོ།) ཀམ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བསྐྱོད། ཉང་ཁོང་ལ་སྦྱོང་དཔེ་སྐུན་ཁང། ༡༩༩༩ འོག་གངས་ ༤༠-༤༣ ལ། འབྲང་དགོན་ལོ་རྒྱུ་ ༢༠༡༩ ལྷི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༡༣༠ ལོར་སྦྱོང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གཅེས་སྲོད་ཁང། ལྷི་ཁུལ་ཚོམ་སླེག་ལ། རྫོ་རྫོ་དབང་བྲམ། འོག་རོས་ ༡

དཔལ་རྟོན། ལྷི་ཕྱོང་དགོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན། གངས་དཀར་རི་བོ། ༡༩༩༥ (༩) དཀར་མཛེས་ཁུལ་རིག་ཚལ་མཉམ་འབྲེལ་སྐུན་ཚོགས། མི་ཞོན་དང་མདོ། འོག་གངས་ ༣༤-༩༤

དམ་ཚོས་ཆེ་རིང། ཕྱེད་གཤེས་དཔལ་ལྷན་ལྷགས་དགོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན། མི་རིགས། ༡༩༩༥ (༣) ལྷང་གོའི་པོད་ལྷི་ཡེས་རིག་ཞེས་པའི་ལས་དོན་ལྷན་ལའང། ཁྲིང་ཅུང། འོག་གངས་ ༡༩-༣༠

མོ་ལོས་སྐུན་ཚོགས། ཁམས་བྱེ་བཤད་ལྷི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན་པ། ལྷང་གོའི་པོད་ལྷི་ཡེས་རིག་ China Tibetology ༡༩༩༣ (༡) ལྷང་གོའི་པོད་ལྷི་ཡེས་རིག་ཞེས་པའི་འབྲུག་ལྷེ་གནས་ཀྱིས་གཙོ་བོར་བྲམ། བེ་ཅིང། འོག་གངས་ ༡༡༤-༡༣༠

37 ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཕྱེད་གཤེས་ལྷི་ཡི་གཉེར་ཚེན་བཞེས། ལྷི་ཡི་དཔོན་ཚེན་ཁག་བཞེས། འག་ཡིད་ལྷུང་དཔོན། ལྷོ་སྐུ་རྫོ་དཔོན། ལུབ་འཕྲོང་པ་དཔོན། ལྷང་མེར་བུལ་དཔོན། ཞེས་བཤད་བར་བྱེད། ལྷུལ་པས་རྟ་སྡེ། ལྷི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལྷོ་རྟ་དུ་ལྷི་ཡི་དཔོན་ཚེན་ཁག་བཞེས་ལྷི་ཡིད་ལྷུང་ལྷུ་རི་དཔོན། ལྷོ་རྟ་དཔོན། ལྷོ་རྟ་དཔོན་གྱི་སྐོར་ལ། ལྷོ་རྟ་ཁམས་དབུས་དགོན་གྱི་སྐུལ་མེད་འཛིན་པ་འཇམ་དབྱངས་དོན་གྲུབ་ཅེས་པའི་མི་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན་སུ་བཀོད་པ་བཞུགས་སོ། །འཚེ་མེད་དཀར་ཚལ་སྦྱོང་། ལྷོ་རྟ་པས་ལ། ༢༠༠༢ འོག་གངས་ ༣༥༩-༣༩༩ བར་ལ་གཟེགས་འཚལ། རྟོར་ལ་སྐབས་ལྷི་ཡེས་སྐུལ་འཇན་ལ་སྐབས་ལྷི་ཡེས་འཛིན་འཕྲིན་ལས་རྣམས་རྒྱལ་གྱི་བྱང་སྐྱེས་པ་འཇམ་གསལ་མེད་ཚེད་བཤད་ལགས་ཀྱིས་ ༢༠༡༠ ལོར་མཛོད་པའི་ “མདོ་ཁམས་ཕྱེད་གཤེན་ལ་སྐབས་ཚང་གི་ལོ་རྒྱུས་” ཞེས་ཀམ་སུ་ཁྲར་ནང་བཞུགས་པའི་ A4 འོག་གངས་ ༢། བཞུགས་པ་དང། གཞེས་བོད་ནས་ཆེ་རིང་དབང་རྒྱལ་གྱིས་མཛོད་པའི་མདོ་ཁམས་ཕྱེད་ལོ་རྒྱུས་ལྷོ་རྟ་པོད་པ་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་སྐོན་མེད་ལེགས་བཤད་དུ་གི་སྐུ་དབྱངས་ཞེས་པའི་ནང་ལ་སྐབས་ཚང་གི་ལོ་རྒྱུས་བཅས་ལ་གཟེགས་འཚལ། ལྷོ་རྟ་པས་དཔོན་བཅས་བཅེ་སྐོར་ལོད་འབྲུག་ ༡༩༡༤ ལོར་རྟོར་སྦྱོང་དམ་ལྷོ་རྟ་པོད་པ་ཆེ་རྒྱ་བོད་མེ་མཚམས་བཞུགས་སུ་བྱང་།

ཕྱི་དགོན་མགོ་ ༣³⁸ མཐུན་འཁོར་ ༧༣ དཔོན་སྐུ་ ༧ རྟོར་འབྲུ་ ༤༧ རོང་ཕྱེ་རྫོང་ཁག་ ༣༣ བྱང་ཕྱེ་འབྲོག་པ་རྩ་ཚུ་
ཁའི་དཔོན་འགོ་ ༣༧ ཡིད་ལྷུང་སྤྱོད་སྤྱེ།³⁹ ཁྲིམ་ཐང་ཤོག་ཚེན་ ༧ ལྷོ་ཕྱེ་འབྲོག་ཁག་ ༧ ལུ་བ་ཕྱེ་སེ་ཚ། སོག་ཏུ། བསམ་མ་

ཕྱི་དགོན་མངའ་ཞབས་རྟོར་ཨ་མ་ཐུབ་དཔོན་ཚང་དང་དེའི་སློབ་ཚེན་ནམ་བུ་དཔོན་བཞེསྟེ། ལ་དཀར་ཚང་། ཐུག་སྐྱུག་ཚང་། གང་ཚོག་ཚང་། རྟག་སོ་ཚང་།
སོགས་གང་ལྟར་ཡང་སྤྱོད་རོང་བ་ཚང་དང་སྤྱོད་རོང་ཚང་ཤོག་བཞེསྟེ་ཕྱི་དགོན་ཚབ་འབངས་ནས་ཁག་གྱིས་འདུག་ལགས། བཀའ་འབྲོན་ཁི་བྱང་ཕྱི་དགོན་འབྲུ་ཚེན་ཐུབ་
བསྟན་ནམ་བུ་གྱི་སྐྱེ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས། བཀའ་འབྲོན་ཁི་བྱང་ཕྱི་དགོན་འབྲུ་ཚེན་ཐུབ་བསྟན་ནམ་བུ་ལ་ (1930-2011) གྱིས་བརྩམས། དེབ་གསུམ་ལ། ༢༠༡༧
Juchentsang White House, Chauntra ཤོག་གྲངས་ ༢༥ ༣ ལ་འདར་གཞིགས་འཚེལ།

རྫོང་འཚང་འཇམ་པའི་དབྱངས་ཚོས་ཀྱི་དབང་པོ། མཚོ་སྐྱེས་སྐྱེས་མཁེན་བཅེའི་གཉེར་ཚེན། བཟོ་གར་དབང་སློབ་ལོ་མཐའ་ཡས་ཏེ་མཁས་གྲུབ་
རྒྱ་མཚོའི་གཙོ་མཚོ་གཞུགས་ཀྱི་ཞབས་དུལ་སྤྱི་ལོ་སོ་བརྟེན་ (བསྟེན་) པའི་ཤུ་ལྷའི་དགོ་སློང་ཐུབ་བསྟན་ཚོས་དབལ་རྒྱ་མཚོ་དབལ་བཟང་པོས་
(ཉེ་རྟོར་བེ་རིའི་གྲུང་ལུང་དགོན་གྱི་འབབ་ཕུག་ ཀྱུ་ལུང་རོང་བྱ་ སྐུལ་སྐྱེ་ཚོས་དབལ་རྒྱ་མཚོའི་ཞབས་ཡིན་ནས་སྐུ་ལ། སེང་མོ་བྱ་ ༡༩༤༤ ལོར་
མཚན་པའི་ཡུམ་རྒྱ་ས་པ་འབྲུམ་གྱི་སྤྲེགས་བམ་རྣམ་པར་སྤེལ་བའི་ཕྱི་མོར་བསྟན་པའི་ཚུལ་ལོ་མཚར་གཏམ་གྱི་སྤྱིང་བྱ། (ལ་དཀར་ཚང་གི་འབྲུམ་
གྱི་དཀར་ཚལ་ ?) ཞེས་བྱ་བའི་ (Rare Tibetan Historical and Literary Texts from the library of Tsepon W. D. Shakabpa, Series
1, New Delhi, p.418:5) ཤོག་ལྷེབ་ ༢༤ན། ལས། “དེ་ལས་ཀྱི་ཐག་གི་ཡུལ་འདི་ནི་རྟོར་སེ་ཚེན་གན་གྱི་གདུང་བརྒྱུད་ལས་ཕྱོན་པའི་རྒྱལ་
རབས་རིམ་བས་དབང་མཚན་ཅིང་། འགོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འབགས་བས་ཞབས་བཀའ་ཤིས་ཀྱི་རི་མོ་རྣམ་པར་གཤོད་ནས་ཡུལ་ཡོན་ཉན་གྱི་སྤྱོད་
པོ་ཅན་དུ་བསྟན་པའི་མངོན་རྟགས་སུ་འབྲས་སུ་ལུའི་ཚང་བུས་ལུ་ཅམ་དུ་བབ་པས་རྟོར་འབྲས་ཤོད་ཅེས་མངོ་སྤྱད་ཤོད་ཚེན་བཞེའི་ཡ་གྲུལ། ཚུ་
བོ་ཚེན་པོ་བཞེ་ལས་འདྲི་དང་རྒྱ་སྐྱོང་གཡམ་གཡོན་ནས་འབབ་པའི་བར་སྤྱང་དུག་གི་ནང་ཚན་འདི་རྒྱ་ཟལ་མོ་སྤྱང་གི་སའི་ཚ། སྤང་མི་ལམ་མགོན་
པོ་དང་རྗེ་དུས་གསུམ་མཁེན་བ་དང་། དབང་སྐྱུག་རྗེ་རྗེ་སོགས་གྲུབ་པའི་སྐྱེས་བུ་དུ་མས་སྤྱིང་བ་ཉེ་བར་བཟུང་ཞིང་། གཞན་ཡང་ལོ་ཚེན་པོ་རོ་རྩ་
ན། བྱང་སེམས་རྒྱ་བ་རྒྱལ་མཚོན། དགོ་བཤེས་ཤར་བ། སྐུན་སྤེ་བ། མཁེན་ཚེན་བྱང་ཚུབ་སྐྱེ་མ་སོགས་རྒྱལ་བའི་སྐུས་པོ་དུ་མ་ལེབས་ཏེ། རི་སྐུལ་
ལམ་ཚེར་བསྐྱུབ་སྤེས་བཀའ་ནས་དངོས་གྲུབ་རྣམ་གཉིས་བརྟེས་པའི་གང་ཟག་མཐའ་ཡས་པ་བྱུང་། ད་ལྟའང་རྒྱལ་བ་ཚོར་ཁ་བཅོམ་ཚེན་པོའི་ཕྱིན་ལས་
གྱི་འཇུག་པ་ཤར་བའི་དགོན་སྤེ་ཚེ་ཁག་བཅུ་གསུམ་དང་། ས་རྟིང་ཀར་སོགས་ཀྱི་དགོན་སྤེ་བ་རྣམས་སུ་སྐྱེས་ལུངས་ (གསུང་) ཐུགས་ཀྱི་རྟེན་
ཁྱད་འབགས། རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་སྤེ་རྟེན་ཏུ་ཉེ་བ་དང་ལུང་རྟོགས་ཀྱི་བསྟན་པ་བཤད་བསྐྱུབ་ཀྱིས་སྤོང་ཞིང་མཁའ་དང་གྲུབ་པའི་སྐྱེས་བུ་ཡང་དུ་
མ་ཕྱོན་དང་བཞུགས་བཞེན་པའོ། །ཡུལ་དང་སྤེ་རྣམས་ཀྱང་མ་གཞི་ཁ་རྒྱ་ཚེ། ས་སྤྱད་བཟང་རྒྱ་འཛོལ། མཐའ་བཞེའི་རོང་སྐུ་མང། རྒྱ་བོད་ཀྱི་ཚོང་
འདུས་ཚེ། ཐུག་པོས་སྤོངས་སྐྱེ། མེད་པོས་བཅའ་སྐྱེ། ཉེ་ཚོང་གིས་བསྐྱུབ་སྐྱེ། མཚོད་པ་དང་ཕྱིན་པ་སོགས་རྒྱ་ཚེར་བའི་དཔེ་འབྲུང་ཕྱན་གྱི་
ཁྲིམ་བདག་དང་། ཚོས་ཕྱན་གྱི་སྤྱི་རོང་མས་གང་བ། དེ་ལྟ་བུའི་གནས་ཀྱི་གོང་བ་ཨོ་རྒྱན་སངས་རྒྱ་ས་གཉིས་པས་འབགས་མེད་རྩ་འབྲུམ་གྱི་རོལ་
པས་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ཤིང་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས་པའི་སྐུབ་གནས་གྲག་རི་ཡུལ་མཁར་གྱི་ཉེ་ཞོལ་ས་སྤོང་སྤེ་དགའི་མངའ་འབངས་སུ་གཏོགས་
བ་རྒྱུ་རི་ཁྱེད་ཚེན་ཕྱིང་བ་ལྟ་བུ། མཐུན་རི་སྐྱོང་ཚེན་ཉལ་བ་ལྟ་བུ། ཤར་ནས་ཁྱེད་ལོ་ལྷུང་འདུ་བའི་ལམ་སྤོང་དོད་ལ། ལྷོ་ནས་གསེར་ཕྱན་
གྱི་རྒྱན་གསུམ་འབྲུག་འཁྲུའ་བའི་ཚུལ་དུ་འབབ་ལ། སྐྱེས་པ་དང་བྱང་མེད་དང་། ཁྲི་ལུང་དང་། ལུ་མོ་དང་། བཟན་དང་། ཟས་དང་། འབྲུང་དང་། བོས་དང་
དང་། ཉན་དང་། བ་ལང་དང་། རིན་པོ་ཚེ་སོགས་འབྲོར་པའི་གོང་པ་དུ་མས་བརྒྱན་པའི་ཕྱིང་གི་དབྱེས་ན།” ཞེས་གསལ་བ་ལས་མཁེན་ལུས་སོ།།

38 རྗེ་མོང་སྐུ་སོག་མོ་དཔོན་དང་། རྟག་གཤེས་སེ་ཚང་དཔོན། བསམ་འབྲུབ་གཞུང་བསམ་སོག་དཔོན།

39 ཡིད་ལྷུང་དཔོན་རྒྱུད་ཀྱི་བྱང་རབས་བརྒྱ་དཀར་པོའི་ཕྱིང་བ། རྒྱ་ཚོས་ 11/17/13 ཚོས་པ་པོ། ར་ལུལ་འབྲུར་མེད་བསྟན་འཛིན། ཕྱི་དགོན་བ།
༡༣/༡༠/༢༠༡༧ ཉེན་བཟོ་བསྐྱུགས་བྱས།

རྩ་སྐྱུག་ཚེ་རིང་འགྲུར་མེད། ཕྱི་དགོན་ཡིད་ལྷུང་སྐུ་མཚོའི་སྐུབ་གནས་ཁྱེད་པར་ཅན་གྱི་གཏམ་ཐོས་པ་དོན་ཕྲན། དུང་རི། ༢༠༠༠ (༡) སི་ཁྲིན་མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ཤོག་གྲངས་ ༧༧-༧༩

ཚོང་པར་ནས་ཕྱིས། ཕྱི་དགོན་ཡིད་ལྷུང་སྐུ་མཚོ། གངས་དཀར་རིམོ། ༡༩༤༧ (༢) དཀར་མཛེས་ཁུལ་རིག་ཚལ་མཉམ་འབྲེལ་ལྷན་ཚོགས། སི་
ཁྲིན་དར་མདོ། ཤོག་གྲངས་ ༤༧-༤༩

ལྷན་གཉེན་ལ། རང་གི་སྒྲིབ་བཅའ་དགོན་ཁག་བཅས་ཡོད་པ་བྱེད་གདན་དུ་བཏོངས། གནམ་བྱེད་སྒྲིབ་ཤོན་པའི་ས་སྐྱོང་གཡེར་གྲགས་ཅན་བདེ་བར་བྱོན་པར་གདའ་ལོ།།

སྒྲིབ་ཤོན་པ་འབྲེལ་ཁམས་ཁུལ་གྱི་གཏམ་དཔེར་ཡང་། “པ་ཡུལ་སྒྲིབ་ཤོན་ཡིན་ན་ཆེ་རྒྱ་དང་། ཉལ་ས་ལྷ་ཁང་ཡིན་ན་རྫོ་རྒྱ་མེད།”⁴⁰ ཅེས་བཤད་སྲོལ་བྱུང་འདུག །འདི་ནི་སྒྲིབ་ཤོན་མངའ་རིས་ཞིང་ཁམས་ལ་འཁང་རའི་གཏམ་ཅམ་དུ་ཟད།

གཉིས་པ་སྒྲིབ་ཤོན་སྐྱེད་ཐོས་སྒྲིབ་ཤོན་རྒྱལ་རབས་རང་ལུགས་བརྗོད་པ་ནི། སྒྲིབ་ཤོན་རྒྱལ་སྐོ་གོས་རྒྱ་མཚོས་ (1722–1774) ༡༧༥༠ ལོར་རྩོམ་སྒྲིབ་ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཚོས་སྐྱོང་ (1702–1758) མཚོག་ལ་སྐུལ་བས་འབྲུལ་ཐོལ་ས། “དེ་ཡང་མཚོད་ཡོན་རྟོན་རྩེད་པར་རྟོན་བཤད་གསུང་པ་ལུ་མ་དགོས་ཀྱང་། གཞན་དག་དང་བ་འབྲེན་པའི་བྱིར་དུ་ཞར་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་ཅུང་ཟད་ཅམ་ལུ་ལྷན་མེད་བྱ་རམ་ཤིང་པའི་གདུལ་ཞིང་མི་མཛེད་ཀྱི་འདིག་རྟོན་ཅེས་སྒྲིབ་བཞི་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་སྐོ་རོས། ཤིང་རྩེ་སྒྲིབ་ཤོན་མ་སྐྱེད་ལས་འཛམ་བུ་སྒྲིབ་ཞེས་བོད་ (འབོད་) པའི་བྱེ་བྲག་ [རྒྱལ་བ་ཉིད་ཀྱིས་ལུང་བསྟན་པ་བཞིན་གངས་ཅན་གྱི་སྐོངས་ལས་བོད་དང་བོད་ཆེན་པོར་གྲགས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་འདྲིར་སྐྱེད་ཀྱི་མ་ལུས་པ་དེས་ལེགས་ཀྱི་ལམ་དུ་འགོད་བྱིར་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་སྐས་རྣམས་ཀྱི་གྲགས་རྗེའི་རོལ་གར་སྐྱོ་ཆོགས་པས་སྐུལ་པའི་རྒྱལ་སྐོན་དང་ལོ་པཎ་གྱི་རྒྱལ་བཟུང་ནས། མཐའ་འཁོབ་ཀྱི་ཡུལ་དུ་དམ་པའི་ཚོས་ཀྱི་སྐོན་མེ་སྤར་ཉེ་སངས་རྒྱལ་གྱི་བསྟན་པ་ཉེ་མ་ཤར་བ་བཞིན་མཛད་པ་ནས་བཟུང་། རྒྱལ་བསྟན་འཛིན་སྐྱོང་སྒྲིབ་ཤོན་གསུམ་མཛད་པའི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་དག་གྲུབ་མཐའ་རིས་སུ་མ་ཆད་པར་བྱོན་པ་ལ་སྐྱེག་ལགས་གང་། དེ་དག་གྲུབ་ལས་ཆེས་ཁྱད་པར་དུ་མའི་སྐོན་པས་འཕགས་པ། བོད་གངས་ཅན་གྱི་བསྟན་པའི་བདག་པོ་གཅིག་ལུང་གྱུར་ཅིང་མཁུན་རབ་ཀྱི་ཡོན་ཏན་དང་བསྟན་པའི་བྱ་བ་ལ་རྒྱུད་བྱུག་མཚོག་གཉིས་ལ་འབྲན་པར་གྱུར་པ། མཚོན་ནས་བརྗོད་པར་དགའ་བ་དཔལ་ས་སྐུ་བ་ཞེས་ཉེ་མ་དང་རྒྱ་བ་ལྷན་གྲགས་ཤིང་། ཞབས་ཀྱི་རྒྱ་སྐྱེས་དམར་པའི་མདངས་ཅན་ས་གསུམ་ཆེ་དགུ་ཡོངས་ཀྱི་གཞུག་ཏོར་གྱི་ཅེ་མོར་མཛོན་པར་བཀོད་པ་མཚོན་སྟོན་གྱི་གདུགས་དགའ་པོ་སྲིད་པ་གསུམ་གྱི་ཅེ་མོར་འཁོར་བ། ཁམས་གསུམ་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་བོ་དཔལ་ས་སྐུ་བ་ཆེན་པོ་ཆོས་རྗེ་པཌིའི་ཉ་ལྷན་དཔོན་རྣམས་མ་ལུ་ཅི་ནའི་ཡུལ་དུ་བསྟན་པའི་སྐོན་མེ་སྤར་ཉེ། བོད་མ་གོ་དན་སེ་ཆེན་གན་གྱི་སྐོན་མཚོད་གནས་སུ་སྐུན་བྲངས་པར་གྱུར་པའི་སྐྱབས་དེ་ནས་བཟུང་སྟེ་ད་ལྟའི་བར་དུ་དེད་ཀྱི་ཡབ་མེས་བོད་མའི་རིང་ནས་ཞབས་ཏོག་དང་སྲི་ལྷན་ལ་བཞིན་དུ་བསྐྱབས་པ་ལ་སྐྱེག་སྟེ། དེ་ཡང་གང་ཞེ་ན། བོད་མི་འབྲུག་དུག་ཏུ་གྲགས་པའི་རུས་ལ་མ་གཏོགས། རྫོང་བཅའ་སྐོ་རིགས་ལྷ་སྒྲིབ་དགའ་པོ་ལས་ཆད་པའི་རྩ་ཆེན་བརྒྱ་ཚོ་བཅོ་བརྒྱད། ཚོ་ཡན་གཉིས་དང་ཉེ་ལྷན་གྲགས་པའི་ནང་ནས། རོག་མའི་མཚོག་ཏུ་གྱུར་པ་འགའ་དམ་པ་ཚོས་སྲིངས་པ་ཞེས་སྐོབ་དཔོན་ལྷན་དེ་མའི་རྣམས་ལ་སྐྱེད་ཤོན་གྱི་གཞུང་། འགའ་ཆེན་ལེ་ཤེས་བཟང་པོའི་སྐས། ས་དམར་དཔོན་པོ་བསོད་ནམས་རིན་ཆེན་གྱིས་ཡེ་ཚོས་ཀྱི་རྗེ་ལྷན་དཔོན་གྱི་གསོལ་དཔོན་གྱི་ལས་ཀ་བཟུང་སྟེ་ཞབས་ཀྱི་ནང་འཁོར་དུ་བྱུང་བ། ཕྱིས་སུ་ཡེ་ལོང་མ་སེ་ཆེན་གན་འཁོར་བཅས་འགྲོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་སྐོ་གོས་རྒྱལ་མཚོན་དཔལ་བཟང་

40 གན་རྒྱའི་དམངས་ཚིང་གཏམ་དཔེ། བོད་སྐོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐུན་ཁང་། ༢༠༠༣ ལོག་གངས་ ༦-༣ བང་ “ཉལ་ས་ལྷ་ཁང་ཡིན་ན་རྫོ་རྒྱེད་མེད། པ་ཡུལ་སྒྲིབ་ཤོན་ཡིན་ན་ཆེ་བྱེད་མེད།” ཅེས་གསལ།

པོ་ཉིད་ཀྱི་གཤམ་བྱུང་གྱུར་ཏེ་གསང་ཆེན་རྫོང་ཆེ་མེད་པའི་དཀྱིལ་ལའོར་དུ་མངོན་པར་དབང་བསྐྱར་ནས་སློབ་པོའི་ཀྱི་ལམ་ལ་
 བཀོད། དེའི་དུས་སུ་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་ལུས་ལོངས་སྐོད་བདོག་པའི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལུས་པའི་འབྲུལ་ཆེན་ལན་གསུམ་ལ་
 རྒྱལ་པོའི་ཕྱི་མ་བོད་ཆོལ་ཁ་བཅུ་གསུམ། (གསུམ་) རྒྱའི་མི་ཡུར་ཆེན་མོ་དང་བཅས་ལུས་པའི་སྐབས་དེར། བརྒྱ་དཔོན་སྟོང་
 དཔོན་སོ་སོར་བསྐོས་འཇགས་གནང་བའི་ཆོ། མཚོད་ཡོན་གཉི་གས་ཐུགས་ལ་བཏགས་ནས། ས་དམར་དཔོན་པོ་བསོད་ནམས་
 རིན་ཆེན་ས་དམར་ཡང་དགོན་དུ་འཚོགས་པ་སྟོང་ཟླ་གསུམ་ཏེ་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་མཛད། དཔོན་སྟོང་དཔོན་རྣམས་བཟང་
 པོ་ལ་སྟག་མགོ་ཉོར་བུ་གསུམ་ལ། ཤེལ་ཐམ་ལེ་ཆོ་དགུ་པའི་འཇའ་ས་བཅས་གནང་ནས་རྩ་པའི་སྟོང་དཔོན་དུ་བསྐོས། དེའི་
 དཔོན་རྒྱུད་ལས་བདེ་ཆེན་བསོད་ནམས་བཟང་པོ་ལ་དམ་བ་མང་པོས་ལུང་བསྐྱར་ནས་མདོ་ཁམས་ཀྱི་ས་མལ་ཆེར་རིམ་པར་
 བདག་གིར་བྱས་ཏེ། ཆོས་ལོར་འདོད་ཐར་ཏེ་སྡེ་བཞི་དང་དགེ་བཅུ་ཆོང་བའི་ཡུལ་གྱི་ཐ་སྟོད་དམ། བསོད་ནམས་ལས་རང་
 བྱལ་ཏེ་ (སྡེ་) སྡེ་དགེ་ཞེས་པའི་གྲགས་པ་ཐོག། དེའི་དཔོན་རྒྱུད་བྱལ་ཐོབ་དཔལ་ལྡན་སེང་གོས་བྱལ་པའི་དབང་རྒྱལ་ཐང་སྟོང་
 རྒྱལ་པོ་གདན་འདྲེས་ཏེ་མཚོད་ཡོན་རྟེན་འབྲེལ་གྱི་སྐོར་དང་འགྲིགས་སུ་གྱུར་ནས། བྱལ་ཐོབ་ཆེན་པོས་རྩ་འབྲུལ་གྱིས་མཚོ་
 བསྐྱབས་ཏེ་སྡེ་བདོན་དུ་གཙུག་ལག་གི་གཞི་བཏོང་ནས་རྩུབ་བྱལ་སྟོང་ཞེས་གྲགས་པ་དང། དཔལ་ལྡན་སེང་གོ་དེ་ཉིད་ཀྱི་
 ཉིན་རིང་གཙུག་ལག་བཏར་སྟེ་ཉིན་དགོན་དུ་གྲགས་པ་བྱུང་ཞིང། དེའི་དཔོན་མཚོག་ཀྱན་དགའ་རིན་ཆེན་གྱིས་ས་སྐུའི་བསྐྱར་
 འཛིན་རྣམས་ཀྱི་ནང་ནས་མཚོག་ཏུ་གྱུར་པ་དོར་ཨེ་མི་པའི་རིང་ལུགས་རིམ་མེད་པ་འཛིན་ཏེ། དོར་ཨེ་མི་གཙུག་ལག་གི་ཆོད་
 ཀྱིས་སྤྲུལ་བཏར་སྟེ་སྡེ་དཔེ་ལྷ་ཁང་པ་ཞེས་ད་ལྟའི་བར་དུ་གྲགས་པ་དང། ཕྱིས་སུ་གསང་བདག་གི་སྐུལ་པ་ས་སྟོང་ལྷ་མ་
 བུམས་པ་ལུན་ཚོགས་ཀྱིས་དཔལ་ས་སྐུའི་གཙུག་ལག་ཆེན་མོའི་ཆོད་ཀྱིས་སྤྲུལ་བཞེངས་ཏེ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་དང་རྒྱལ་སུ་
 བཏར། རིམ་མེད་བསྐྱར་བ་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ལྷ་བྱུང་གྱུར་པས་ལུགས་གཉིས་ཁྲིམས་ཀྱི་ཉི་མས་མ་ཁྲུབ་པའི་སྐྱེ་འགྲོ་རྩུ་ཚོད་
 ཐམས་ཅད་རྟོག་དཀྱིལ་སུ་འཇུག་པ་བཞིན་དགེ་བཅུའི་ཁྲིམས་ཀྱིས་བསྐྱུངས་ཏེ་སྐྱེ་བསོད་ལྷ་ནས་ལྷར་རྗེ་ཆེར་མཐོ་བ་དེར་
 སོང་ (སང་) དངོས་ཅག་རྣམས་ཀྱི་བར་དུ་བྱུང་བ་འདི་ཉིད་དོན་ལ་མཚོག་གསུམ་སྟེ་དང་བྲེ་བཀའ་དཔལ་ལྡན་ས་དོར་གཉིས་ཀྱི་
 ཐུགས་རྗེ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང། དེ་ཡིན་ནས་ཡིན་བཞིན་ཐུག་ཅག་གི་ལྷ་རབས་དཔོན་རབས་པོང་མ་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་བར་
 དུ་ས་དོར་གྱི་བསྐྱར་བའི་སྐྱིན་བདག་ཏུ་གྱུར་བས་དམ་ཚོག་ལ་སེལ་མ་ཞུགས་ཤིང། གསེར་དཔལ་གྱི་རང་མདོག་མ་འགྱུར་
 བས། དཔལ་ཨེ་མི་བྱལ་བསྐྱར་གྱི་གཙུག་ལག་ཆེན་པོར། རྫོང་འཆང་ཆེན་པོའི་བཞུགས་ཁྲི་བརྒྱ་རྩ་གཉིས་མངས་ཅན་གྱི་བ་
 གས་དུ་མངོན་པར་མངའ་གསོལ་བའི་རྣམ་འབྲེན་དམ་པ་རྣམས་ལྟོངས་འདིའི་སྐབས་མགོན་དུ་རིམ་བར་མེབས་པ་དག་སྐྱེན་
 གཅིག་ལས་གཅིག་ཆེ་ཁོན་ལགས།⁴¹ ཞེས་གསལ།

གསུམ་པ་སྡེ་དགེ་རྒྱལ་པོའི་འབྲུང་ཁུངས་མངའ་ཐང་དང་འབེལ་སྐོར་གཞན་སྡེ་མི་འབྲ་སྐོར་ཚུལ་ལ། ལ་རྒྱལ་དབང་
 ཐམས་ཅད་མཁྲེན་པ་ལྷ་བ་ཆེན་པོས་མཛད་པའི་སྡེ་བཞིའི་སྐོར་འབྲུང་བྱེ་བའི་སྐབས་བཟང་ལས། “མི་ལུག” (1667) ལྟོ་འབྲུག་

41 གངས་མེད་ཆོ་རབས་དུས་ནས་དཀར་ལྷག་སྐྱགས་པ་ལས་ཀྱི་ས་པོན་གྱིས་བསྐྱེད་པ་ཅིར་སྐྱང་འཁྲུལ་བའི་བག་ཆགས་ཨར་འཐས་སུ་རང་
 གིས་རིམ་ལྷོང་ལྟོང་བའི་རྟོགས་པ་བཟོད་པ་སྐྱོལ་སྐྱོན་པ་སྐྱེག་པོའི་འཁྲི་ཤིང་ཞེས་བྱ་བ་ལས་སྐྱེགས་བམ་གཉིས་པ་བཞུགས། The Sungrab
 Nyamso Gyunpel Parkhang, Tibetan Craft Community, Tashijong, 1975 ཤོག་གངས་ 366-367

པའི་སྲིད་ཀྱི་ཁུར་ལེན་པ་མངོན་སྲིད་ལ། བདེ་སྲོལ་གསོལ་དཔོན་པད་དཀར་རབ་རྒྱལ། ལྷོ་སྲིད་བུང་ཆེན་ལྷོ་ལེབ་སོགས་
ལག་ལེགས་དང་། ལམས་བདེ་དགའི་སྲིད་པོན་ལུག་ཆོགས་རྣམས་འཛིག་རྟེན་པ་རོལ་གྱི་ལྷན་མོར་སོང་བའི་ཆེ། ལྷ་མ་ཡི་
དལ། ཆོས་སྤངས་རྣམས་ལ་གཏོར་མའི་རི་པོ། ལྷན་རག་གི་རྒྱ་མཚོ་སོགས་མཚོན་པའི་བྱེ་བྲག་གྲོལ་པ་དང་བཅས་
གཏང་རག་གི་ཐོག་ལུལ་བའི་སྤྲོན་དར་ཞལ་བུང་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དར་ཆེན།⁴² ཞེས་དང་།

རྒྱལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་སྤྲོད་བྱུག་པ་སློབ་ཐང་རིན་ཆེན་ཚངས་དབྱངས་རྒྱ་མཚོའི་ (1683-1706)

རྣམ་ཐར་རབ་གསལ་ལ་གསེར་གྱི་སྤྲེལ་ལས། ལྷོ་ལོ་ ༡༦༩༥ ལོར་ “དཔལ་འབད། ལྷ་ཅེ་དགོན། དཀར་མདའ། རིས་མེད་
དགོན་བཟུ། སྲིད་བྲག་བཅན། རག་སློང་དགོན། སྤེར་ཁེ་ (སྤེ་དགེ) བཅས་པའི་རྒྱ་ལ།⁴³ གཉེར་པ། རོ་ཚབ་དང་། ཀ་བཞི་
རོ་གཤོག། རྣམ་ཐར་རྫོང་པའི་ལེགས་འབྲུལ་བའི་མི་སྣ།⁴⁴ ཞེས་གསལ།

ཆབ་མདོ་རྫོང་རྫོང་སྲིད་པའི་བསྟན་པའི་སྤྱི་ན་བདག་སྤྱང་ཚུལ་གྱི་ (1719-1805)

མིང་གི་གྲངས་བཞུགས་སོ། ཞེས་པ་ལས། འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ “ཡར་ཤོད་དུ་མེབས་སྐབས་སུ་མདོ་ལམས་
བརྒྱུད་དེ། ཤོད་ཀྱི་སྤེ་རྣམས་ཅིས་བཞེས་མཛད་ཅིང་། བརྒྱ་དཔོན་དང་སྟོང་དཔོན། ཁྲི་དཔོན་སོགས་བསྟོན། ཆེབས་ཁ་པ་
བྱ་ཚུང་ལུས་བདེ་བ་ཞིག་ལ་སྤེ་དུས་ཞིག་གི་ནི་པས་ད་ལྟ་ལམས་སྤེ་དགེར་གྲགས།⁴⁵ ཞེས་དང་།

ཨ་མདོ་ཚོང་ལ་བུང་བརྒྱུད་བཅན་པོ་ལོ་མོན་ཉན་སྤྲོད་བཞི་པ་བསྟན་པའི་ལེན་ལས་ (1789-1836) ཀྱིས་

༡༩༣༠ ལོར་མཛད་པའི་འཛུགས་སྐྱོང་རྒྱས་བཤད་ལས། “སྤོ་ཆབ་མདོ་དང་གྲག་གཡལ་འབའ་སོགས་ནས་བུང་དུ་སྤེ་དགེ་

42 ལྷ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་གསར་བཞེངས་རིན་པོ་ཆའི་མཚོན་རྫས་དང་ཁང་བཟང་གི་དཀར་ཆག་དང་ཐམ་ལུང་དེབ་ཁྲིམས་ཡིག་གི་འགོ་རྒྱངས་
སྤེ་བཞིའི་སློབ་པར་བྱེ་བའི་སྤྲེལ་བཟང་གི་སྤྲེགས་བམ་གསུམ་པ་བཞུགས། ལྷུལ་དབང་ལུ་པའི་གསུང་འབྲུལ་ཤོད་ཆོས། འབྲས་སྤྱངས་དགའ་ལྷན་
ཤོ་བུང་སྲར་ལ། འོག་སྤེབ། ཀ་ ༡༠༩ན།

དགའ་དབང་རྫོང་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར། (མ་རྟོར་གྱི་བན་དེ་དགའ་དབང་རྫོང་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་འདི་སྤང་འབྲུལ་བའི་རོལ་ཅེད་རྟོགས་བཞེད་ཀྱི་ཚུལ་དུ་
བཀོད་པ་དུ་ཀུ་ལའི་གོས་བཟང་ལས་སྤྲེགས་བམ་གཉིས་པ་བཞུགས།) དགའ་དབང་རྫོང་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བཅུམས། ཤོད་ལྷོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟོན་
ཁང་། ༡༩༩༡ འོག་གྲངས་ ༥༠ ལས། ལྷོ་ལོ་ ༡༦༩༥ རྟོར་སྤྲེལ་བའི་ “ཆོས་བཅུ་བཞི་ལ་འབྲུག་པའི་རྫོན་པོ་སྤེ་མ་ལ་སྤེད་པོ། ལམས་སྤེ་
དགའི་སྤེ་དཔོན་ལུག་ཆོགས་གཉིས་འཛིག་རྟེན་པ་རོལ་གྱི་ལྷན་མོར་སོང་བར་ཆོས་མཚན་དུ་སྤྲོད་གཞེགས་གཟུལ་རྒྱས་སུ་བཤམས། གསར་དུ་
དམར་བྱེ་གཤོག་པའི་ཁབ་གོས་གཤམ་མ་རྫོག་བཅས་ལེགས་པ། གཏོར་མའི་རི་པོ། ལྷན་རག་གི་རྒྱ་མཚོ། མཚོན་པ་ཆོགས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྟར་
ཉེ་ཉེན་བཞིའི་བར་བན་བདེ་ལེགས་བཤད་སྐྱོང་བ་རྣམས་ཀྱི་གཏང་རག་གི་མཚོན་པ་རྒྱས་པར་སྤེལ་ཞེད་སྤྲོད་དར་ལ་ལས་བསྐྱབས་ཀྱི་ཆོགས་
བཅད་བཀོད།” ཅེས་གསལ།

43 སྤེ་དགེ་ཁྲི་ཆེན་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་ (1628-1700) ཡིན་ནམ་དབྱང་།

44 ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་སྤྲོད་བྱུག་པ་སློབ་ཐང་རིན་ཆེན་ཚངས་དབྱངས་རྒྱ་མཚོའི་མཐུན་མོང་ཕྱིའི་རྣམ་པར་ཐར་པ་དུ་ཀུ་ལའི་འགྲོ་འབྲུད་རབ་གསལ་
གསེར་གྱི་སྤྲེལ་ལས་བམ་དང་པོ་བཞུགས་སོ། སྤེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་མཛད། ཤོད་ལྷོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟོན་ཁང་ནས་པར་དུ་
བསྟན། ༡༩༩༩ འོག་གྲངས་ ༥༡༡

45 རྫོང་རྫོང་དགའ་དབང་རྫོང་བཟང་གི་གསུང་འབྲུལ། གངས་ཅན་རིག་མཛད། ༩༡ ཞེགས་བམ་གཉིས་པ། ཤོད་ལྷོངས་ཤོད་ཡིག་དཔེ་རྫོང་དཔེ་སྟོན་
ཁང་། ༡༩༩༡ འོག་གྲངས་ ༩༩༥

ཆོས་འབྲུམ་དང་། ཡི་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་གཉིས་ལས་སློབ་མོས་གདམས་པ་གསལ་ནས་བསྐྱབས་པས་གྲུབ་ཐོབ་ཏུ་གྱུར་ཏེ་གནས་ཆེན་མོ་བརྒྱུད་ཏུ་བཞུགས་པ་དེ་ཉིད་དཔལ་ཀ་ཚོགས་ཏུ་བཞུགས་ཏུ་ས་ཤིག་ལ་ཁོང་དང་གདུང་ཏུ་ས་གཅིག་ལ། འོད་གསལ་ལྷ་ལས་བབས་པའི་མགར་གནས་ཆོ་འབྲུག་གི་གདུང་རབས་སོ་བཞི་བ་བདེ་ཆེན་བསོད་ནམས་བཟང་པོ་ཉིད་ལུས་གསལ་གསལ་པའི་དགོངས་ཚོགས་མཚོན་འབྲུལ་ཏུ་གདན་ས་འདིར་ཐེབས་ནས་ཁྱ་བོ་དང་མཇལ་བའི་ཆེ། ཆོ་བོ་ལ་ཁྱོད་འདི་ནས་ཡར་ཕྱིན་ཏེ་དདུལ་མདར་བཞུགས་ན་རྟེན་འབྲེལ་ལེགས་ཚུལ་ལུང་བསྟན་བསྐྱེད་བ་ལྟར། ལྷགས་ར་བསམ་འབྲུབ་ཅེར་ཐེབས། སྐར་བོ་ཐར་བཀའ་ཤིས་སེང་གེས། མྱིང་དགའ་ལྷའི་གདུང་བརྒྱུད་ཀྱི་མཚན་ལྷན་མ་ཞིག་ཁབ་ཏུ་བསྐྱས་ཏེ། ལུབ་པའི་དབང་ལྷག་ཆེན་པོ་ཐར་སྟོང་རྒྱལ་པོ་ལྷ་ཡི་མཚོན་གནས་སུ་བཀུར། དདུལ་མདའི་སྲིབ་དགོན་ཚོགས་མར་བཏབ་སྟེ་སྟེ་དགོ་སྟོན་གྲུབ་སྟེང་ཞེས་པའི་མཚན་གསལ་ཏུ་ཆགས་པ་ནས་རིམ་བར་དར་ཏེ། ས་སྐྱོང་སྟེ་དགོ་ཆོས་རྒྱལ་ཞེས་སྟོན་ཀྱི་ཆོས་རྒྱལ་མེས་དཔོན་རྣམ་གསུམ་ལ་འགྲན་བཟོད་པའི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཚོགས་ཀྱི་བསྟན་པའི་སྤྱིན་བདག་ཆེན་པོ་འདི་བྱུང་བ་ཡིན།⁵⁴ ཞེས་སོགས་གསལ་ལོ།

བཞི་བ་སྟེ་དགོངས་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་གསལ་རྟེན་རྒྱུས་བསྐྱེད་ཅི་རིགས་ད་ལྟ་མཇལ་རྒྱ་ཡོད་པའི་མཚན་མོ་རགས་རིམ་ཅན་བཟོད་ན།

- 1 བདེ་བར་གསལ་གསལ་པའི་བཀའ་གདམས་ཅན་གྱི་བདམས་བྲངས་པའི་ཕྱི་མོའི་ཆོགས་རྗེ་སྟེད་བ་བར་ཏུ་བསྐྱབས་པའི་ཚུལ་ལས་ཉེ་བར་བརྩམས་པའི་གཏམ་བཟང་པོ་སྟོ་ལྷན་མོས་པའི་ཀུན་ཡོངས་སུ་ཁ་གྲེ་བའི་རྒྱ་འོད་གཞོན་ལུའི་འཁྲི་ཤིང་ལས་རྒྱལ་པའི་གསུང་རབ་གདམས་རིའི་ཁོད་ཏུ་དེར་སང་རྗེ་ཅན་སྤང་བ་བར་ཏུ་བསྐྱབས་པའི་བྱུང་བ་དངོས་ལེགས་བར་བཤད་པའི་ཡལ་འདབ་སྟེ་དུག་པའོ། (སྟེ་དགོ་བཀའ་འབྲུར་དཀར་ཆག) སི་ཏུ་བཏ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་(1700-1774) ཀྱིས་ 1733 ལོར་མཇེད་པ། དཔལ་སྤངས་དཔེ་རྟེན་གསལ་བསྐྱེད། སི་ཏུ་ཆོས་འབྲུང་གི་གསུང་འབྲུམ། 9 དཔལ་སྤངས་གསུང་རབ་སྤར་སྤྱན་ཁང་། ཤེས་རབ་མྱིང་། 3070 ཤོག་ལྗེབ་ 145-3076
- 2 ཀུན་མཁྱེན་ཉི་མའི་གཉེན་གྱི་བཀའ་ལུང་གི་དགོངས་དོན་རྣམ་པར་འབྲེལ་པའི་བསྟན་བཅོས་གདམས་ཅན་པའི་སྐྱད་ཏུ་འགྱུར་འོ་འཆལ་གྱི་ཆོས་སྤྱིན་རྒྱུན་མི་འཆད་པའི་འོ་མཚར་འབྲུལ་གྱི་སྟེ་མོ་ཚོགས་ལྷན་བསྐྱེད་པའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་སྤྱིན་པུང་རྒྱུས་པར་དགོགས་པའི་ཚུལ་ལས་བརྩམས་པའི་གཏམ་འོ་མཚར་ཚུ་གཉེར་འཕེལ་པའི་རྒྱ་བ་གསལ་བ་ལས་བསྟན་བ་གནས་པའི་ཆེད་ཏུ་དགོངས་འབྲེལ་བར་ཏུ་བསྐྱབ་པར་བསྐྱེད་པའི་སྐྱེ་ལྟ་པའོ། (སྟེ་དགོ་བསྟན་འབྲུར་དཀར་ཆག) ལུ་ཆེན་ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་(1698-1774) ཀྱིས་ 1733 ལོར་སྤྱིན་ལུབ་སྟེང་གི་ཆོས་གྲུང་གིས། སྟེ་དགོ་བསྟན་འབྲུར་པོད་ལྷོ། ཤོག་ལྗེབ་ 145-3076
- 3 མདོ་སྤང་རྟོན་ལྷན་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་ལ་དབང་བསྐྱུར་པའི་ས་དབང་སྟེ་དགོངས་གདུང་རབས་ལས་འཕྲོས་པའི་གཏམ་བཤད་འོ་མཚར་ཆོག་གི་གཉེར་མཚོད་ཅེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཨ་མི་པའི་བསྟན་པའི་རྗེས་སུ་ལུགས་པའི་མིང་བསྟན་འདིན་

54 དབྱ་མེད་མིས་མ་ཤོག་ལྗེབ་ 145-3076

མི་བུ་གཤོང་ (གཤུང་) རྒྱག་གི་རུས་མཛོད་མེ་ཏོག་སྐྱེད་ཚལ་ཞེས་བྲུ་བ་བཞུགས་སོ། །མཚོ་སྤོན་མི་རིགས་དཔེ་
སྐྱེད་ཁང་། ༡༩༩༢ འོག་གྲངས་ ༩-༡༧

6 ཕྱེ་དགོ་ས་སྐྱོང་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་གཤུང་རབས་བཅོད་པ། ཕྱེ་དགོ་ལ་བཞི་འཛིང་པ་ཆགས་ཏུ་ཉི་གྲགས་ཚོས་
བརྒྱུད་སྐབས་མོ་སྐྱང་གི་ཚོས་རྗེ་མཁས་དབང་གྲུ་ཏུ་བཀའ་ལོན་པ་མཇུག་དབང་སྐོ་གོས་ཀྱི་ ༡༩༠༧-༡༩༢༡ བར་
ནས་མཛད་པ། གྲུ་བཀའ་ལོན་པ་འབྲུང་། གངས་སྐོང་ས་ཤེས་རིག་གི་ཉིང་བཅུད། གྲུང་གོ་མི་མོང་གི་ཤེས་རིག་དཔེ་
སྐྱེད་ཁང་། བེ་ཅིང་། ༡༩༩༠ འོག་གྲངས་ ༩༢༩-༩༣༥

༧ དཔལ་ས་སྐྱོང་ཕྱེ་དགོ་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མེ་ཆེ་ཕྱོན་གྱི་རྣམ་ཐར་དགོ་ལེགས་ལོར་བྱེད་མེད་བ་འདོད་དགུ་རབ་
འཕེལ་ཞེས་བྲུ་བ་བཞུགས་སོ། །ཕྱེ་དགོ་ཚོས་རྒྱལ་ཆེ་དབང་དོན་རྗེ་རིག་འཛིན་ (1786-1842) ཀྱིས་ ༡༩༢༩ ལོར་
བཅུམས། ཕྱེ་དགོ་སྐར་ཁང་ཚོས་མཛོད་ཆེན་མོ་ལོ་སྤྲོད་མར་འོག་གྲེབ་ ༥༦ བཞུགས།⁵⁸

ནང་། “ཨ་མཚོ་ག་མཚན་ཉིད་དགོན་གྱི་ཨ་མཚོ་ག་སྐྱེ་ཐེང་གསུམ་པ་འཇམ་དབྱངས་མཁའ་རབ་རྒྱ་མཚོ་འཛིན་པའི་ལམ། (ལལ་ཆེར་ 1847 འབྲུངས། ལལ་
ཆེར་ 1941 གཤེགས།)” ཞེས་བཀོད་ལོར་བྱུང་འདུག་པ་ལོ་བསྐངས་བྱེད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་བཅོད་གསོལ་ལ།

མགོ་ལོག་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར། ལལ་མགོ་ལོག་གི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་བསྐྱེད་དཀར་པོ་ལོ་རྒྱུས་བྲུ་བ་བཞུགས་སོ། །དོན་གྲུབ་དབང་རྒྱལ་
དང་ལོར་ཕྱེ་ཡིས་བཅུམས། མཚོ་སྤོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་། ༡༩༩༢ འོག་གྲངས་ ༩༩༣-༩༩༦ བར། གྱི་ལུང་བཀའ་ལོན་རྒྱ་མཚོ་དང་གྱི་
ལུང་ཐུགས་མཚོ་གཤོང་རྗེ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་དོ་སྤྲོད་སྐྱེད་ཚལ་གསལ།

དབུས་སྐབས། །བསྐྱེད་ལུགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། མགོ་ལོག་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས། དེབ་དང་པོ། མི་དགོས་མགོ་ལོག་ལུལ་ལུ་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་
ཞེས་འདུག་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་བསྐྱེད། ༡༩༩༡ འོག་གྲངས་ ༡༩༣-༡༩༥

མདོ་སྐད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ་ལས། (6) ལོ་རྒྱུས་མི་སྤྱི་ལོར་། བཅོན་པོ་ལོ་མོང་མི་མང་སྤྱི་འཇུག་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཨ་མཛོད་ལྷི་འཇུག་ལུར་པ་
མཁས་དབང་ཉིང་གཅོད་འཛིན་པའི་ལེགས་ཀྱིས་བཅུམས། མོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། རྣ་རམ་ས་ལ། ༢༠༠༩ འོག་གྲངས་ ༦༩༩

ཐོད་མི་བུ་གཤོང་ (གཤུང་) རྒྱག་གི་རུས་མཛོད་མེ་ཏོག་སྐྱེད་ཚལ་དབྱིན་བསྐྱར་ The treasure of the ancestral clans of Tibet:
Bod kyi mi bu gdong drug gi rus mdzod me tog skyed tshal zhes bya ba bzhugs so, Gyilung Tashi Gyatso and
Gyilung Thugchok Dorji, translated by Yeshe Dhondup, Library of Tibetan Works & Archives, Dharamshala, 2009

མོ་གསལ་གྱི་ལོ་ཤེད། འཕེར་ཤེད་སྤྱི་དུང་ལམས་ཆེན་པོས་སྐྱེ་ཞབས་ལེ་ཤེས་དོན་གྲུབ་ལགས་ནས་གནང་འདུག་པ་དེར་ལ་གཞེགས་འཚོགས། ལོ་ལོ་ཅག་དང་
སྐལ་མཉམ་ལས་དང་པོ་བཅོས་ཐོད་མི་བུ་གཤོང་ (གཤུང་) རྒྱག་གི་རུས་མཛོད་མེ་ཏོག་སྐྱེད་ཚལ་ལྷ་བྱ་བཞུགས་དུས་འོག་གྲངས་ལེ་ལེ་ལོར་ལའང་ཆོག་
དོན་མ་སྐྱེད་མི་ཤེས་པ་སྤྱི་མང་ཡོང་འདུག་པས་མ་ཚང་ ༡༩༩༢ ལོ་ལོ་སྤྲོད་མར་ལོག་ལོར་ལང་མང་དག་འདུག་པ་ཞོར་འཕྲོས་སོ། །

58 ཕྱེ་དགོ་རྒྱལ་རབས། མཛད་པ་པོ། ཕྱེ་དགོ་རྒྱལ་པོ་ཆེ་དབང་རིག་འཛིན། ལྷི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་ཕྱེ་དགོ་བུ་རྒྱ་གོས་རས་བར་སྐྱེན་ལུས། ཕྱེ་ལི།
འོག་གྲངས་ ༡༣༣ བཞུགས།

Smith, E. Gene, *Tibetan Catalogue*, Volume 1, University of Washington, Seattle, 1969, pp.48-50.
Martin, Dan, *Tibetan Histories, A Bibliography of Tibetan-Language Historical Works*, Serindia Publications, London, 1997, p.156.

དཔལ་ས་སྐྱོང་ཕྱེ་དགོ་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མེ་ཆེ་ཕྱོན་གྱི་རྣམ་ཐར་དགོ་ལེགས་ལོར་བྱེད་མེད་བ་འདོད་དགུ་རབ་འཕེལ་ཞེས་བྲུ་བ་བཞུགས་སོ། །
Published by D. Tsondu Senghe Yoreytsang, Bir, District Kangra, 1994, 111 pages.

ཕྱེ་དགོ་རྒྱལ་རབས། (དཔལ་ས་སྐྱོང་ཕྱེ་དགོ་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མེ་ཆེ་ཕྱོན་གྱི་རྣམ་ཐར་དགོ་ལེགས་ལོར་བྱེད་མེད་བ་འདོད་དགུ་རབ་འཕེལ་ཞེས་བྲུ་
བ་བཞུགས་སོ།) ཐོད་སྐོང་ས་མི་དབངས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་། ༡༩༩༩ འོག་གྲངས་ ༩༩ བཞུགས།

༡༩༩༥ ལོར་མི་ཐོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་གི་སྐར་མར་མཁས་དབང་མཚོ་ག་སྐྱེ་ལུ་བུ་བསྐྱེན་ཉི་མས་ལྷོ་སྤྱི་ག་མཛོད་པ་ཡོད་འདུག་ཀྱང་མ་མཛལ།

- 6 ཚོས་རྒྱལ་ཕྱེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་བཞུགས་སོ། །འཇམ་མགོན་ཀོང་སྤྱལ་གྱི་གསུང་འབྲམ་རྒྱ་ཆེན་བཀའ་ཡི་
མཛོད་བཞུགས་སོ། །ཀོང་སྤྱལ་རྫོ་ཕོས་མཐའ་ཡས་ (1813–1899) གྱིས་བཅམས། དེབ་མེང་ 30 བོད་ལྗོངས་
བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་། 3073 འོག་གངས་ 346–363⁵⁹
- 7 “བྱང་བར་བོད་ཆེན་པོའི་འཛིན་གྱི་ཁྱོད་འདིར་རང་རང་གི་མངའ་རིས་བདེ་བར་སྐྱོང་ཞིང་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེར་
ཕྱི་ལྷན་མཚོན་པའི་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དང་། རྒྱལ་ཕྱན་རྗེ་སྟེང་པ་ལས། གཙོ་བོར་གྱུར་པ་ལྟ་བུའི་ཕོ་མེས་དཔོན་
གསུམ་གྱི་བྱལ་རྗེས་ལ་འགྲན་པར་ལུས་པའི་སྟོབས་ཀྱི་འཁོར་ལོས་སྤྱར་པ་ས་སྐྱོང་ཕྱེ་དགའི་ཚོས་རྒྱལ་རིན་པོ་ཆེའི་
རྒྱལ་རབས་ནི།” དམ་པའི་ཚོས་ཀྱི་བྱང་བ་བཛོད་པ་ལས་གཙོ་བོར་བཅམས་པའི་གཏམ་སྐུལ་བཟང་ལྟ་བུའི་བཅུད་
ལེན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །འཇམ་དབྱུངས་མཁུན་བཅའི་དབང་པོའི་ (1820–1892) གསུང་འབྲམ་སྤར་སལ། བོད་
རྫོང་གི་འབྲས་ལྗོངས། སྐར་ཏོག་རྫོང་སར་སྐྱབས་ལྷན་ལུགས་ 7410 འོག་ལྗེབ་ 367–373
- 8 ཕྱེ་དགའ་དཔལ་ལུལ་བྱུང་དབང་པད་ཅོར་སྤྱ་མེད་གཉེས་པ་རིག་འཛིན་དཔལ་ཆེན་འབྲམ་པའམ། བསྐྱ་ཀུན་བཟང་
བསྟན་འཛིན་ཅོར་བུའམ། ཐུབ་བསྟན་ཚོས་ཀྱི་སྐང་པོས་ (1887–1932) 7433 ལོར་མཛད་པ། ས་སྐྱོང་ཕྱེ་དགའི་
རྒྱལ་རབས་མདོར་བསྟུས་བཞུགས་པའི་དོ་ལམ་བཞུགས། དབུ་མེད་འོག་ལྗེབ་ 2 བཞུགས།⁶⁰
- 9 ཚོས་རྒྱལ་ཕྱེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་ཉུང་ཉུང་བསྟུས་པ་དག་གི་ས་བོན་ལྷན་ལྷན་པོ་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཀྱུ་
རོང་རྒྱགས་སངས་བརྗེ་འཇམ་དབལ་བཟང་པོས་ (1901–c.1984) 7437 ལོར་མཛད་པ། དབུ་མེད་མེས་མ་
འོག་ལྗེབ་ 30 བཞུགས།⁶¹
- 10 སྐུའོག་ཕྱེ་གཞུང་ལུང་རིགས་སྤྱལ་སྤྱི་བུམས་པ་ཀུན་དགའ་བསྟན་པའི་ཉི་མས་ (1906–1987) 7462 ལོར་
མཛད་པ། ཚོས་ལྷན་ས་སྐྱོང་རྒྱལ་པོ་ཕྱེ་དགའི་གསུང་རབས་ཀྱི་མཚན་མེད་རིན་ཆེན་མེད་བ་བཞུགས་སོ། །འོག་
གངས་ 72⁶² བཞུགས།

59 ཕྱེ་དགའ་དཔལ་ལྷན་གསུངས་གདན་པའི་སྤར་རྙིང་རྒྱ་ཆེན་བཀའ་མཛོད་པོད་བཅུ་པོའི་ནང་མ་བཞུགས་ཀྱང་ཕྱིས་བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་
སྐྱེད་ཁང་ནས་འཇམ་མགོན་ཀོང་སྤྱལ་གསུང་རྫོམ་རྒྱ་ཆེན་བཀའ་མཛོད་ནང་མ་བཞུགས་པའི་གསུང་རྫོམ་རྣམས་བསྟུ་བུའི་འགྲོའི་མཛོད་འབྲུག་

60 དཔལ་ལུལ་པད་ཅོར་ཐུབ་བསྟན་ཚོས་ཀྱི་སྐང་པོའི་བཀའ་འབྲུག་ ཀ་ལ། Published by the Padnor Rinpoche, Nyingma Monastery, Bylakuppe, 1983 དབྱིན་རིའི་འོག་གངས་ 723–744 ཐུབ་དབང་པད་ཅོར་སྤྱ་མེད་གཉེས་པ་ཐུབ་བསྟན་ཚོས་ཀྱི་སྐང་པོའི་བཀའ་འབྲུག་བོད་
བཅུན་ 7433–7444 བར་སྤར་སྐྱེད་ལྷན་ལྷན་པོ་ལྷན་

61 རྒྱགས་སངས་ཆེ་རིང་སྐྱབས་པའི་གསུང་འབྲམ་པོད་གཅིག་ Published by the Padnor Rinpoche, Nyingma Monastery, Bylakuppe, 1984 ཀོང་གསལ་གསུང་འབྲམ་པོད་གཅིག་དེའི་ནང་ཚོས་རྒྱལ་ཕྱེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་ཉུང་ཉུང་བསྟུས་པ་དག་གི་ས་བོན་ལྷན་ལྷན་པོ་དང་།
ཡ་རྒྱལ་དབང་དཔལ་ལུལ་པའི་གདན་རབས་ངོ་མཚར་ཡོངས་འདུའི་ལྗོན་པའི་མེད་བ་གཉེས་ཚུད་མེད།

62 ཕྱེ་གཞུང་ལུང་རིགས་སྤྱལ་སྤྱི་ཀུན་དགའ་བསྟན་པའི་ཉི་མའི་གསུང་རྫོང་བུ་ཕྱོགས་བསྟུས་བཞུགས། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། རྟ་རམ་ས་ལ།
3004 འོག་གངས་ 263–264 བར། *Dezhung Rinpoche's Summary and Continuation of the Sde-Dge Rgyal-Rabs*, Josef Kolmaš (Prague), Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung. Tomus XLII (1), (1988), pp.119–152.

- ༡༣ “ལོ་སྐྱེད། དཔལ་ལྷན་ས་ཡི་ཚངས་བམ་མི་ཡི་རྩེ་བོ་ཕྱི་དབུ་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་གདུང་རིགས་ནི།” དཔལ་སྐྱེད་ས་
དཔོན་གན་སྐྱེད་བཞི་བ་ཀམ་བདེ་ཆེན་རེས་དོན་བསྟན་འཛིན་ (1926–1987) མཚོག་གི་སར་ནས་ཐོབ་པ།
འབྲུག་གིས་ཤོག་གྲངས་ ༡༩ བཞུགས།
- ༡༤ རྒྱ་ཨའི་གནས་ཚུལ། མདོ་ཁམས་རྒྱ་བཞི་སྐད་དུ་གྲགས་པའི་ཆེན་ཕྱི་དབུའི་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་བོད་མིའི་རང་དབང་། Tibetan
Freedom ལོ་ ༡ ཡང་ ༡༡ བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོ་རྟུ་ ༡ ཚེས་ ༤ རེས་གཟའ་ལྷག་པ། བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་མི་མང་རང་དབང་
གསར་ཤོག། བར་འབྲེམས་བྱེད་པོ་བག་ལོ་ འོ་རྩེ་སྤིང། Edited, printed and published by Bhagto Lama at the
Tibetan Freedom Press, Darjeeling, India ཤོག་ངོས་ ༤ བྲིང་བསྟར་ ༡ བཞུགས། བོད་མིའི་རང་དབང་། ལོ་ ༡ ཡང་
༡༩༥ བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོ་རྟུ་ ༤ ཚེས་ ༦ རེས་གཟའ་ལྷག་པ། བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་མི་མང་རང་དབང་གསར་ཤོག།
བར་འབྲེམས་བྱེད་པོ་རྒྱ་རྒྱལ་མིང་སློབ་སྐྱོ་རྒྱལ་མཚན། རྩོད་སྤིང། ཤོག་ངོས་ ༤ བར་ཆ་ཚང་གཞིགས་འཚུལ།
- ༡༥ ཕྱི་དབུ་རྒྱལ་བཟང་དབང་འདུས། དས་དམག་དཔུང་མིང་ནས་ལོས་ལངས་བྱས་པའི་རྒྱུད་རིམ། བོད་ཀྱི་རིག་
གནས་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱེད་པ། འདོན་ཐེངས་དང་པོ། བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་ཆ་བསྐྱོ་རིག་གནས་
ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་ཞིབ་འཇུག་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ནས་བསྐྱེད། ༡༩༥༥ ཤོག་གྲངས་ ༡༩༥–༡༩༩
- ༡༦ ཀམ་རྒྱལ་མཚན། ཕྱི་དབུ་རྒྱལ་པོའི་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་སྤེང་བ། ཡུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ ༡༩༥༣ (༣) ཡུང་གོའི་
བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ལྷེ་གནས་ཀྱིས་གཙོ་གཉེར་བྱས། ཤེ་ཅིང། ཤོག་གྲངས་ ༢༠–༢༡
- ༡༧ ཕྱི་དབུ་ཚོས་འབྲུང། (མདོ་སྐད་ཚོས་རྒྱལ་ཕྱི་དབུའི་རྒྱལ་རབས་ལས་འཕྲོས་པའི་ཚོས་ཀྱི་བྱུང་རྒྱལ་མདོ་ཚམ་
བརྗོད་པ་གཟུང་གནས་སློབ་ལྷན་དཔེ་སྐྱོང་པའི་འཕྲུ་ར་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།) ཀམ་རྒྱལ་མཚན་ཀྱིས་བསྐྱེད་པ།
ཉང་ཁོང་ཡ་སྤིང་དཔེ་སྐྱོང་ཁང་། ༡༩༥༤ ཤོག་གྲངས་ ༡༩༦ བཞུགས།
- ༡༨ ཕྱི་དབུའི་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་ (མདོ་ཁམས་ས་སྤོང་ཕྱི་དབུ་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་དཔུང་དཀར་མེ་
ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།) སྤིང་གོས་ཕྱི་དབུ་རྩོད་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་ཆ་བསྐྱེད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་
ནས། ༡༩༥༥ ལོའི་ཟླ་བ་ ༡༡ བར། ཤོག་གྲངས་ ༡༠༤ བཞུགས། ཤོག་གྲངས་ ༡༠༥ ལས། “ཅེས་པའང་
སྤིང་གོས་ཕྱི་དབུ་རྩོད་སྐབས་བྱུག་པ་ཐེངས་གསུམ་པའི་གོས་ཚོགས་ཀྱིས་ཕྱི་དབུའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་
འབྲི་རྒྱའི་ཚོད་དོན་བཞིན། ༡༩༥༤ ལོའི་ཟླ་གསུམ་པའི་ནང་རྩོད་ནས་དཔུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་བསྐྱེད་བྱས་པ་
དང། ༡༩༥༥ ལོའི་ཟླ་བཞི་པའི་འགོ་ནས་སྤིང་གོས་ཕྱི་དབུ་རྩོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་འགོ་ཁྲིད་འོག། ཤོག་
གནས་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོ་ཡིག་ཆ་བསྐྱེད་ཁང་གིས་གཙོ་འགན་བཞེས་ཏེ། ཚོམ་འབྲི་འགོ་བཙམས། དོས་སྐྱེད་སྐྱེད་
པ་སློབ་སྐྱོང་སྐྱོང་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོམ་སྐྱེད་པ་གཙོ་བོའི་འགན་བཞེས་པ་དང། བསམ་གཏུབ། ཚོད་བང་བཟུལ་གིས།
བྱང་རྒྱལ་ཚོས་འཕེལ། བདུད་འདུལ། རྒྱལ་ཤེས་པ་དག་དབང་བསྟན་འཛིན་དང་བསྐྱེད་བདུད་འདུལ་བཙམས་ཀྱིས་
བསྐྱེད་སྐྱེད་པ་དང། འབྲི་བ། ལུ་དག་སོགས་འབད་བཙོན་བྱས་པར་བརྒྱུད། བོད་རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ཤིང་
པག་ལོའི་ཟླ་བ་ ༢ པའི་ཚེས་ ༡༥ ཟླ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ཟླ་བ་ ༤ པའི་ཚེས་ ༡༡ ཉིན་རྩོགས་པར་བྱིས། སྤང་རྩོད་

- མིན་པོས་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཤིང་ལེན་ལྷན་མི་སྣ་བཅས་ཀྱིས་རྒྱ་བ་ ༤ པའི་ཆེས་ ༡༩ ལྷི་རྩ་ ༡༠ པའི་ཆེས་ ༡༩ ཉིན་
 བཟོ་བཅོས་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ཏེ་གཏན་ལ་འབ་བ་དགོ་ལེགས་འཕེལ།” ཞེས་གསལ།
- ༡༩ བྱང་དགལ་ཚོས་རྒྱལ་བསྟན་པ་ཆེ་རིང་མཚོག་ལ་བསྟུགས་པར་བརྗོད་པ། གངས་དཀར་རི་པོ། ༢༠༠༩ (༡)
 དཀར་མཛེས་ཁུལ་རིག་ཅུལ་མཉམ་འབྲེལ་ལྷན་ཚོགས། སི་ཁྲོན་དར་མདོ། འོག་གངས་ ༥༤
- ༢༠ རང་ལུལ་སྡེ་དགའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུས་ཅམ་སྟོས་པ། ལུན་ནག་ཁོང་གི་བོད་མི་ཞིག་གི་མི་ཚོ། འིར་ལ་ལྷན་
 ལུབ་དབང་རྒྱལ་ (1939 ལོར་སྐྱེ་འབྱུངས་) གི་སྤོང་ཚོར་དོས་ལ། བྲག་གཡལ་བྲགས་པས་ཚོམ་སྡིག་བྱས།
 printed at Sherig Parkhang, 2004 འོག་གངས་ ༢༥-༢༧
- ༢༡ ཡར་འགོ་བསོད་ནམས་སྣ་རྒྱལ་གི་དྲུང་ཡིག་དཀོན་མཚོག་། །འམི་རྒྱ་ཤར་ལུབ་དབྱེ་རྩེ་རྩེས་འམི་རྒྱ་ལུང་རྒྱུད་ལུལ་
 གི་ཁྲལ་རིགས་རྒྱགས་ཚོགས་སྐོར་མོགས་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་རགས་རིམ། བོད་གི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དབྱུང་
 གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྡེགས། བོད་རང་སྤོང་ལྗོངས་སྤིང་པོས་གི་ཁྲིམས་ལུགས་མི་རིགས་ཚོས་ལུགས་
 ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་ཚོམ་སྡིག་བྱས། ལྷིའི་འདོན་ཐེངས་ ༢༥ མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།
 ལེ་ཅིང་། ༢༠༠༥ འོག་གངས་ ༡༠༤-༡༡༩
- ༢༢ བསོད་རྒྱུང་། རྩེ་དགོ་སྐལ་བཟང་དབང་འདུས་གི་རོ་མཚར་ཆེ་བའི་ཆེ་གང་། ལྷང་གོའི་བོད་ལྗོངས། ༢༠༠༢ (༥)
 ལྷང་གོའི་བོད་ལྗོངས་དུས་དེབ་ཁང་། ལེ་ཅིང་། འོག་གངས་ ༤༩-༥༥
- ༢༣ ལུབ་བསྟན་ལུན་ཚོགས། རྩེ་དགོའི་མངའ་ཁོངས་དང་རྒྱལ་རབས་སྐོར་རགས་ཅམ་སྟོས་པ། བོད་ལྗོངས་ཞིབ་
 འཇུག ༢༠༠༧ (༡) གཙོ་གཉེར་ལས་ཁུངས་བོད་ལྗོངས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་། ལྷ་ས། འོག་གངས་ ༡-༡༠
- ༢༤ ཁམས་སྡེ་དགོ་རྒྱལ་བོའི་སྤིང་དོན་ལོ་རྒྱུས་བཞུགས་པོ། །ལྷ་ལྷང་འཆེ་མེད་རྩེ་རྩེ་དང་། རྒྱ་གཡལ་གཉིས་ཀྱིས་
 བརྩམས། ལྷང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ལེ་ཅིང་། ༢༠༠༤ འོག་གངས་ ༢༩༢ བཞུགས།
- ༢༥ རྩེ་དགོའི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དོན་རྒྱ་འོད་གསར་པའི་ཕེ་ལོང་། ལུབ་བསྟན་ལུན་ཚོགས། བོད་གི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དབྱུང་
 གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྡེགས། འདོན་ཐེངས་ ༢༩ པ། བོད་རང་སྤོང་ལྗོངས་སྤིང་པོས་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་སྟོར་བསྤོང་ལྷ་
 ཡོན་ལྷན་ཁང་། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༢༠༡༠ འོག་གངས་ ༢༤༤ བཞུགས།
- ༢༦ རྩེ་དགོ་རྒྱལ་རབས་རིན་ཆེན་སྤོང་མཛེས། དགོ་ལེགས་བསམ་པས་བཀོད་པ། (?)⁶³ འོག་གངས་ ༥༧༠ བཞུགས།
- ༢༧ བཀའ་སློབ་ཁྲི་རྒྱར་སྡེ་དགོ་འཇུ་ཆེན་ལུབ་བསྟན་ནམ་རྒྱལ་གི་སྐུ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས། བཀའ་སློབ་ཁྲི་རྒྱར་སྡེ་དགོ་འཇུ་
 ཆེན་ལུབ་བསྟན་ནམ་རྒྱལ་ (1930-2011) གིས་བརྩམས། དེབ་གསུམ་པ། ༢༠༡༤ Juchentsang White House,
 Chauntra འོག་གངས་ ༡-༥༩༤ བར་སྡེ་དགོའི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་གསལ།

63 འོག་གངས་ ༥༥༩-༥༦༠ བང་། “གུས་སྟོབ་པ་སྐལ་ལྷན་ཆེ་རིང་ནས་གསོལ་བ་བཏབ་པ་བཞིན་” ཞེས་དང་། ཡང་འོག་གངས་ ༥༧༠:༩
 བང་། “རིས་དོན་གིས་” ཞེས་པ་ནི། ལུང་མ་ལས་སྐུ་མ་དགོན་བཤམ་ལུང་ལུབ་བསྟན་སྤིང་གསུམ་ནམ་རྒྱལ་སྤིང་གི་མཁམ་པོ་རིས་དོན་མཚོག་གས། པལ་
 ཆེར་ ༢༠༡༩ ལོར་སྤྲོད་རེ། སྤང་སྟུན་གནང་མཁམ་དང་སྤང་ཁང་མིང་བྱང་ས་གནས་སོགས་མ་གསལ། པལ་ཆེར་བལ་ལུལ་རྒྱལ་སར་སྤྲོད་རེ། ལུག་
 དེབ་འདིའི་རྒྱུས་སྟོན་བཅོན་ཚོལ་བོད་མི་མང་སྤྱི་འཇུས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་འཇུས་གཞི་དགོ་བཤེས་ཆེ་རིང་པོ་ལགས་ནས་གནང་བྱུང་བར་ལུགས་ཟེ་ཆེ་ལྷ།

- ༡༠ བྱ་ཚོད་སྟོབས་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་ཆེ་གང་པོ། (སྟོན་ཆ་) བོ་ཉ་ལ། ༢༠༠༥ (༦) གཙོ་གཉེར་དེང་དུས་ཤུང་གོ་དུས་དེབ་
ཁང་། བེ་ཅིང་། འོག་གངས་ ༦༠-༦༡
- ༡༡ བྱ་ཚོད་སྟོབས་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་ཆེ་གང་པོ། (སྟོན་ཆ་) བོ་ཉ་ལ། ༢༠༠༥ (༧) གཙོ་གཉེར་དེང་དུས་ཤུང་གོ་དུས་དེབ་
ཁང་། བེ་ཅིང་། འོག་གངས་ ༦༠-༦༡
- ༡༢ ཆེ་རིང་དབུ་ལྡན་གྱིས་བསྐྱེགས། དབུ་ལྡན་དཔོན་ཚན་ན་རིམ་གྱི་མངོན་ཚམས་མདོར་བསྟུས། དབུ་ལྡན་ལོད་
སྒྲིང་། འདོན་ཐེངས་ (༤) ༢༠༠༦ དབུ་ལྡན་གསུང་རབ་ཉམས་གསོ་ཁང་། འེས་རབ་སྒྲིང་། འོག་གངས་ ༣༦-༣༧
- ༡༣ རྗེ་དགེ་དཔལ་བཟང་། མྱིང་རྗེ་གེ་སར་རྒྱལ་པོ་དང་ལྗེ་དགེའི་པར་ཁང་བར་གྱི་བཟང་འབྲེལ། གངས་དཀར་རི་པོ།
༢༠༠༦ (༡) དཀར་མཛེས་ཁུལ་རིག་ཆལ་མཉམ་འབྲེལ་སློབ་ཚོགས། སི་ཁྲོན་དར་མདོ། འོག་གངས་ ༥༤-༥༥
- ༡༤ ལྷག་རོང་དཔལ་བསྟུས། རྗེ་དགེའི་མཉམ་གྲོ་གངས་རིའི་རང་གདངས། སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་བོད་ཡིག་སློབ་མཉམ་
རིག་གཞུང་དུས་དེབ་ ༦ ༢༠༠༧ འོག་གངས་ ༥-༩
- ༡༥ འཇམ་དབྱངས་ཚོས་སྟོན། རྗེ་དགེའི་ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་མྱིང་གེ་སར་རྒྱལ་པོ་དང་དེ་བཞིན་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣ་
ཁག་ཅིག་གི་སྐོར་མིན་རིག་གནས་གནའ་ལུལ་རོ་སྟོན་རགས་བསྟུས། མདོ་སྐད་ཞིབ་འཇུག་གླེགས་བམ་བཞི་
པ། ཀན་སུ་འདོད་ཀྱི་འེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྐྱེགས། མི་རིགས་དཔེ་སློབ་ཁང་། ༢༠༠༩ འོག་གངས་
༤༡༩-༤༢༤
- ༡༦ གནས་སྒྲིག་ཁམས་རྫོགས་ཆེན་དགོན་པའི་གེ་སར་གར་འཆམ་དང་དེ་དགོན་སྡེ་གཞན་དུ་དར་ཚུལ་སྒྲེང་བ། མང་
ཚོགས་སྐྱེ་ཆལ། ༢༠༡༡ (༡) བོད་ཀྱི་དམངས་སྲོལ་རིག་གནས། མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་རིག་གནས་ཐིན་གྱིས་གཙོ་
གཉེར་བྱས། འོག་གངས་ ༤༧-༥༠
- ༡༧ འཇམ་དབྱངས་ཚོས་སྟོན། རྗེ་དགེའི་ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་མྱིང་སྐྱེད་གི་དཔར་ཤིང་སྟོར་རགས་ཚམས་སྒྲེང་བ། བོད་
སྟོངས་ཞིབ་འཇུག ༢༠༡༡ (༢) གཙོ་གཉེར་ལས་ཁུངས་བོད་སྟོངས་སྐྱེ་ཆེ་ཚོགས་ཆོན་རིག་ཁང་། ལྷ་ས། འོག་
གངས་ ༧༠-༧༤
- ༡༨ འཇམ་དབྱངས་ཚོས་སྟོན། རྗེ་དགེའི་རྫོགས་ཆེན་གྱི་གེ་སར་གར་འཆམ་སྟོར་ལ་དབྱེད་པ། བོད་སྟོངས་སྐྱེ་ཆལ་
ཞིབ་འཇུག ༢༠༡༢ (༡) བོད་སྟོངས་མི་རིགས་སྐྱེ་ཆལ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ནས་གཙོ་གཉེར་བྱས། ལྷ་ས། འོག་
གངས་ ༤༦-༥༦
- ༡༩ སྐྱེ་ཆེ་གསེར་ལྷུང་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་གནས་ཡིག། །རབ་བརྟན་དགེ་ལེགས་སྐོན་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོམ་སྒྲིག་བྱས།
དགེ་ལེགས་འདོད་འཇོའི་དཔེ་ཚོགས། དེབ་བཅུ་དྲུག་པ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སློབ་ཁང་ནས་བསྐྱེགས། ༢༠༡༣
འོག་གངས་ ༢༥༧ བཞུགས།⁶⁴

64 མཁས་དབང་མཁན་པོ་རབ་བརྟན་དགེ་ལེགས་སྐོན་ཚོགས་ (1981 ལོར་སྐྱེ་འབྱུངས་) ཀྱིས་ཚོམ་སྒྲིག་བྱས་པའི་དགེ་ལེགས་འདོད་འཇོའི་
དཔེ་ཚོགས། དེབ་དང་པོ། འབྲི་རྒྱུད་ཡེ་ན་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ལུབ་བསྟན་ཚོས་འཕེལ་རབ་རྒྱལ་གྱི་རྣམ་ཐང་།

དེས་བཞི་ལ། བྱལ་དབང་བྱལ་བསྐྱེད་འཕེལ་རྒྱ་ས་ཀྱི་རྣམ་ཐར།
 དེས་བསྐྱེད་ལ། མཐུན་རབ་ཚེས་ཀྱི་འོད་ཟེར་གྱི་རྣམ་ཐར་དང་། གསུང་མོང་བྱའི་སྐོར་ཕྱོགས་སྤྲིག་བྱས་ལ།
 དེས་བཞི་ལ། འཕྲི་རྒྱུད་རབ་བརྟན་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་ས།
 དེས་ལྷ་ལ། ལྷ་རི་བདེ་ལྷན་གྲིང་གི་ལོ་རྒྱུ་ས་དང་བྱལ་དབང་དབལ་ཚོས་ཡབ་སྐུ་ཀྱི་གསུང་སྐོར་ཕྱོགས་སྤྲིག་བྱས་ལ།
 དེས་བྱུག་ལ། འཛིགས་མེད་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོའི་གཏེར་ཚོས་ཀྱི་སྐོར་ཕྱོགས་སྤྲིག་བྱས་ལ།
 དེས་བདུན་ལ། བྲག་རའི་རྣམ་ཐར་དང་མགུར་འབྲུམ་འཇམ་རྒྱལ་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་སྐྱེ་བ་གཞན་གྱི་རྣམ་ཐར་སྐོར་ཕྱོགས་སྤྲིག་བྱས་ལ།
 དེས་བརྒྱུད་ལ། ཁམས་པའི་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་ཁེད།
 དེས་དགུ་ལ། མདོ་ཁམས་སྡེ་དབུའི་ལུལ་གྱི་མཚོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་དཀར་ཆག།
 དེས་བཅུ་ལ། རོར་མེ་མི་ཁང་སར་མཁལ་པོ་དག་དབང་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར།
 དེས་བཅུ་གཉིས་ལ། བྲག་ར་འཇམ་དབྱུང་ས་ཚོས་ཀྱི་ཉི་མའི་རྣམ་ཐར་དང་། དབལ་ལྷན་མཁར་མདོ་དགོན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་ས།
 དེས་བཅུ་གཉིས་ལ། མདོ་ཁམས་སྡེ་དབུའི་ལུལ་རུ་དར་བའི་ཞབས་ཤིང་རྣམ་པར་བཞག་པ་ལེགས་སྟོན་ན་དེའི་རིམ་མོ།
 དེས་བཅུ་གསུམ་ལ། འཕྲི་རྒྱལ་གཉན་འདོད་གི་གནས་ཡིག་དང་གནས་བསྟོད་བཅས་ཕྱོགས་སྤྲིག་བྱས་ལ།
 དེས་བཅུ་བཞི་ལ། ཕྱེ་དབུའི་དམངས་ཁྲོད་གཏམ་རྒྱུད་སོགས་དམངས་ཚོས་ཀྱི་སྐོར་མང་བ་ཞིག།
 དེས་བཅོ་ལྷ་ལ། ཕྱེ་དབུའི་མདུན་ཤོ།
 དེས་བཅུ་བདུན་ལ། འཇམ་སྐྱེད་མེད་ཆེན་སྐྱེས་བུའི་ཉོགས་པ་བརྗོད་པ་འབྲུངས་སྐྱེད་བསྐྱེད་དགའ་ཚལ་དང་རྣ་ས་བརྒྱུད་དར་དཀར་གྱི་མདུད་པ་བཅས་
 ལེགས་སྤྲིག་བྱས་པ་ལོད་དུག་ཀྱང་ད་བར་མ་མཇུག་ལ། འདིས་ཀྱང་མི་ཚང་ད་དུང་ཕྱེ་དབུའ་བྲ་བ། ༡༣༡༠༡༣༠༧ ཉིན་བལྟ་བུ་གསུངས་སྐབས་མཁལ་
 དབང་མཁལ་པོ་དགེ་ལེགས་ལུག་ཚོགས་པ་རབ་བརྟན་མཚོགས་པ་གཤམ་གསལ་རྣམས་ཚོས་སྤྲིག་མཚན་འདུག །འཇམ་ཆེན་བསྐྱེད་པའི་རིང་ལུགས་
 འཛིན་པའི་ཚོས་སྡེ་ཆེན་པོ་དབལ་ལྷན་ཡེ་ན་དགོན་གྱི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་བདེན་གཏམ་སྐྱེ་ལུང་སྤྲི་བྱུངས། དབལ་བཟེ་བ་ཆེན་པོའི་རིང་ལུགས་འཛིན་
 པའི་ཚོས་སྡེ་ཆེན་པོ་འཕྲི་རྒྱུད་རབ་བརྟན་དགོན་གྱི་བྱུང་བ་གསལ་བར་བྱེད་པ་རབ་དཀར་པེལ་གྱི་མེ་ལོང་། དབལ་ལྷན་མཁར་མདོ་དགོན་སྐབས་བསྐྱེད་
 ལུག་ཚོགས་སྐྱེད་གི་བྱུང་བ་གསལ་བར་བྱེད་པ་ཉིན་བྱེད་གསར་པའི་འོད་སྣང་། མཁར་མདོ་རྟེན་མཚོགས་གཡུ་ཤིས་འོད་འབར་གྱི་བྱུང་ཚུལ་གཏེར་འབྱུང་
 ལོ་རྒྱུ་ས་ལས་རྒྱ་ས་པར་བདུས་པ་བསྐྱེད་འཕྲོར་སྐྱེན་པའི་བཅུད་ལེན། གཙང་རོང་ལྷེ་ལྷེ་རྒྱ་སྐབས་ཆེན་མོའི་དཀར་ཆག་རྩོམ་ལས་ཞབས་བུས་ལ།
 མཁར་མདོ་སྐོབ་བྱ་བའད་སྐབས་པས་མཁལ་གྱི་ཤི་སྤྲིགས་ཡིག་ལེགས་ཉེས་རང་ཞབས་བུ་བའི་མེ་ལོང་། ལྷ་རི་བདེ་ལྷན་གཉིས་པ་ལྷ་འབྲང་སྐབས་སྡེའི་
 བྱུང་བ་བརྗོད་པ་རོ་མཚན་དེ་རྗེས་སྤྲི་བྱུངས། འཕྲི་རྒྱུད་དགོན་སྟོད་རབ་བརྟན་ལྷན་པོ་ཆེའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་དུས་ལྷན་གསལ་བའི་ཉི་མ། དཔོན་སྟོད་
 བཟུ་ཤིས་སྐང་དགོན་བདུད་དབྱང་ཟེལ་གོན་སྐྱེད་གི་ལོ་རྒྱུ་ས་བསྐྱེད་ཉེ་བརྗོད་པ་སྟོན་བྱུང་གསལ་བའི་ཉི་མ། དབལ་ལྷན་རྩི་མོག་མདོ་སྐྱེད་མེག་
 ཆེན་བསམ་གཏུན་ཚོར་བུའི་སྐྱེད་གི་ལོ་རྒྱུ་ས་ཁུངས་ལྷན་གཏམ་གྱི་རོལ་མོ། དབལ་ལེ་མི་དགོན་མདོ་སྐྱེད་མེག་མཚོགས་དར་རྒྱས་སྐྱེད་གི་ལོ་རྒྱུ་ས་
 རྩེད་ཐང་བརྗོད་པ་གཟུར་གནས་སྐོ་ལྷན་དབྱེས་པའི་རྩ་སྐྱ། བཟུ་ཤིས་དགོན་དང་། འཕྲིས་མོག་དགོན། ཤིང་སྐྱེད་རོ་དགོན། རང་རྩི་མོག་དགོན། རབ་
 བརྟན་དགོན་རྣམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་ས་སྤྲིང་བསྐྱེད་ལ། མཛེས་ལུ་ལྷ་རིག་བའད་བྲ་བཟུ་ཤིས་རབ་བརྟན་སྐྱེད་གི་རོ་སྟོད་མདོར་བསྐྱེད།
 མདོ་ཁམས་སྡེ་དབུའི་ལུལ་གྱི་མཚོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལྷ་ར་བསྐྱེད་པ་ལས་བརྒྱུས་ཉེ་ཚུང་ཐང་སྐྱེད་པ་རོ་མཚན་གཏམ་གྱི་སྤྲིང་པོ།
 ཁམས་ཀྱི་མཚོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་དཀར་ཆག་བསྐྱེད་པ་སྐྱལ་བ་མཚན་དགའ་སྟོན། མདོ་ཁམས་སྡེ་དབུའི་ལུལ་གྱི་མཚོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་
 ཁ་ཤོར་ཞེས་བྲགས་པའི་རོ་སྟོད། (འདི་རྩོམ་བརྩོན་ལོད་) མཁལ་ཆེན་རྩི་རྗེ་འཛིན་པ་དག་དབང་བསམ་གཏུན་རྫོང་གི་གསུང་འབྲུམ་གསུང་དུ་
 བསྤྲིགས་པའི་ཚོས་ཚན་རྣམས་ཀྱི་བཞུགས་བྱུང་ཚོར་བུའི་མེད་ལ། ས་སྟོད་སྡེ་དབུའི་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་མདུན་ལ་འདོན་ཆེན་པོ་མཁར་མདོ་འཇེ་
 མེད་མགོན་པོའི་མཚན་རྗེས་འགའ་ཞིག་བརྗོད་པ་སྟོན་བྱུང་གསལ་བའི་མེ་ལོང་།
 འཇམ་དབལ་སྐྱེད་གནས་མཚོགས་འཇམ་ཆེན་རྗེ་བྲག་གི་གནས་ཀྱི་དཀར་ཆག་མདོར་བསྐྱེད་པ་སྤྲིང་བྱ་བརྗོད་ལ། འཕྲི་རྒྱལ་གཉན་འདོད་ཆེན་པོ་ཉེ་འཁོར་
 དང་བཅས་པའི་གནས་ཀྱི་དཀར་ཆག་ཚུང་ཐང་བརྗོད་པ་ལྷ་གཉེར་དབྱེས་པའི་མཚོད་སྤྲིན། འཕྲི་རྒྱལ་གཉན་འདོད་གི་གནས་ཡིག་མདོར་བསྐྱེད།

30 རྗེ་དགའི་མདུན་མོ། རབ་བརྟན་དགའ་ལེགས་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྲིག་བྲམ། རྗེ་དགའ་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་
 དབུས་སྤྲི་བྲམ་རྒྱན་ལས་ཁང་ནས་པར་སྐྱབ་དང་འབྲེམས་སྤེལ་ཞུས། རྗེ་དགའ་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་དེ་བ་
 སྲིང་དང་པོ། Majnu Ka Tila, Delhi, 2014 འོག་གངས་ 399 བཞུགས།

31 རྗེ་དགའི་མོ་ཆེན། རབ་བརྟན་དགའ་ལེགས་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྲིག་བྲམ། རྗེ་དགའ་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་
 དབུས་སྤྲི་བྲམ་རྒྱན་ལས་ཁང་ནས་པར་སྐྱབ་དང་འབྲེམས་སྤེལ་ཞུས། རྗེ་དགའ་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་དེ་བ་
 སྲིང་གཉིས་པ། Majnu Ka Tila, Delhi, 2014 འོག་གངས་ 390 བཞུགས།

གཞིས་པོད་ནང་སྤྱི་སྤེར་དུས་དེ་བ་མི་འདྲ་བ་ཏུ་ལས་བརྒྱུ་ཤག་བརྒྱལ་བ་འདོན་སྤྲོད་ཡིན་ནའང་བྲེས་བ་སྤྲིག་
 འཇུགས་གཞུང་སྤེར་སྤྱི་མདུན་དུས་དེ་བ་ཆ་ཚང་ཐོབ་ཐབས་འབད་ཚོམ་བྲམ་མེད་སྤྲོད་དུང་རྗེ་དགའ་དང་
 འབྲེལ་བའི་དབྱེད་ཚོམ་མང་དག་ཡོད་དེས་པའི་སྤྲུགས་སྤྲང་ཅན་ཚོས་རྟག་ཏུ་སྤྲུགས་འཁུར་རྗེ་སང་མངོན་གཤམ་ཆེ།

གཉན་འདོད་གནས་བསྐྱོད་དགའ་ལེགས་དཔལ་སྤེར། ལྷ་རི་བདེ་ལྷན་གཉིས་པའི་གནས་ཀྱི་བཀོད་པ་མདོ་ཅམ་དང་། སྤྲུག་བསྐྱོར་པན་ཡོན་བཅས་
 ལ་མཚན་དུ་བཏབ་བ་བྲམ་པའི་ཞལ་ལུང་། གཞི་རིའི་གནས་ཡིག་ལ་ལུར་རྒྱན། ཡིད་ལྷུང་ལྷ་མཚོའི་གནས་ཀྱི་དོ་སྤོང་ཕྱོགས་ཅམ་བརྗོད་པའི་བྲམ་
 རོར་བུའི་མེ་ལོང་།

མདོ་ཁམས་སྤེ་དགའི་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ཞབས་སྤོའི་རྣམ་པར་བཞག་བ་ལེགས་སྤོན་ཏུ་དའི་རོལ་མོ། རྗེ་དགའི་མདུན་མོའི་སྐོར་ལ་སྤོ་སྤྲིམ་བརྒྱུ་རེ་
 དགྲ། མདའ་དར་བཤད་པ་མདོར་བསྐྱུས། གཉེན་སྣོན་དང་འབྲེལ་བའི་དར་བཤད་མེས་པོའི་ཞལ་རྒྱན། མདོ་ཁམས་ཨ་ལུག་ཡུལ་གྱི་གཉེན་དར་གྱི་
 བཤད་པ། བག་མའི་རྟལ་ལེན་དུས་ཀྱི་བཤད་པ། མེས་པོའི་གུང་སྤྲུ་ཁུ་བྲུག་མཁུན་སྤྲུ། བག་བཤད་བསྐྱུས་པ་དགའ་ལེགས་ཀྱན་འབྱུང་། སོ་ནམ་ལས་
 ཀ་དང་འབྲེལ་བའི་བཤད་པ། འུ་བཤད་མེས་པོའི་ཤལས་འདེབས། མེ་གེ་ཚེ་རྩལ་གྱི་མོའི་ལག་སེམ། གཞིངས་བཅའ་ཞིང་འབྲེན་ཚུལ་གྱི་ཡི་གེ། རྗེ་
 དགའི་དམངས་ཚོང་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་སྐོར་འདྲ་མེན་དགས་ལ། ཁམས་པའི་གནའ་རབས་ཀྱི་ཟེར་སྤོལ་འགའ་ཞིག་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བརྗོད་པ་མེས་
 པོའི་ཞལ་ལུང་། སྤྱིང་པ་འཛོག་སྤྱི་སྤྲུགས་ཀིན་ཏུ་མང་བ།

མདོ་ཁམས་སྤེ་དགའི་ཡུལ་གྱི་ཁ་མོ་སྤྱིང་དང་འབྲེལ་བའི་རྗེས་འགྲུལ་འགའ་ཞིག་གསལ་བར་བརྗོད་པ་མེད་ཆེན་དབྱེས་པའི་རོལ་མོ། འཛོམ་སྤྱིང་
 གེ་སར་རྒྱལ་པོའི་འཁྲུངས་ཡུལ་ས་སྤྱིད་ལྷོ་སོས་ཡག་གིས་གཙོས་རྗེ་རྩའི་རྒྱུད་ན་སྤྱིད་རྗེའི་མཛད་རྗེས་རི་ལྷར་བཞུགས་པ་རྣམས་ཕྱོགས་གཅིག་
 ཏུ་བརྗོད་པ་དོ་མཚན་གཏམ་གྱི་མཚོད་སྤྲིན། མདོ་ཁམས་འདན་མའི་ཡུལ་དུ་བཞུགས་པའི་སྤྱིང་དཀར་པ་ལུ་རྣམས་ཀྱི་གནའ་འགྲུལ་དང་འབྲེལ་བའི་
 གཏམ་སྣོན་རྒྱུང་གསལ་བའི་མེ་ལོང་། འཁྲུངས་སྤྱིང་ལས་གསལ་བའི་འཕྲོག་ཡུལ་གང་ཡིན་བཤད་པ་འཕྲོག་ཡུལ་གསལ་བའི་མེ་ལོང་། སྤྱིང་རྗེ་
 སང་ཆེན་མི་ཡི་ཉི་མའི་འཁྲུངས་ཡུལ་ས་སྤྱིད་སྤྱིད་སོས་ཡག་ལ་རྩེད་ཟད་བསྐྱུས་པ་དོན་འགྲུབ་མེར་མ་དབྱེས་པའི་མཚོད་སྤྲིན། གེ་སར་རྒྱུང་གི་
 ས་མིང་ཞིབ་འཇུག་བཞུགས་པའི་ཞར་ལ་ཤོར་བའི་གཏམ་མ་དག་རྣོག་མ་བཟུང་བའི་ཀུ་ཏུ་ག ཁམ་ཡུམ་འཕྲོག་བཟའ་ལྷ་མོའི་འབྲི་མོ་བཞོད་བྲུངས།
 ལྷག་དོང་ཚང་གི་སྤྱི་བཤད། ཁ་མོ་སྤྱིང་དང་འབྲེལ་བའི་གཞི་བདག་གསོལ་མཚོད། སྤྱིང་སྤྱིང་བ་གསལ་ཅན་སྤྱིང་སྤྱིང་འབྲུར་མེད་སྤྱི་བ་བསྐྱུན་འཇམ་
 དབྱངས་གསལ་བའི་དོ་སྤོང་། སྤྱིང་གེ་སར་རྒྱལ་པོའི་རིགས་དང་འཁྲུངས་ཡུལ་ལ་རགས་ཅམ་དབྱེད་པ་ཞེས་པ་ལ་ལན་དུ་བརྗོད་པ་གཟུང་གནས་
 དབྱེས་པའི་རོལ་མོ། སྤྲེས་མཚོག་དམ་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཛད་པའི་སྤྱིང་རྗེ་གེ་སར་རྒྱལ་པོའི་ཚོས་སྐོར་གྱི་དཀར་ཆག་ཕྱུརས་འའི་ཤིང་བ། མདོ་
 ཁམས་ས་ཡི་རྗེ་པོ་སྤྱིང་དཀར་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་རབས་རི་ལྷར་ཤོད་ཚུལ་འཛིག་ཉེན་ཡུགས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དང་བཅས་པ་རྩེད་ཟད་བཤད་
 པ་སྤྲུལ་བཟང་ལྷ་ཡི་དགའ་ཚལ། སྤྱིང་དཀར་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་རིགས་དུས་ཀྱི་བྲུང་པར་དང་གཏུང་རབས་བཅས་མདོར་ཅམ་བརྗོད་པ། སྤྱིང་
 གཏེར་རྗེ་དུང་རིན་པོ་ཆེ་བརྒྱ་གར་དབང་འཕྲོ་འདུལ་རལ་གྱི་ཟབ་ཚོས་སྐོར་གྱི་དཀར་ཆག སྤྱིང་གཏེར་བརྒྱ་བཞད་པ་རལ་ལས་ས་སྤོང་གཏེར་
 ཆེན་ལྷ་མ་ཆེན་པོ་དབང་ཆེན་བསྐྱུན་འཛིན་ཚོས་རྒྱལ་གྱི་ཆེ་ཡུམ་ཅན་ལྷོའི་ཚོས་སྐོར་གྱི་དཀར་ཆག་སོགས་ཡོད་དོ། ཞེས་གསལ་བར་གཞིགས་
 པར་འཚལ་ལོ།

- 1 Yudru Tsonmu, 'The Decline of the Derge (sDe dge) Kingdom and the Emergence of a Strongman in Late 19th and Early 20th century Kham', 13th Seminar of the International Association for Tibetan Studies, July 2013, Ulaanbaatar, Mongolia.
- 2 Chaix, Rémi, 'The Ngor pa Abbots at the Court of Dege (sDe dge) During the 18th Century: Preserving the Order's Influence and Authority in a Competitive Environment', 13th Seminar for International Association for Tibetan Studies, July 2013, Ulaanbaatar, Mongolia.
- 3 Chaix, Rémi, 'Si tu pan chen and the House of Sde dge: A Demanding but Beneficial Relationship', in *Journal of the International Association of Tibetan Studies*, no.7, August 2013, pp.17–48.
- 4 Jann M. Ronis, 'Powerful Women in the History of Dege: Reassessing the Eventful Reign of the Dowager Queen Tsewang Lhamo (d. 1812)', *Revisiting Tibetan Culture and History*, Proceedings of the Second International Seminar of Young Tibetologist, Paris, 2009, Part I, edited by Tim Myatt, Kalsang Norbu Gurung, Nicola Schneider and Alice Travers, Amnye Machen Institute, Dharamshala, 2012, pp.47–67.
- 5 Chaix, Rémi, 'Les aspects économiques de l'édition xylographique à l'imprimerie de sDe ge (I): La réalisation des blocs xylographiques sous le règne de bsTan pa tshe ring (1713/14–1738)', in *Édition, éditions: l'écrit au Tibet, évolution et devenir*, A. Chayet et al. (ed.), München, Indus Verlag, 2010, pp.85–113.
- 6 Chaix, Rémi, 'Réflexions préliminaires concernant l'histoire économique de sDe dge au 18^e siècle', lecture given at the *Milieus, sociétés et cultures en Himalaya* Laboratory of the CNRS, 29th May 2009.
- 7 Ronis, M. Jann, *Celibacy, Revelations and Reincarnated Lamas: Contestation and Synthesis in the Growth of Monasticism at Katok Gumpa from the 17th through 20th Centuries*, PhD thesis, University of Virginia, 2009.
- 8 Scheier-Dolberg, Joseph, *Treasure House of Tibetan Culture: Canonization, Printing, and Power in the Derge Printing House*, MA thesis, Harvard University, 2005.
- 9 Chaix, Rémi, *The Ancient Kingdom of 'sDe dge' From the Mid-Seventeenth Century to the End of the Eighteenth Century: the Golden Age of a State in Eastern Tibet*. PhD thesis, Ecole Pratique des Hautes Études.
- 10 Hartley, Lauran Ruth, *A Socio-Historical Study of the Kingdom of sDe-dge (Derge, Kham) in the Late Nineteenth Century: Ris-med Views of Alliance and Authority*, MA thesis, Indiana University, November 1997.
- 11 Du Yongbin, 'Dege Tusi de Tedian'. In Xizang Yanjiu, no.3 (1991), pp.66–74.
- 12 *Dezhung Rinpoche's Summary and Continuation of the sDe-dge'i Rgyal-Rabs*, Josef Kolmaš (Prague), Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung. Tomus XLII (1), (1988), pp.119–152.
- 13 Imaeda, Yoshiro, 'Notes sur le Kanjur de Derge', in *Mélanges Chinois et Bouddhiques* 20, 1981, pp.226–236.
- 14 van der Kuijp, Leonard W.J., 'Two Early Sources for the History of the House of sDe-dge', *The Journal of the Tibet Society*, vol. 8 (1988), pp.1–20.
- 15 Josef Kolmaš (b. 1933), *The Iconography of the Derge Kanjur and Tanjur*, published by Mrs. Sharada Rani, New Delhi, 1978.
- 16 Josef Kolmaš, 'Prague Collection of Tibetan Prints from Derge', *Bulletin of Tibetology*, vol. VII, no. 2 (July 1971), Namgyal Institute of Tibetology, Gangtok, Sikkim, pp.13–19.

- 17 *Prague Collection of Tibetan prints from Derge*, edited by Josef Kolmaš, Asiatische Forschungen band 36, Part i: Dgon-chen Prints, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1971.
- 18 *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge*, edited by Josef Kolmaš, Asiatische Forschungen band 36, Part ii: Dpal spungs Prints, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1971.
- 19 *A Genealogy of the Kings of Derge, sDe-dge'i rGyal-rabs*, Tibetan text edited with historical introduction by Josef Kolmaš, published by the Oriental Institute in Academia, Publishing House of the Czechoslovak Academy of Sciences, Prague, 1968, 181 pages.
- 20 Li, Anche, 'Dege: A Study of Tibetan Population', *Southwestern Journal of Anthropology*, vol. 3, no. 4 (Winter 1947), pp.279–293.

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ བར་སྡེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་གཙོས་སྡེ་དགའི་དང་འབྲེལ་བའི་དཔེ་དེབ་དཔྱད་ཚཱ་རྒྱ་ཡིག་ནང་འོ་ཡོད་སྐོར་
A Genealogy of the Kings of Derge, sDe-dge'i rGyal-rabs, Tibetan text edited with historical introduction by
 Josef Kolmaš, published by the Oriental Institute in Academia, Publishing House of the Czechoslovak Academy
 of Sciences, Prague, 1968 སོག་གྲངས་ ༡༧༤ རང་གསལ་བ་དེར་གཞིགས་ལ། ༡༩༤༩ རས་ད་བར་སྡེ་དགའི་སྐོར་རྒྱ་ཡིག་
 རང་འོ་ཡོད་སྐོར་ལོངས་པར་ཐུགས་སྦྱང་ཅན་གྱི་སྐོབ་གཉེར་བ་རྣམས་ནས་གསར་བསྐྱོན་ཁ་སྐོང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་གཤམ་ཆེ་ལགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ཕྱི་ཟླ་ ༩ རང་རྩ་རམ་ས་ལའི་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རིག་གཞུང་ཉམས་ཞིབ་བ་རོང་ཆེན་གཉེ་སྐུལ་སྐྱེ་
 མཚོག་གིས་ (གུས་བ་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རིག་གཞུང་ཉམས་ཞིབ་ལས་རོགས་ཀྱིས་བཅར་འདྲི་བོ་སྐྱིག་ལྷ་རྒྱུས་
 མཚོན་པའི་ཐུག་རོགས་ལྷས་) ༡༩༧༩ ལོར་རྒྱ་གར་དུ་བཅའ་བྱོལ་དུ་ལེབས་ནས་སྐུས་ལུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་རྒྱལ་ས་
 སྐང་ཉོག་དུ་ཐར་བ་བོན་གཉེར་སྐོ་གསུམ་བྱ་བ་དགའི་སྐོར་ཐུགས་དམ་གོང་འཕེལ་ལ་བཙུན་བཞེན་པའི་སྡེ་དགའི་རྒྱལ་པོའི་
 རྒྱུ་ལོངས་མཐུན་འཁོར་སྐྱེ་ཞབས་ཉོ་ཚོ་ཨ་འཇམ་ [འཇམ་དབྲངས་སེང་གེ་ (1919–1987)]⁶⁵ དང་། སྐྱེ་ཞབས་ལུ་མ་རིན་
 རྣམ་ [རིན་ཆེན་རྣམ་རྒྱལ་ (1925–1986)]⁶⁶ རྣམ་གཉིས་ལ་སྡེ་དགའི་ལོ་རྒྱུས་སྐྱ་ཚོགས་བཅར་འདྲི་འོ་ཡོད་ཀྱི་དཔེ་
 མཛོད་ཁང་གི་དག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་སྡེ་ཚན་གྱི་ཉེབ་ཐག་ཁོངས་སུ་བཞུགས་ཡོད་ལགས།

ལྷ་ས་ད་བར་བདག་གིས་མིག་དབང་གི་བསོད་ནམས་དང་ལོངས་སྤོད་དུ་མ་གྲུར་བའི་སྡེ་དགའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་འོ་
 ཡོད་མིས་ན། བདེ་བར་གཤེགས་པའི་བཀའ་གངས་ཅན་གྱི་བདམས་བྲངས་པའི་ཕྱི་མོའི་ཚོགས་འོ་ཡོད་སྐོར་བ་པར་དུ་བསྐྱབས་

65 བཀའ་རྒྱོན་ཞི་ལུང་སྡེ་དགའི་འཇུ་ཆེན་ཐུབ་བསྐྱན་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་སྐྱེ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས། བཀའ་རྒྱོན་ཞི་ལུང་སྡེ་དགའི་འཇུ་ཆེན་ཐུབ་བསྐྱན་རྣམ་རྒྱལ་
 (1930–2011) ཀྱིས་བཅུམས། དེབ་གསུམ་ལ། ༢༠༡༤ Juchentsang White House, Chauntra སོག་གྲངས་ ༣༧༧–༣༧༩ བར་མཐུན་ཉོ་
 ཚོ་ཚང་གི་མི་རིའི་རྒྱུད་མདོར་བསྐུས་གསལ།

66 བཀའ་རྒྱོན་ཞི་ལུང་སྡེ་དགའི་འཇུ་ཆེན་ཐུབ་བསྐྱན་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་སྐྱེ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས། བཀའ་རྒྱོན་ཞི་ལུང་སྡེ་དགའི་འཇུ་ཆེན་ཐུབ་བསྐྱན་རྣམ་རྒྱལ་
 (1930–2011) ཀྱིས་བཅུམས། དེབ་གསུམ་ལ། ༢༠༡༤ Juchentsang White House, Chauntra སོག་གྲངས་ ༣༧༦–༣༧༧ བར་མཐུན་ལུ་མ་
 ཚང་གི་མི་རིའི་རྒྱུད་མདོར་བསྐུས་གསལ།

པའི་ཚུལ་ལས་ཉེ་བར་བརྩམས་པའི་གཏམ་བཟང་པོ་སློབ་ལྷན་མོས་པའི་ཀྱུན་ཡོངས་སུ་ཁ་བྱེ་བའི་ཆེ་འོད་གཞོན་ལུང་འཁྲི་
ཤིང་ལས་རྒྱལ་པོའི་གསུང་རབ་གངས་རིའི་ཁྲོད་དུ་དེང་སང་རིམ་ཅམ་སྤང་བ་བར་དུ་བསྐྱབས་པའི་བྱུང་བ་དངོས་ལེགས་
བར་བཤད་པའི་ཡལ་འདབ་སྟེ་བྱུག་པ་ལས། “མི་དབང་ (བསྟན་པ་ཆེ་རིང་) འདི་ཉིད་ཀྱི་བྱང་ཡིག་པ་འཇམ་དབྱངས་དགའ་
བའི་སློབ་ལོ་ཀྱིས་ཡིག་ཚང་ཁུངས་མ་ལས་བརྩམས་པའི་གཏམ་གྱི་སྦྱོར་བ་བྱས་པ་ལྟར་འགོད་ན།”⁶⁷ ཞེས་དང་།

མདོ་སྤང་ལོར་ལྷན་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་ལ་དབང་བསྐྱར་བའི་ས་དབང་སྟེ་དགོའི་གདུང་རབས་ལས་འཕྲོས་པའི་གཏམ་
བཤད་འོ་མཚར་ཆོག་གི་གཏེར་མཛོད་ནང་། “རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཉིད་ (སྟེ་དགོ་) ཀྱི་བྱང་ཡིག་པ་སྟུན་ཚོགས་ཚོས་གྲགས་
ཀྱིས་སྤྱི་བྱེད་བསྐྱབས་པའི་ཡིག་ཚང་།”⁶⁸ ཞེས་དང་།

སྟེ་དགོའི་རྒྱལ་རབས་སམ་གདུང་རབས་ཡིག་རྒྱུད་གསུང་བཟུངས་ཚོས་འབྲུང་ནང་། “བྱང་ཨ་ཉ་རོང་གི་དེབ་ཐེར་
དུ་གྲགས་པའི་སྟེ་དགོའི་གདུང་རབས་གཅིག་ལ།”⁶⁹ ཞེས་དང་།

དབལ་ས་སྦྱོང་སྟེ་དགོ་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱོན་གྱི་ལྷན་ཐར་དགོ་ལེགས་ལོར་བྱའི་ཐེང་བ་འདོད་དགུ་རབ་འཕེལ་
ནང་། “བྱང་ཡིག་ལྷ་རྒྱལ་ཡེ་ཤེས་སོགས་ཀྱིས་དཀར་ཆག་དང་། གྲུབ་དབང་སངས་རྒྱལ་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་། འཚོ་བྱེད་
དམ་པ་གུ་རུ་འཕེལ་⁷⁰ ཀྱི་དག་བརྩམས་དང་དག་སློབ་ཁུངས་ལ།”⁷¹ ཞེས་དང་།

མདོ་ཁམས་ས་སྦྱོང་སྟེ་དགོ་ཚོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དུལ་དཀར་མི་ལོང་ནང་།
“འབྲུམ་གྱི་དཀར་ཆག་ཨོ་རྒྱལ་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་མཛད་པ།”⁷² ཞེས་དང་། “སྐྱགས་ར་སྤྱིང་དཔོན་གྱིས་བཞེངས་པའི་

67 དབལ་སྤུངས་དཔེ་རྒྱུད་གསར་བསྐྱབ། སི་ཏུ་ཚོས་འབྲུང་གི་གསུང་འབྲུམ། ༩། དབལ་སྤུངས་གསུང་རབ་སྤྱད་སྐྱབ་ཁང་། ཤེས་རབ་སྤྱིང་།
༡༠༡༠ སོག་ཕྱེབ་ ༡༩༧༥

68 དབལ་ཐེད་ཐེས་ལ། སོག་ཕྱེབ་ ༡༠༤༦

69 བྱང་གོའི་ཐོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྱབ་ཁང་། ༡༩༤༠ སོག་གངས་ ༧༤༡:༡

70 སི་ཏུ་བཤ་ཆེན་ (1700–1774) དང་འབེ་ལོ་ཆེ་དབང་ཀུན་ཁུབ་ (1718–?) རྒྱུང་གི་དངོས་སློབ་སྟེ་དགོའི་བྱང་ཡིག་བྱང་འཚོ་གུ་རུ་འཕེལ་གྱིས་
མཛད་པའི་སྤྱིང་གསུམ་གཙུག་རྒྱུན་སི་ཏུ་ཚོས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་ཀྱི་ཞལ་ལུང་དུལ་རྩ་བཙོ་ཆེན་དང་རིན་ཆེན་རིལ་བུའི་སྦྱོར་སྟེ་རྒྱལ་བདུད་རྩིའི་
ཐེག་ལེ་ཞེས་བྱ་བ་མི་རྩ་ཉ་པོ་། སྟེ་དགོའི་བྱང་ཡིག་གུ་རུ་འཕེལ་གྱི་ཐེན་ཐེས། ཞེས་དང་།

སི་ཏུའི་སྟུན་རྒྱུད་ཞལ་གདམས་གུ་རུ་འཕེལ་གྱིས་བཟེད་ཐོར་བཞོད་པ་བཞུགས་སོ། །ཞེས་དང་།
སྟེ་དགོའི་བྱང་འཚོ་བུ་རུ་འཕེལ་གྱིས་མཛད་པའི་སྟུན་གྱི་བརྟུ་བུ་སྤུས་དང་གཤམ་མིང་འགའ་ཞིག་བཞོལ་བ་སློབ་གསལ་མཐོན་པའི་རྒྱུ། ཞེས་དང་།
རྩེ་བཙུན་སླ་མ་སི་ཏུ་ཚོས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་ཀྱི་ལྷན་ཐར་དང་པའི་ས་ཐོན་སྤྱིད་པའི་བདུད་རྩིའི་ཐེས་ཆར་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ་བཅས་ལའང་
སྟུན་རམ་གཡོ་བར་མཛོད།

71 སྟེ་དགོ་རྒྱལ་རབས། ཐོད་སྦྱོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱབ་ཁང་། ༡༩༤༤ སོག་གངས་ ༤༧:༡–༤༧:༢

72 སྟེ་དགོའི་ལོ་རྒྱུས། སྤྱིང་ཐོས་སྟེ་དགོ་རྩོད་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་བསྐྱེད་ལོན་ལྷན་ཁང་ནས། ༡༩༤༥ ལོའི་རྒྱ་བ་ ༡༡ བར། སོག་
གངས་ ༡༠༢:༡༥ མཁས་དབང་ཐུབ་བསྟན་སྟུན་ཚོགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་སྟེ་དགོའི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དོན་རྒྱ་འོད་གསལ་པའི་མེ་ལོང་གི་སོག་གངས་
༡༦༡ བར། འབྲུམ་དཀར་ཆག་མཛོད་ན་མཛོད་པར་དགའ་བ་ཞེས་པ་ནི་བྱང་ཡིག་ཨོ་རྒྱལ་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡༩ ལོར་བརྩམས་ཞེས་གསལ།

འབྲུམ་རྗེ་དང་པའི་དཀར་ཆག་⁷³ ཅེས་པ་རྣམས་གཤམ་པ་མངོན་དུ་སྤྱད་པའམ་འཆོལ་བསྐྱེད་འབད་བཅོལ་སྤྱོད་མེད་ཡོང་བའི་
འབོད་བསྐྱེད་ལུ་བ་ལགས་སོ།།

དེད་འདིར་སྐྱར་བ་བོད་པ་ཚང་གི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་། མཐའ་ན་མི་རིགས་ཚུན་ཆད་མོར་གཞིག་ཅུ་བརྒྱལ་འགྲོ་བམ་ཐབས་འདིར་ཁ་ཅིག་སྐྱམ་
བཟང་ལུགས་བཟང་གི་དུས་ལྡར་འཛམ་གླིང་ཞི་བདེ། ཚན་རིག་གོ་རྟོགས་གོང་མཐོར་གཏོང་བ། འཆེ་མེད་ཞི་བར་བསྐྱེད་ནས་བོད་མི་ལྷེབས་པའི་
ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་ལ་ཁ་ཞེ་གཉིས་མེད་ཀྱིས་མི་འགོག་པའི་སྐབས་འདིར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས། རྒྱལ་མཉམ་གཤིབ་མོའི་གཏུང་རབས་ཡིག་
ཚང་སོགས་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་མ་བབས་པ་ལྟ་བུར་མངོན་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཡང་དེད་སང་ཚོས་ལ་མི་རྟོན་གང་ཟག་ལ་རྟོན་པའི་དུས་འདིར་
ངན་བུ་བདག་ལྟ་བུས་ཉེས་ཀྱིས་དགའ་ལ་སྤྱན་ཅོག་རྒྱ་ཤོག་ལས་བཟུང་བའི་ཆེ་བཅོན་སྐྱོད་པོན་རྣམས་ཀྱི་སྤྱན་ལམ་དུ་འཇུག་མིན་སོམ་ཉིད་གནས་
དང་། ཁ་གསལ་འོ་དགའ་རྫོངས་དང་རི་བོད་ཅམ་སྤྱོད་གི་གོམས་གཤེས་བྱང་རྒྱལ་པའི་བོད་མི་ཚན་གཞིན་རྣམས་ལ་ཞི་དེ་བས་པན་འབྲས་ཨ་ཡོད་
སྤུམ་པའི་སློབ་སློང་སློང་མོར་གྱུར་ཅིང་གནས་དུས་འདི་འབྲར་གྱུར་པ་ཅེ་དང་གང་གིས་རོངས་སམ། ལས་ངན་ཅི་བསགས་སམ། རི་སྐད་དུ་ཨ་མ་དོ་
མཁས་དབང་རྫོང་བྲག་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས། གྲེ་མ། ཁ་བ་ཅན་དུ་མི་གྲགས་པའི། ཁ་གཏམ་འདི་འབྲེལ་ནའང་། ཁ་སྐབས་བཟོ་རྟེན་ལ་ཡོད་
པའི་བྱིར། ཁ་ལ་ཉན་མཁན་ཡོང་དོགས་མེད། ཅེས་གསུངས་པ་ཅེས་མི་བདེན། ཨ་ཅ་མ། གྱུ་དུ་མཁའ་ལ། ཨོ་མ་ཞི་བརྟེན།

ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ།

དབྱེད་ཚོས་ཐབ་ཐུན་འདི་འདི་སྐབས་བཞུགས་སྐྱར་བོད་ཀྱི་དཔེ་འཛོལ་ཁང་གི་བོད་ཡིག་ཕྱག་དཔེའི་དོ་དམ་པ་དཔེ་མཛོད་ཤེས་ལྡན་སྤྱོད་ཞབས་
བསྟོད་སྟོན་ལགས་དང་རྫོང་འཛོམས་ཆེ་རིང་རྣམ་གཉིས་ནས་དཔེ་ཁྲུང་ལུང་འདེན་བསྐྱོབ་ཆེད་དཔེ་དེ་བཞི་དགོས་མཁོ་འདོན་གཡར་སྤོལ་
མ་ཐུན་འབྲུར་ལམ་འཕྲལ་བཞུགས་པ་དང་། འདི་ག་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་ལས་བྱེད་ཀྱི་དགའ་བདེ་ཆེན་དང་ལུང་བུ་གཡུ་མཚོ་གཉིས་ནས་ཀམ་ལུ་
ཁར་ཡིག་འཇུག་གནང་བ། ལས་བྱེད་བཟུལ་སྤྱོད་མཚོ་ལགས་ནས་སྐྱར་གཞི་རྒྱས་འགོད་བྱས་པ། མོགས་པོ་ཆབ་དོམས་བསྐྱེད་པ་ཉི་མ་ལགས་
ནས་མ་ཕྱིར་ལུ་དག་མེད་ས་གཅིག་མངོད་པ་བཅས་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ། མཐོང་རྒྱ་དང་མོས་རྒྱ་རྒྱ་ཁབ་ཀྱི་མིག་ལྡར་སྤེལ་ལགས་འཛོལ་འོར་
འཇུག་རིགས་ལ་བཟོད་གསོལ་ལུ་བ་དང་དབྱེད་ཚོས་འདིར་ལན་དེས་ཀྱི་ལུང་རིགས་སྤོན་མ་ཡོད་ན་དང་ཡོ་རྒྱས་ཞིབ་འཇུག་གོང་མཐོར་གཏོང་
བའི་བཀའ་སློབ་དགོངས་འཆར་ལྷུག་སྤོལ་གནང་མཁན་ལ་སྤྱོད་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱའོ།།

ཆེད་དུ་བསྟོན་པ།

ཨ་རིའི་བོད་རིགས་མཁས་དབང་སྤྱོད་ཞབས་ཨེ་ཡི་ཡེ་ཉི་ སི་པར་ཡིར་ (Prof. Elliot Spelling) མཚོག་ (དབྱིན་མོད་རྒྱ་གསུམ་དང་པ་རན་སི་
བཅས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལེགས་མཉེན) མོག་མར་གུས་ནས་ ༡༩༨༧-༡༩༨༩ ལོར་རྩ་རམས་ལ་སྤྱོད། མེག་ལོ་ཉ་བཞུ་རིའི་ཀེ་ལའི་གསོལ་མཚོན་ཁང་
(Tibetan Kailash Hotel) དུ་མཇུག་སྤོང། དེ་དུས་ཁོང་པ་མེ་ཀོན་ཨོ་ཤ་ (Mackintosh) སྤྱོད་གོས་དམར་པོ་ཞིག་བསྐྱེད་པའོད་པ་དང་། དཔར་
མར་པོ་བསྐྱོན་མཁན་རྒྱ་སྐད་རྒྱ་ཡིག་ཤེས་མཁན་ཞིག་ཡིན་པ་ད་ལྟོ་ལྟར་ལྷང་དེར་གསལ་པོ་དེན། གུས་རྒྱུང་ ༡༩༨༩-༡༩༩༩ བར་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་
ཁང་གི་ཕྱོགས་བསྐྱོད་ཉམས་ཞིབ་པར་ཀ་དོར་སྐྱར་གསུམ་ཁལ་བསྐྱོད་རིང་སྤྱོད་ཞབས་སི་པར་ཡིར་བཞུགས་སྐྱར་རྩ་རམས་ལ་པར་མེད་ས་འགའ་ཕེབས་
ཡོད་ཀྱང་ ༡༩༩༠ ལོ་འགོ་ནས་དོར་སུ་འོཤེས་སུ་གྱུར་པ་ཅམ་མ་ཐད་དེད་གཉིས་པན་ཚུན་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་སྐོར་སྤོང་ཡང་དགའོད་
འགོ་རྟོགས་ལུས་པ་དེན། རི་ཅམ་ཕོགས་འདིས་བྱུང་བ་དེ་ཅམ་གྱིས་ཞལ་ལོ་བརྟན་ཅིང་། ཕྱི་ཐག་རིང་ལ་གཞུང་བཟང་ཕོགས་པོ་རྫོས་ཐུབ་ཅིག་ཏུ་གྱུར།
༡༩༩༩ ལོ་བཟུང་གུས་པར་བོད་ཡིག་དང་དབྱིན་ཡིག་གི་དཔེ་དཔེ་སྤྱོད་མཐུན་འབྲུར་གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ ༡༩༩༩ ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩
ཉིན་ལྷར་བཅས་སྤོང་ཞིའི་གཞུག་རྒྱན་ལ་ལོང་ས་ལ་སྐབས་མཐོན་ལ་རྒྱལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཉེན་གཞིགས་སྤྱོད་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་དང་།

73 སྤྱི་དགོའི་ཡོ་རྒྱུས། མིད་ཕོས་སྤྱི་དགོའི་རྫོང་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་བསྐྱེད་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ནས། ༡༩༩༩ ལོའི་ཟླ་བ་ ༡༩ པར། ཤོག་
གངས་ 30༩:14

